

BUSKSKVETTEN

2009 * 25. årgang

SVØMMESNIPE

Organ for Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Buskerud

REDAKSJONELT:

REDAKTØR: Jens Erik Nygård
Brinken 19
3400 Lier
Epost : jenygard@online.no

Stoff til Buskskvetten sendes fortrinnsvis direkte til redaktøren. Manuskripter leveres via epost. Stoff med ferdig layout kan med fordel leveres som pdf-fil. Buskskvetten blir utgitt som nett-tidskrift. Etter årets slutt blir det produsert en PDF-fil med forside og innholdsfortegnelse.

NOF AVD. BUSKERUDS STYRE 2009

Leder:	Egil Mikalsen	Øvre Eiker l.l.
Styremedlem:	Hans-Jørgen Nilsen	Øvre Eiker l.l.
Styremedlem:	Terje Bakken	Øvre Eiker l.l.
Styremedlem	Jan Mjåland	D.O. l.l.
Styremedlem:	Knut-Åge Bergerud	D.O. l.l.
Kasserer:	Anne Sørensen	Øvre Eiker l.l.
Revisor:	Per Øystein Klunderud	Øvre Eiker l.l.

Medlemskap :

Man blir medlem av NOF avd. Buskerud gjennom et av lokallagene. Fylkesavdelingens aktivitet består av styret, LRSK og redaksjonen av Buskskvetten og nettsidene.

Svømmesnipa på forsiden er fotografert av Jostein Myre.
Den ble fotografert i Hol kommune i juni 2009. Bildet ble valgt til Årets bilde i Buskerud.

Innhold :

Side 4	Vandrefalk i Buskerud 2008	Tore Gunnarsen
Side 16	Hønehauk - Notat fra feltarbeidet i deler av Buskerud i 2008	Thor Erik Jelstad
Side 17	Jaktfalk i Buskerud. Utbredelse og trusler	Lars Egil Furuseth og Per Furuseth
Side 29	Fuglelivet i Linnestranda naturreservat. Rapport 2007	Jens Erik Nygård
Side 43	Fugler ved Fiskumvannet 2008	Terje Bakken
Side 55	Vannfugltelling i nedre del av Drammensvassdraget i Buskerud	B. H. Larsen , K. Myrmo og V. Ree
Side 67	Referat fra årsmøtet i NOF Buskerud	Jan Mjåland
Side 68	Sjeldne fugler i Buskerud 2008. Rapport fra LRSK i Buskerud	Steinar Stueflotten
Side 85	Årsrapport 2009. Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011	Steinar Stueflotten og Kjell Dokka
Side 104	Bokomtale: Fuglelivet i Øvre Eiker. Steinar Stueflotten (red.)	Jens Erik Nygård
Side 106	Fiskender i Buskerud	Steinar Stueflotten

BILLEDGALLERI

Vinner i mars. Vipe, Lier. Foto Jens Erik Nygård

Vinner i april. Ærfugl, Røyken.
Foto Knut-Åge Bergerud

Vinner i oktober. Gulspurv, Hol.
Foto: Per Furuseth

Vinner i september. Haukugle, Hol.
Foto: Jostein Myre

Vandrefalk i Buskerud 2008

Utbredelse og
hekkestatus i fylket

Tore Gunnarsen

Desember 2008

Sammendrag

Rapporten sammenfatter resultatene fra feltarbeid med vandrefalk i Buskerud 2008. Kartlegging av bestandsstørrelse og reproduksjonsresultater har vært overordnede arbeidsområder. Bidragsytere har i hovedsak vært deltakere av den i 2008 nystartede rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud. Disse personene har sin bakgrunn fra Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet i Buskerud.

Det ble i Buskerud funnet 35 territorielle par i 2008 mot 29 par i 2006. I tillegg var det en tidligere etablert hekkeplass hvor det kun var en falk til stede. I alt foreligger det nå 43 lokaliteter i Buskerud hvor vandrefalkpar har etablert seg i perioden 1985-2008.

Totalt har vi kunnet registrere at 26 par med vellykket hekking har produsert 52 flyvedyktige unger i Buskerud i 2008. Dette er et snitt på kun 2,0 unger pr. vellykket hekking, mens det normale har ligget på ca. 2,4 de siste årene.

Det ble funnet hele åtte nye lokasjoner dette året. Av disse nyetableringene ligger sju langs Hallingdalsvassdraget mens ett er langs Numedalslågen.

Det har blitt kjørt i underkant av 10.000 km i forbindelse med kartleggingen. Noe estimat på antall felttimer foreligger ikke.

Rapporten er utgitt av:

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)
Åssideveien, 3322 Darbu
Fylkessekretær Per Ø. Klunderud
Tlf. 32 75 05 04, e-post: pedrokl@online.no

INNHold

1. Innledning.....	4
2. Materiale og metode.....	4
3. Resultater.....	5
4. Trusler.....	9
5. Takksigelser.....	10
Appendix.....	12

Vandrefalk i Buskerud 2008

1. Innledning

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge ble startet i 1988 og hadde som formål å undersøke forekomsten av vandrefalk (*Falco peregrinus*) og legge til rette for en reetablering av arten i fylkene rundt Oslofjorden. De første forekomstene av vandrefalk ble funnet allerede i 1984 i Vestfold, mens i Buskerud ble den første paretableringen oppdaget i Lier i 1985 (Steen 1990).

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge har produsert årlige rapporter om bestandsutviklingen i vårt geografiske område. Fylkesmennene har støttet prosjektet økonomisk, og en må i dag kunne si at reetableringen av arten nå går av seg selv. En behøver ikke lenger kunstige tiltak som utsetting av ekstra falkeunger fra oppdrett i Gøteborg (Prosjekt Pilgrimsfalk) eller double-clutching hvor eggene ble tatt fra falkereirene og ruget ut i oppdrett. Falkene la da et eggkull nummer to samtidig som ungene fra oppdrettet kunne settes ut hos falker som hadde kapasitet til å ha flere unger i kullet. Resultatet var at det kunne produseres flere unger enn ved naturlig produksjon, og dette var tiltak som var meget viktig i startfasen med en liten, ustabil bestand.

Bestanden av vandrefalk i Buskerud har nå blitt så stor at samlerapportene fra Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge nå ikke gir et detaljert nok bilde av forholdene i Buskerud. Denne rapporten er derfor ment å vise mer detaljerte opplysninger for fylket, men uten at stedsangivelser for de enkelte lokalitetene blir oppgitt.

Det er heller ikke kjent at det vil bli laget noen rapport fra Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge for 2007. Dette gjenspeiler seg i denne rapportens diagrammer da tall for 2007 mangler.

2. Materiale og metoder

Buskerud fylke har med sine 14 930 km² et areal som krever omfattende arbeid for å kunne fastlegge utbredelse og forekomst av en art som vandrefalk. Likevel er denne arten lettere å følge opp enn andre rovfugler ved at den i vårt område kun er kjent for å benytte bratte fjellvegger for hekking. En omfattende reisevirksomhet med bil har vært nødvendig, og det har blitt kjørt i underkant av 10.000 km i årets feltsesong. Kjente og potensielle hekkevegger for vandrefalk har blitt besøkt gjennom hele hekkesesongen.

Falkene dukker normalt opp i siste halvdel av mars, men i enkelte tilfeller, bl.a. i Lier, har enkeltindivider overvintret i lokalområdet og har kunnet sitte i fjellveggen allerede ved første besøk i februar. Perioden mars-april er utvilsomt den perioden som er mest fruktbar for å lokalisere vandrefalkpar. De holder da ofte på med fluktspill og eksponerer seg tydelig i luften utenfor og over veggen.

I Buskerud begynner rugingen typisk omkring 20.-27. april. I kystnære og lavtliggende områder kan rugingen ofte starte nærmere en uke tidligere enn ved lokalitetene lengst nord i Hallingdal og Numedal. Nyetableringer kan i tillegg ofte være nærmere en uke senere ute enn hva som er tilfellet hos etablerte par.

I rugeperioden, som normalt varer 34-35 dager, er fuglene lite aktive, og det kan da ta mange timer mellom hver gang fuglene er synlige. Det er nesten utelukkende hannen som jakter i denne perioden, og han kommer da inn med byttedyr som hunnen overtar. Hannfuglen tar så over rugingen for en kortere eller lengre periode, og hunnen kan da ofte bli sett sittende i et tre eller på ei fjellhylle. Alle lokalitetene har også blitt besøkt i denne perioden, men det ble funnet lite nytt i mai måned.

Etter klekking vil hunnen ofte avsløre hekkehylla når hun lander med bytte for foring av ungene. Den første uken bruker hun mye tid på varme de nyklekkede kyllingene, men etter hvert setter hun seg mer og mer opp i trær hvor hun ofte er godt eksponert og lett å oppdage. Hunnen vil ikke begynne å jakte før ungene er 3-4 uker gamle, eller dersom næringstilgangen er så liten at hannen ikke klarer å skaffe familien nok mat.

Etter som ungene blir større, vil de vandre rundt på hekkehylla og kan da ofte observeres og telles med et teleskop fra en egnet plass i nærheten av veggen. I denne perioden var vår aktivitet stor, men også i den påfølgende tiden når ungene ble flygedyktige. De er da svært aktive med flygetrening utenfor veggen, og de blir ikke minst hørt tiggende når foreldrene kommer inn med mat.

En kan da ofte også bestemme kjønn på ungene. Hanner er visuelt påfallende mindre enn hunnene, men det er likevel vanskelig å bestemme kjønn med sikkerhet dersom alle ungene er av samme kjønn. Hvis voksne, kjønnsbestemte fugler kommer inn med mat, vil ofte ungene likevel kunne kjønnsbestemmes.

Ungene vil normalt være flygedyktige midt i juli, men kan sees i veggen fram til langt ut i august. Så sent som 17. august ble den siste lokaliteten i Buskerud funnet i 2008. Da ble to tiggende unger oppdaget sammen med en voksen hann i en fjellvegg på en til da ukjent lokalitet i Nes kommune. Det er litt usikkert om ungene ble klekt i den veggen hvor fuglene ble sett eller i en nærliggende vegg, men fuglene kunne med sikkerhet sies ikke å være fra en av våre ellers kjente lokaliteter da avstanden til nærmeste kjente hekking var stor.

Det har i 2008 ikke blitt benyttet klatrere for å undersøke antall lagte egg eller for å ringmerke ungene. Det er et svært krevende arbeid både tidsmessig og fysisk. Med så mange lokaliteter har dette blitt nedprioritert, og fokus har vært rettet mot å finne ungeproduksjon og antall etableringer.

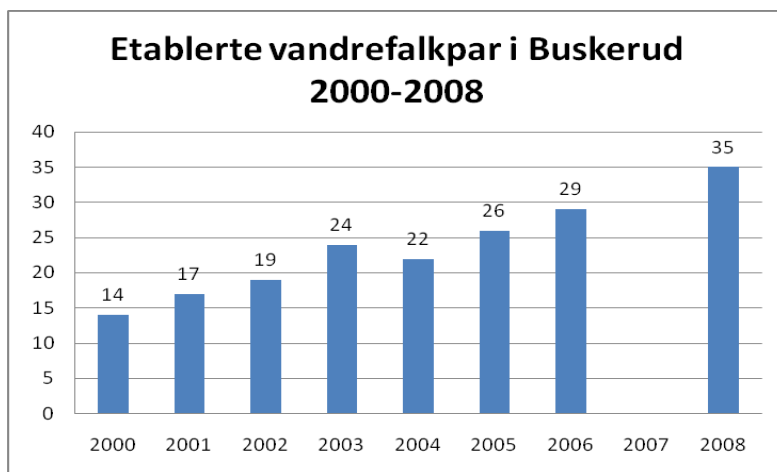
Vandrefalken har en kosmopolittisk utbredelse og kan i områder som mangler bratte bergvegger også plassere reiret sitt på bakken ute på ufremkommelige myrer. Dette er blant annet kjent fra Nord-Sverige og Sibir. Inne på de store myrområdene på Golsfjellet ble det for tre-fire år siden observert voksen vandrefalk midt i hekkesesongen. Det ble gjort undersøkelser, men det ble ikke endelig avklart om dette kunne være en lokal myrhekking eller jaktende fugler fra kjente hekkelokaliteter i Fagernesområdet i Oppland. Golsfjellet ble i 2008 ikke sjekket for denne muligheten, men dette bør følges opp senere år.

3. Resultater

Totalt har det i 2008 blitt påvist 35 territorielle par i Buskerud, mens det på en fast lokalitet kun dukket opp en enslig fugl. Hele åtte nye lokaliteter ble oppdaget dette året og i Ål kommune var det kun 1,4 km mellom to nye territorielle par. Dette var tydeligvis for nær, for det ene paret forsvant etter en tid. Selv om det ligger flere alternative vegger i nærheten, var det siden ikke mulig å finne igjen dette paret.

Figur 1

Antall territorielle par i Buskerud i perioden 2000-2008. Resultater fra tidligere år er basert på rapporter fra Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge (Steen 2002, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008).

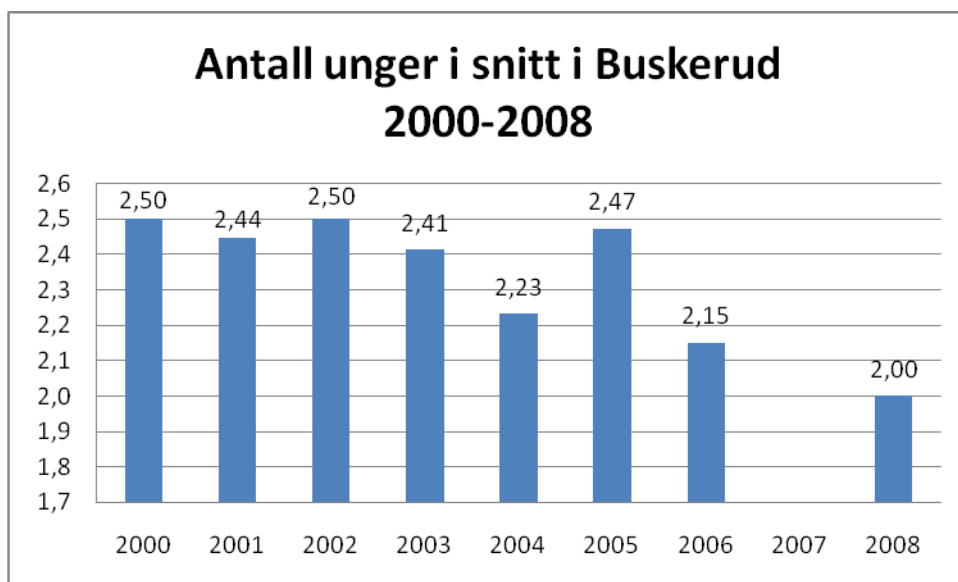
På noen av lokalitetene var det også tydelig at enkeltindivider hadde falt fra gjennom vinterhalvåret og at hekkelokaliteten ble fylt opp med nye individer. Ved en nyetablering kom hunnen inn så sent på våren at hun fysiologisk sett sannsynligvis ikke lenger var i stand til å legge egg og starte ruging. Hunnene vil normalt først være kjønnsmodne når de er to år gamle, men det ble ingen steder sett 1-årige fugler som kunne forklare mislykket egglegging. Dødsraten for voksne vandrefalker har gjennom ringmerkingstudier vist seg å være ca.

30 % pr. år. Det vil i praksis si at tilnærmet to individer pr. tre etablerte par vil skiftes ut hvert år og at det på 8-9 % av lokalitetene vil begge individene ha falt fra. Reetablering kan på lokaliteter hvor begge fuglene faller fra ofte ta både ett og to år. Bare unntaksvis dukker det opp to helt nye fugler det samme året. Det er også svært vanskelig å kunne skjønne hva som kan ha skjedd på hver enkelt lokalitet, og det er bare fugler med fargeringer som kan bevise at slike utskiftninger virkelig har skjedd.

Av de 35 parene har vi kunnet fastslå at 29 par gikk til hekking og at minst 26 par lyktes med å få unger på vingene. To av de tre som mislyktes fikk unger klekt da dun fra falkeunger ble sett på begge reirhyllene. Ingen steder var det indikasjon på forstyrrelser fra fjellklatrere, men mår kan på en lokalitet i Sigdal ha kommet inn på reirhylla. På en annen lokalitet i Ringerike er hekkehylla helt utilgjengelig for mår, men hubro hekker i en nærliggende vegg og kan ha tatt ungene på reiret. Det tredje paret kan ha fått unger på vingene, men til tross for seks besøk på stedet, er hekkeresultatet usikkert. Dette siste paret flyttet til en vegg ca. en kilometer lenger mot syd, og det tok en stund før paret ble gjenoppdaget. All felterfaring viser at det er vanskeligere og mer tidkrevende å dokumentere en mislykket hekking enn en vellykket.

De 26 parene fikk minst 52 unger på vingene, mens det i 2006 kom 43 unger på vingene (Steen 2008). Det gir i snitt 2,0 unger pr. vellykket hekking. Dette tallet er interessant da det tyder på en markert nedgang i ungeproduksjon pr. par sammenliknet med tidligere år. Det typiske har vært 2,4 unger pr. vellykket hekking.

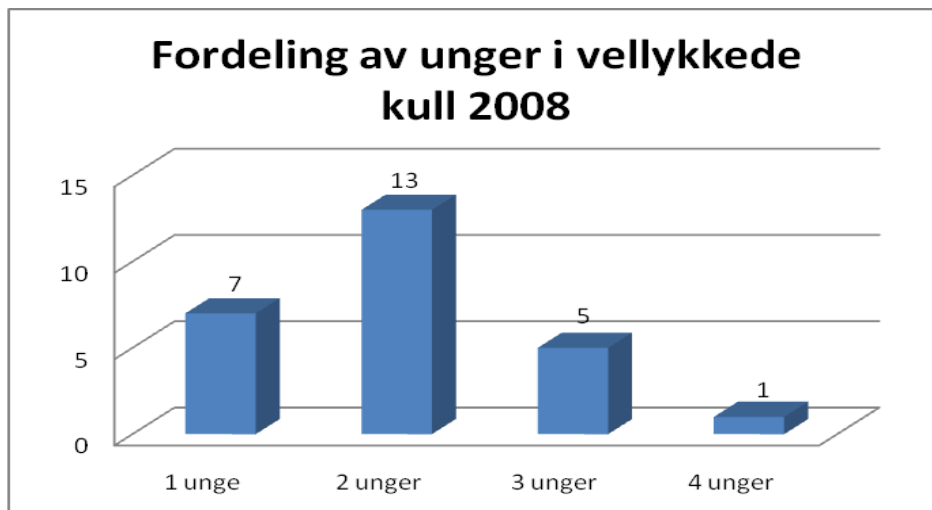

Figur 2

Antall unger produsert pr. vellykket hekking i perioden 2000-2008. Resultater fra tidligere år er basert på rapporter fra Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge (Steen 2002, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008).

En kan stille spørsmål om oppfølgingen kan ha vært mangelfull, men det er udiskutabelt at dekning og oppfølging har vært svært god i Buskerud i 2008. At alle kullstørrelsene er helt eksakte, har vi derimot ingen garanti for. Det er i noen tilfeller ofte tilfeldigheter som avgjør om man får med seg alle ungene som er ved eller i nærheten av hekkehylla, også er det antallet som blir sett flygedyktige. Enkeltlokaliteter kan likevel avvike noe fra sannheten, men ikke i noen større grad som skulle påvirke snittverdien av betydning.

Fig. 3
Fordeling av unger av vandrefalk pr. vellykket kull i Buskerud 2008. Snittet blir 2,0 pr. par.

Årsaken til nedgangen i snittproduksjonen kan være mange, men må i hovedsak bare betegnes som en naturlig årlig svingning. Likevel har vandrefalk-populasjonen i Buskerud blitt så stor at den etter hvert vil kunne påvirke sitt eget byttedyrgrunnlag. En viktig art er for eksempel hettemåke som har hatt en stor ekspansjon mot fjellområdene siden 1960-tallet. Påfallende er det at oversomrende hettemåker har avtatt i Hallingdalsvassdraget de siste årene. Følger en Hallingdalsvassdraget fra Hovet i Hol kommune og ned til Drammen, var det i 2008 hele 12 besatte vandrefalklokaliteter langs vassdraget. Denne tettheten av falker vil ganske sikkert ha påvirkning på blant annet antallet hettemåker som streifer langs vassdraget. Det hele vil eventuelt være å se som en naturlig utvikling for vandrefalk mot en bestand som populasjonsmessig nærmer seg stabilitet eller likevekt. Artens påvirkning på fiskemåkens utbredelse og forekomst opp mot høyfjellet vil også være et interessant tema i årene som kommer.

Sommeren 2008 var også vært spesiell med mye tørt vær i månedene mai og juni. Tørken har neppe hatt direkte påvirkning på vandrefalken, men betydningsfulle byttedyr kan ha små endringer i næringstilgang og dermed et endret forflytningsmønster. Dette kan så gjøre at de har blitt mindre eksponert for angrep av falken.

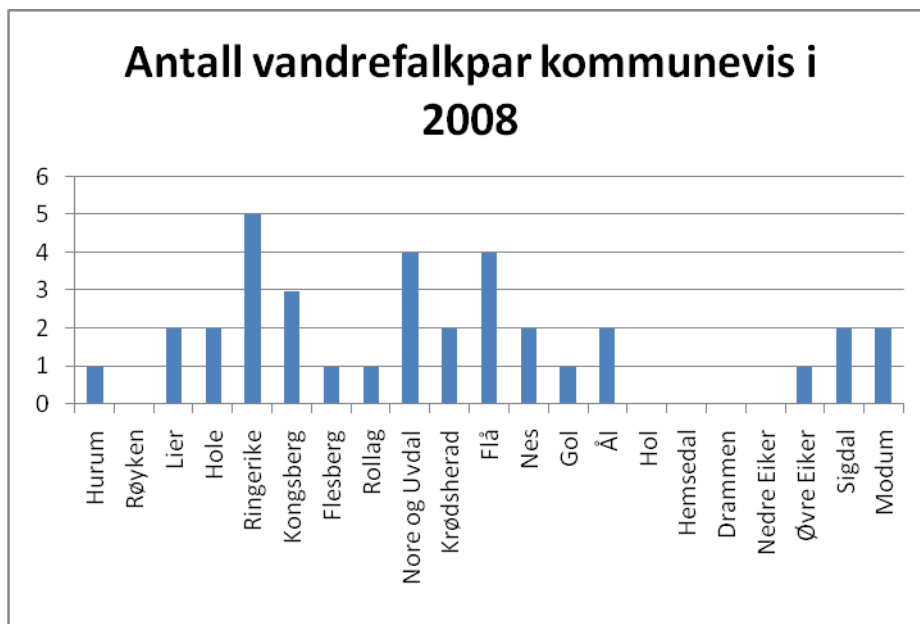
I utgangspunktet kan også redusert produksjon henge sammen med næringstilgang og fysiologisk kondisjon ved eggleggingstidspunktet. April måned var i 2008 ganske normal i Buskerud uten å være kjennetegnet med omfattende snøfall eller lave temperaturer som gjorde at vandrefalkens vanligste byttedyr fikk et forsinket eller utsatt vårtrekk. Slike momenter kan være årsaken til variasjonen i ungeproduksjonen, men kan vanskelig la seg forklare i etterkant så lenge vi ikke har telt opp antall egg eller klekte unger direkte på reirhyllene.

En skal heller ikke glemme at den bestanden av falker vi nå har fått stammer i stor grad fra en liten oppdrettstamme fra Sverige. Fare for innavlsdepresjon er til stede og det er påvist at de svenske oppdrettsfalkenes gener er dominerende i den nye norske falkebestanden (Vogt 2007).

Vandrefalken har fått en vid utbredelse i vårt fylke og finnes nå spredt fra kystnære områder og langt opp i dalførene. Det er kun i Hemsedal hvor det ennå ikke har blitt påvist noen paretablering i øvre del av fylket.

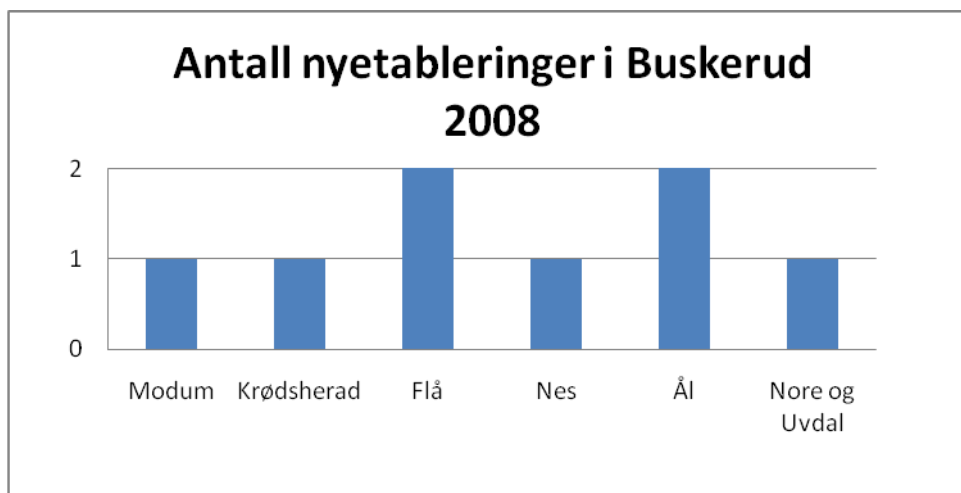
Hol hadde i 2008 en gammel lokalitet besatt, men hvor det dessverre kun dukket opp en hann. Drammen by mangler også hekkende vandrefalk. Legges forholdene til rette for det, skal en ikke se bort fra at arten for eksempel kan etablere seg på høye bygninger som Felleskjøpets silo på Holmen. Næringstilgangen er god med tanke på forekomsten av byduer, og en skal ikke lenger enn til Helsingborg på vestkysten av Sverige for nettopp å finne en slik tilsvarende etablering. Der er det satt opp en enkel hekkkasse som falkeparet årvisst benytter. Et oppmontert WEB-kamera gjør at man på Internett kan følge hekkeforløpet i falkenes hekkkasse (<http://www.kof.nu/falkarna/index.htm>).

Flest par av vandrefalk finner vi i Ringerike kommune med fem etableringer, mens kommunene Flå og Nore og Uvdal følger deretter med fire etablerte par.

Fig. 4
Kommunevis fordeling av vandrefalkpar i Buskerud 2008.

Av årets åtte nyetableringer var hele sju lokalisert langs Hallingdalsvassdraget, mens ett par ble funnet i øvre del av Numedal. Tre av parene mislyktes i etableringen, mens de fem resterende parene produserte elleve unger (2,2 unger pr. par)

Fig. 5
Kommunevis fordeling av nyetablerte vandrefalkpar i 2008.

Påfallende er det at de fleste nyetableringer skjer i de nordligste områdene av fylket. I de sydligste områdene er de fleste potensielle hekkeberg allerede okkupert og en må regne med at videre ekspansjon i hovedsak vil skje i de indre strøkene av fylket.

Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge har tidligere utført et omfattende ringmerkingsarbeid med vandrefalkunger. Denne aktiviteten har avtatt sterkt de senere årene, men fremdeles er det mange av falkene i vårt fylke som

har fargeringer på beina. Det ble ikke prioritert å avlese ringer dette året da det nå er så mange lokaliteter samt at selve arbeidet med avlesning er svært tidskrevende. En må ofte bruke kamouflasje og komme inn på under 100 meters hold av falkene. Med et godt teleskop og utrolig mye tålmodighet klarer en da kanskje å få lest av individkoden. Denne opplysningen viser eksakt hvor fuglen kommer fra, men også bare fargekombinasjonen er viktig. Den vil fortelle året fuglen er født og om den er av norsk eller svensk opprinnelse. Totalt ble beina til 30 av de 71 fuglene avlest, og 9 individer (30,0 %) hadde fargeringer på beina.

Fig.6

Antall individer med fargeringer på beina i Buskerud 2008. Totalt ble 30 av 71 individer kontrollert, 9 hadde ringer.

Andel individer med ringer			
Hanner	Ringer	4	28,6 %
	Uten	10	71,4 %
Hunner	Ringer	5	31,3 %
	Uten	11	68,8 %

Av de avleste ringene kunne en hunn på en lokalitet i Lier konstateres til å ha sin opprinnelse fra vestkysten av Sverige. Den samme fuglen hekket vellykket på samme stedet i Lier i 2005.

4. Trusler

Vandrefalk har vært en utsatt art med tanke på menneskelig påvirkning i forrige århundre. Fram til 1933 betalte staten skuddpremie på vandrefalk, og etter det tok jakt- og fiskeforeninger eller brevdueforeninger på seg "ansvaret" for å opprettholde skuddpremien med bakgrunn i særinteresser i form av jakt og brevduehold.

Den største og alvorligste belastningen kom utvilsomt med bruken av pesticider og som ga som resultat at arten tilnærmet ble utryddet i hele sitt utbredelsesområde på 1950-60 tallet (Hickey 1969, Lindberg 1977, Ratcliffe 1980). Etter hvert som man skjønnte effektene av bl.a. DDT/DDE i naturen, ble stoffet forbudt brukt i Norge. Alle våre dagrovfugler og uglearter ble fredet i 1971 og etter det har gjenoppbyggingen av vandrefalkbestanden skjedd gradvis, men i en stabil, tilnærmet lineær, utvikling. Immigrasjon av falker fra en liten restpopulasjon på vestkysten av Sverige i kombinasjon med lokale forvaltningstiltak i Sverige og Norge har vært viktige bidragsytere. Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge har i denne sammenheng hatt en svært viktig rolle.

All erfaring i arbeidet med vandrefalk i perioden 1988-2008 viser en ny og mer positiv trend når det gjelder folks forståelse for og respekt for at vår natur trenger artsmangfold, og at vi mennesker i større grad må akseptere at vi ikke i alle sammenhenger forstår hva som er til naturens eget beste.

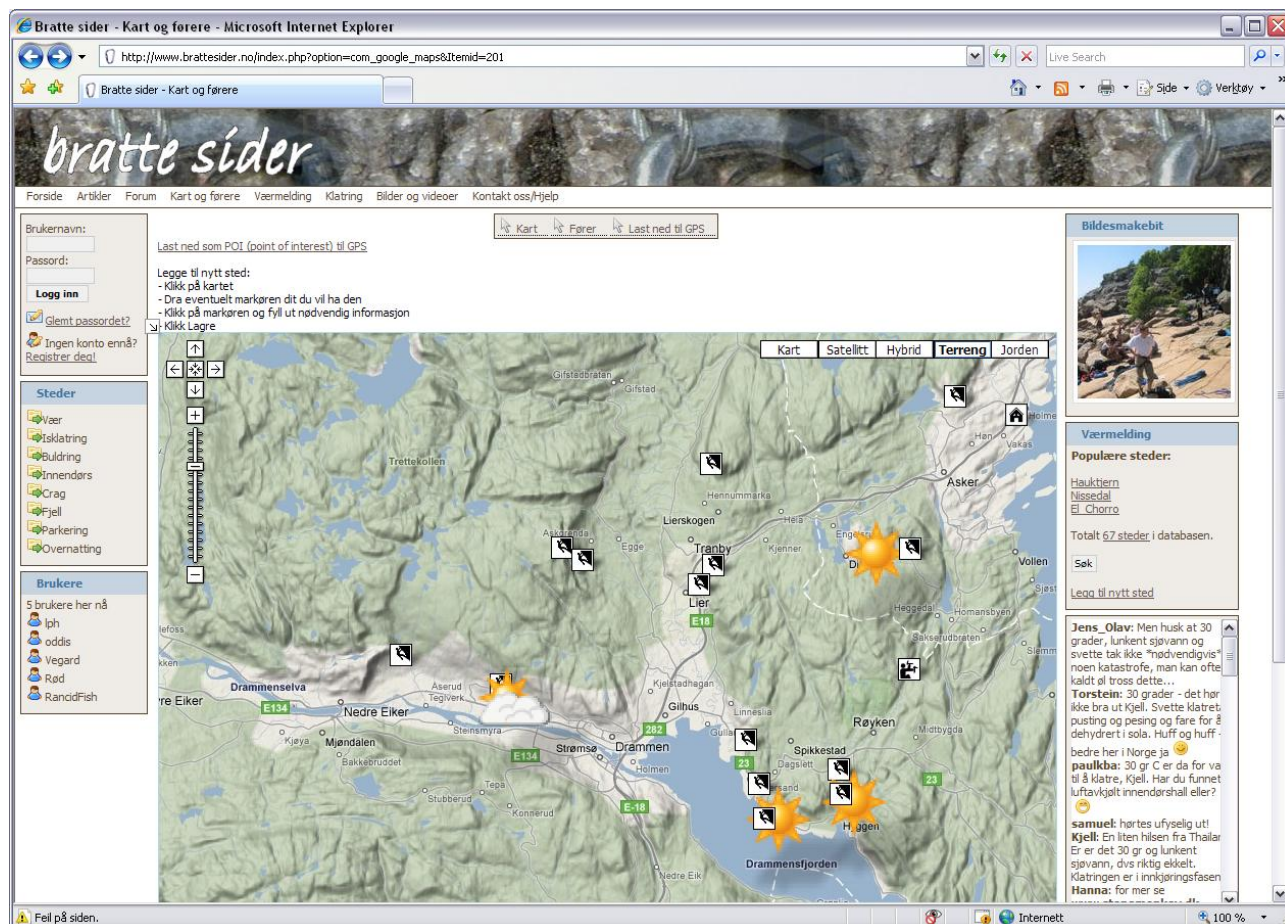
Fjellklatring er en aktivitet som har økt sterkt i Buskerud de siste par tiårene. Stadig nye bergvegger har blitt tatt i bruk av klatremiljøer fra Drammen, men også i stor grad av miljøer fra Asker, Bærum og Oslo. Det er en åpenbar konflikt mellom disse klatreaktivitetene og vandrefalkens behov for fred i ruge- og ungeperioden. Klatremiljøet i Buskerud skal ha ros for selvpålagt tilbakeholdenhet for klatring i vegger hvor det er kjent at vandrefalk hekker.

I 1990 kom det likevel til en konflikt da det skjedde aktiv klatring i hekketiden på lokaliteten B1 i Lier. Veggen ble med imponerende hastighet midlertidig fredet med ferdselsforbud. Dette skjedde gjennom Miljødepartementet med grunnlag i Viltlovens § 7 (Steen 1991). Veggen var en kjent klatrervegg og kombinasjonen med klatring er svært uheldig med soleksponerte eller avkjølte egg og unger i hekketiden. Klatringen kan pågå i timevis og med fatal utgang for falkenes hekking.

På den nevnte lokaliteten i Lier, kjent under navnet "Accadia" i klatremiljøet, klarte falkene i en årrekke å produsere unger som kom på vingene. Falkene brukte også en alternativ vegg som ligger ca. en kilometer lenger mot syd. Falkene hekket her minst tre ganger på 1990-tallet, og avtalen med klatrerne var at de ringte bl.a. undertegnede som opplyste ved klatrestart på våren om hvilken av veggene som falkene benyttet til

hekking. Dette systemet fungerte i utgangspunktet greit i det falkene fikk unger på vingene alle de tre årene, men etter år 2000 har det sannsynligvis kommet inn nye personer på denne lokaliteten og som har ødelagt de to benyttede hekkehyllene som finnes i denne lille veggen. Den beste hekkehylla har nå blitt helt ødelagt ved at en gran og en stor stein som falkene skjulte reiret sitt bak, har blitt rensket bort og er nå en hvilehylla for klatrerne på en av deres faste klatreruter.

Klatremiljøet har lagt godt til rette for interesserte, og det finnes detaljerte beskrivelser av vegger med bilder, klatreruter og førere. Et oversiktsbilde for Drammensregionen er vist under og indikerer hvor omfattende aktiviteten er.

Den spesielle fredningen i veggen "Accadia" ble opphevet i 2007, men det er tydelig at opphevingen skaper usikkerhet om retten til fri ferdsel i veggen. På et nettsted for klatrere, http://www.brattesider.no/index.php?option=com_smf&Itemid=130&topic=7129.0, har det våren 2008 vært en mildt sagt frisk debatt omkring klatring i denne veggen. Det er ingen grunn til å gå inn på selve debatten, men det helt tydelig at det er behov for å gå inn i et nærmere og mer forpliktene samarbeid med klatremiljøene. Dette for å beskytte vandrefalken mot denne typen trusler og at klatremiljøet samtidig vet at deres aktiviteter ikke medfører skade på miljøet og kanskje tilhørende dårlig omtale i mediene. En enkelt uansvarlig klatrer kan gjøre stor skade på en fremdeles truet art og samtidig kraftig skade sitt eget klatremiljøes omdømme.

5. Takksigelser

Jeg vil til slutt takke alle bidragsyttere for informasjon og tips i sesongen 2008. Bidragsyttere, foruten Tore Gunnarsen, har vært Torgrim Breiehagen, Lars Egil Furuseth, Per Furuseth, Thor Erik Jelstad og Arve Olsen.

En spesiell takk også til Naturvernforbundet i Buskerud som har hjulpet til med å dekke kjøreutgifter.

Litteraturliste:

- Hickey, J.J. 1969. (red.). Peregrine Falcon Populations: Their Biology and Decline. Madison, University of Wisconsin Press.
- Lindberg, P. 1977. The Peregrine Falcon in Sweden. I: Chancellor, R. D. (red.). World Conference on Birds of Prey, Wien 1975. International Council for Bird Preservation. S. 329-38.
- Ratcliffe, D. 1981. The Peregrin Falcon. T & AD Poyser. Calton
- Steen, O. Frydenlund. 1990. Rovfugler i Buskerud. Rapport nr. 1. 20s.
- Steen, O. Frydenlund. 1990. Hekkeresultater i Sørøst-Norge 1990. *Vandrefalken 1*: 11-33.
- Steen, O. Frydenlund. 2002. Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge. Årsrapport 2001. 19s.
- Steen, O. Frydenlund. 2003. Vandrefalk i Sørøst-Norge og noen nabofylker i 2002. *Våre Rovdyr 17 (1)*: 4-13.
- Steen, O. Frydenlund. 2004. Vandrefalk i Sørøst-Norge og noen nabofylker i 2003. *Våre Rovdyr 18*: (1)20-25.
- Steen, O. Frydenlund. 2006. Vandrefalk i Sørøst-Norge i 2004. *Våre Rovdyr 20 (1)*: 22-25.
- Steen, O. Frydenlund. 2007. Vandrefalk i fylkene rundt Oslofjorden og tre nabofylker i 2005. *Våre Rovdyr 21 (1)*: 22-27.
- Steen, O. Frydenlund. 2008. Vandrefalkens reetablering på Sør- og Østlandet. *Vår fuglefauna 31 (2)*: 54-60.
- Vogt, Y. 2007. Vandrefalken tilbake: Oppdrettsfalkens gener vant! *Våre Rovdyr 20 (3)*: 22-27.

Appendix

Vandrefalklokaliteter i Buskerud 2008

Lokalitetsbetegnelsene fram til 2006 (B34) er de samme som har vært benyttet av Prosjekt Vandrefalk Sørøst-Norge. Senere lokalitetsbetegnelser er ikke offisielle stedsbetegnelser, men har blitt nummerert videre etter hvert som de har blitt funnet.

		35	1	29	52	Unger			Besøkt (ikke komplett)
	Kommune	Par	Enslig falk	Hek- king	Unger flyved.	Hann	Hunn	Ubestemt Kjønn	
B1	Lier	X		1	4			4	11/4, 14/6, 2/7, 7/9
B2	Hole	X		1	2	1	1		19/3, 19/4, 2/5, 7, 10, 29/6, 12/7
B3	Lier	0							5/4, 2/5,
B4	Rollag	0							5/4, 25/5, 5/7
B5	Hol		1						5/4, 14/5, 22/6
B6	Sigdal	X		1	0				11/5, 8/6, 10, 24/7
B7	Kongsberg	0							26/4, 26/7
B8	Sigdal	X							13/4, 8/6, 26, 31/7
B9	Hurum	X		1	1			1	9, 31/3, 2/5, 15, 30/6
B10	Ringerike	X		1	2	1	1		19/4, 7, 29/6, 12/7
B11	Lier	X		1	1	1			19/3, 10/4, 2, 31/5, 2, 11/7
B12	Ringerike	X		1	2			2	19/3, 19/4, 10/6, 29/6, 12/7
B13	Ringerike	X		1	1			1	6/4, 19/4, 7, 29/6, 12, 27/7
B14	Ringerike	X		1	2	1		1	6/4, 2/5, 7/6, 29/6, 12, 27/7
B15	Nes	0							4/4, 11/5,
B16	Kongsberg	X		1	2	1	1		23/3, 13, 26/4, 18/5, 1, 28/6, 5, 26/7
B17	Øvre Eiker	X		1	1		1		23/3, 13/4, 26, 30/7, 6/8
B18	Modum	X		1	3			3	13/4, 8/6
B19	Hol	0							
B20	Nes	0							4, 20/4, 11, 25/5, 24/7
B21	Nore og Uvdal	X		1	3	1	2		5/4, 25/5, 5, 24/7
B22	Nore og Uvdal	X		1					5/4, 25/5, 5, 24, 30/7
B23	Gol	X		1	2		2		5/4, 11/5, 21/6, 10/7
B24	Nore og Uvdal	X		1	2	1	1		5, 20/4, 11/5, 22/6, 5, 24/7
B25	Kongsberg	X		1	1		1		23/3, 13/4, 18/5, 1, 28/6, 26/7
B26	Flå	X		1	3	1	2		4/4, 21/6, 10/7
B27	Hole	X		1	2			2	19/3, 13, 19/4, 2/5, 3/7
B28	Ringerike	X		1	0				6/4, 19/4, 7, 29/6, 12, 27/7
B29	Rollag	X		1	1			1	5, 13, 26/4, 29/6, 5/7
B30	Flesberg	X							13, 26/4, 18/5, 1, 28/6, 5, 31/7
B31	Nes	X		1	2	1	1		4, 20/4, 11/5, 21/6, 10/7
B32	Kongsberg	X		1	1			1	13/4, 18/5, 1, 28/6, 5, 26/7
B33	Krødsherad	X		1	3	1	2		4/4, 9/7, 24/7
B34	Flå	0							4/4, 11/5, 21/6
(B35-07)	Flå	X							4/4, 21/6, 10, 24/7, 17/8
(B36-08)	Krødsherad	X							4/4, 3/5, 20/6, 9, 24/7, 17/8
(B37-08)	Flå	X		1	2	2			4/4, 3/5, 20/6, 10/7
(B38-08)	Ål	X							5/4, 11/5, 21, 22/6
(B39-08)	Ål	X		1	2	1		1	5/4, 11/5, 21, 22/6, 10/7
(B40-08)	Flå	X							4, 20/4, 11, 25/5, 21/6, 10, 24/7, 17/8
(B41-08)	Nore og Uvdal	X		1	3			3	25/5, 22/6, 5, 24/7
(B42-08)	Modum	X		1	2	2			13/8
(B43-08)	Nes	X		1	2	1	1		17/8
					n=26	n=14	n=12		
		35	1	29	Σ=52	16	16	20	
				Snitt:	2,00	50,0 %	50,0 %		

HØNSEHAUK

Notat fra feltarbeidet i deler av Buskerud i 2008

Thor Erik Jelstad

Innledning

Nedenfor følger en kortfattet presentasjon av resultatene fra reirkontroller i kjente hønsehaukrevir i deler Buskerud. Det er i grove trekk midtfylket vest for Tyrifjorden, sørvestre deler av Ringerike, Øvre Eiker nord for Hokksund og nordre deler av Flesberg. I tillegg er det tatt med 2 lokaliteter i Flå. Årets feltarbeid bygger på kunnskap om kjente revir opparbeidet igjennom feltarbeid i perioden 2000-2007. Det er foretatt en opprydding i datagrunnlaget som innebærer at revir hvor reirplassene har stått tomme i mange år eller som synes permanent okkupert av musvåk, er tatt ut. Elsa og Agnar Tenold og Ulf Myrvold har bidratt med opplysninger fra 2 av revirene. For øvrig er alt feltarbeid utført av undertegnede.

Hekkeresultater

Kommune	Kjente revir	Kontrollerte revir	Ingen aktivitet	Aktivitet	Oppgitt hekking	Vellykket hekking
Ringerike	11	5	3	-	-	2
Flå	2	1	-	1	-	-
Sigdal	9	3	2	-	1	-
Krødsherad	3	3	1	-	-	2
Modum	10	10	3	-	1	6
Øvre Eiker	7	4	2	-	-	2
Flesberg	7	4	3	-	-	1
Sum	49	30	14	1	2	13

Aktivitet: Observasjon av voksne par, enkeltindivider eller reirbygging, men ikke påvist ruging.

Oppgitt hekking: Oppgitt etter påbegynt ruging.

Vellykket hekking: Observasjon av store reirunger eller utflydde unger

Kommentar

Det er registrert aktivitet på i 16 av 30 kontrollerte revir, hvorav 13 med vellykket hekking. Grunnet prioritering av andre arter er en del revir nokså overfladisk undersøkt denne sesongen. I disse revirene er bare kjente reirplasser kontrollert med begrenset eller ingen leting etter alternative reir. Erfaringen tilsier at man da lett vil overse hekking. Det underbygges av at det i flere andre revir er observert utflydde unger i august, selv om alle kjente reirplasser i disse revirene har vært tomme.

I en tidligere rapport om avgang av reir dokumenteres det at hønsehauken foretar hyppige reirbytter og at mange reir utgår etter få år (Jelstad, Busksvetten 2008). En viktig konsekvens av dette er at registrering av hønsehaukreir på viltkart må være en kontinuerlig prosess om det skal ha noen vesentlig verdi i forvaltningsmessig sammenheng. Hønsehaukens status på rødlista og de trusler den står overfor fra skogbruket, tilsier at den bør være en prioritert art for det frivillige ornitologiske miljøet i vårt fylke. Intensiv kartlegging i noen utvalgte områder med godt datagrunnlag er en egnet metode.

Vernesaker

I de kontrollerte hekkebiotopene er det i 2008 ikke registrert hogst eller aktivitet i strid med bestemmelsene som ligger til grunn for miljøsertifiseringen i skogbruket. Det er tatt opp én sak med Det Norske Veritas, men det gjaldt en reirplass som ble hogd ut i 2007.

Thor Erik Jelstad
Søyaveien, 3340 Åmot
te-jelst@online.no
Tlf. 908 68 938

Jaktfalk i Buskerud

Utbredelse og trusler

Lars Egil Furuseeth og Per Furuseeth

Hunnfuglen på en av lokalitetene i Ål fotografert 16. juni 2007. Foto: Magne Ove Furuseeth

Februar 2009

 **NATURVERNFORBUNDET
I BUSKERUD**

SAMMENDRAG

I 2008 ble det opprettet ei rovfuglgruppe i regi av Naturvernforbundet i Buskerud (NiB). Her ble det besluttet å sette søkelyset på jaktfalkens status i Buskerud i dag og dens trusler og utfordringer.

Vi har jobbet med registrering av jaktfalk *Falco rusticolus* i Buskerud i ca. 20 år. Noe av dette arbeidet har vi forsøkt å sammenfatte i denne rapporten. Det er også en gjennomgang av historisk materiell fra fylket. Det er også lagt vekt på tiltak og behovet for videre og mer målrettet kartleggingsarbeid

Arbeidet har så langt resultert i 14 sikre hekkelokaliteter samt 4 konkrete lokaliteter der det er mulig at hekking av jaktfalk har funnet sted. Dette er materiell som blir brukt som grunnlag for det videre arbeidet.

På den nasjonale rødlista (Kålås m.fl. 2006) er jaktfalken plassert i kategorien *nær truet*.

Vi takker Martin Lindal og Magne Ove Furuseth for å ha bidratt med opplysninger til denne rapporten.

Forfatterne:

Furuseth, Lars Egil

Dagali, 3580 Geilo e-post: furufugl@online.no tlf m 992 91 477 p 32 09 38 37

Furuseth, Per

3577 Hovet e-post: p-furuse@online.no tlf m 992 61 638

Rapporten er utgitt av:

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)
Åssideveien, 3322 Darbu
Fylkessekretær Per Ø. Klunderud
Tlf. 32 75 05 04, e-post: pedrokl@online.no

INNHold

1. INNLEDNING	4
2. UTBREDELSE OG FOREKOMST	5
2.1. Tidligere publisert og kjent utbredelse	5
2.2. Utbredelse og forekomst på bakgrunn av egne undersøkelser	6
2.3. Hekkelokaliteter i andre fylker i tilgrensede områder til Buskerud	7
3. JAKTFALKENS HEKKEBIOLOGI I BUSKERUD	7
3.1. Reirplassering	7
3.2. Ungenes reirtid og tilknytning til reiret etter utflyvning	7
4. TRUSLER	8
4.1. Menneskelige inngrep/ forstyrrelser	8
4.2. Faunakriminalitet	9
4.3. Næringsmangel	9
5. FORVALTNING	10
5.1. Kartlegging	10
5.2. Arealplanlegging	10
5.3. Sikring av selve reiret/reirhylla	10
6. FREMTIDIG ARBEID	11
7. LITTERATUR	12

1. INNLEDNING

Vi har siden slutten av 1980 tallet foretatt registrering av jaktfalk *Falco rusticolus* i øvre deler av Buskerud. I begynnelsen noe tilfeldig i begrensede områder, men senere mer målrettet over mestedelen av fjellområdene i Buskerud. Dette som et resultat av aktivt arbeid med kartlegging av kongeørn *Aquila chrysaetos* i de samme områdene. Arbeid med kongeørn i fjellet inkluderer nødvendigvis også andre klippehekkende fugler som jaktfalk, tårnfalk *Falco tinnunculus*, dvergfalk *Falco columbarius*, fjellvåk *Buteo lagopus* og ikke minst ravn *Corvus corax*. Disse artene er alle knyttet opp mot bergvegger i fjellet og kan leve tett på hverandre alt etter art og veggens utforming.

Etter at Naturvernforbundet i Buskerud opprettet ei rovfuglguppe som vi er en del av ble det besluttet å starte et arbeid som går ut på å samle inn eksisterende data samt å gjøre feltarbeid med grundigere kartlegging av alternative reirplasser og potensielle hekkelokaliteter.

I forbindelse med dette arbeidet er det ved reirbesøk blitt foretatt noe innsamling av byttedyrrester. Dette materialet er ikke analysert noe utover at vi har dannet oss et inntrykk av at størstedelen dreier seg om de to rypeartene lirype *Lagopus lagopus* og fjellrype *Lagopus mutus* og kanskje med en overvekt av fjellrype. Byttedyrrestene er tatt vare på og blir forsøkt analysert ved anledning.

Bare 3-5 av lokalitetene har hatt mer eller mindre årevis oppfølging.

Ringmerking har så langt i liten grad blitt prioritert. Dette mye på grunn av at det er et ressurskrevende arbeid med lokaliteter som ligger langt til fjells samt at det bare er et mindretall av reirplassene som ligger slik til at de greit kan nåes med enkel klatremetode. Totalt har vi ringmerket 17 pullus fordelt på 7 hekkinger.

Kommune	Sikre lokaliteter	Mulige lokaliteter	Minimumsestimat
Nore & Uvdal	4	2	6
Hol	5		5
Ål	3	2	5
Hemsedal	2		2
Totalt i Buskerud	14	4	18

Tabell.1

Kommunevis fordeling av sikre og mulige lokaliteter i Buskerud. Med sikre lokaliteter menes lokaliteter hvor jaktfalk er registrert hekkende minst en gang siden 1990 tallet. Med mulige lokaliteter menes potensielle hekkeberg hvor arten er observert i hekketiden uten at hekking er registrert, eller at avstanden til nærmeste kjente lokalitet er akseptabel og biotopen ellers skulle tilsi at jaktfalken skulle kunne hekke.

*Fig.1. Ringmerking av jaktfalkunge på lokalitet i Nore & Uvdal 13. Juni 2004.
Foto: Magne Ove Furuseth*

2. UTBREDELSE OG FOREKOMST

2.1. Tidligere publisert og kjent utbredelse

Jaktfalkens forekomst i Buskerud har vært lite beskrevet i litteraturen.

I eldre litteratur er utbredelsen bare beskrevet generelt, som for eksempel i Collet (1921): *”Skjønt i det hele sjelden, treffes jagtfalken rugende i fjeldtrakterne over størstedelen af landet, fortrinsvis i Finmarken fra Nordkap og Varangerfjorden af, men ogsaa sydover paa fjeldene i Nordland og Trondhjems stift, samt paa Dovre og Langfjeldene med deres forgreninger helt ned paa Telemarksfjeldene i Kristiansands stift og i rypetrakterne ved de indre dele af Vestlandets fjorde.”*

Mangelen på litterære ”spor” etter jaktfalkhekking i Buskerud er nok mer et resultat av fraværet av ornitologer og andre forskere i dette geografiske området som har fått publisert sine observasjoner. Dette viser seg også å gjelde eldre dokumentasjoner på fuglelivet generelt i fjellområdene i Buskerud.

Som et resultat av Atlas-prosjektet som pågikk på 1970- og 1980 tallet ble det i fylket registrert 2-3 sikre samt 1 mulig jaktfalkhekking (Syvertsen 1982, Tømmeraas 1994). I nyere tid (siden ca. 1990) er det foretatt kartlegging og registrering av jaktfalkens forekomst og årlige hekkeresultater i Buskerud. Resultatene fra dette arbeidet er ikke

publisert utover en fylkesvis oversikt over kjente og mulige hekkeplasser for jaktfalk (Steen 1999). Her er det for Buskerud oppgitt 9 sikre og 7 mulige hekkelokaliteter. Viltkartleggingsarbeidene som er gjort i de enkelte kommunene har bidratt til at forvaltningen i de respektive kommunene har fått kjennskap til noen av lokalitetene.

2.2. Utbredelse og forekomst på bakgrunn av egne undersøkelser

En oppsummering av det samlede feltarbeid t.o.m. sesongen 2008 viser at vi kjenner til 14 sikre hekkelokaliteter samt 4 konkrete lokaliteter der det er mulig at jaktfalkhekkinger har funnet sted. Dette gir et minimumsestimert i Buskerud på 18 lokaliteter (tabell 1.).

Alle kjente lokaliteter ligger langt fra større skogsareal og samtlige over 1150 moh. De begrenser seg til de vestlige og nordvestlige deler av fylket, i kommunene Nore og Uvdal, Hol, Ål og Hemsedal.

Selv om noen revir ligger forholdsvis nær hverandre (ca. 5 km mellom de nærmeste reirplassene) har de det til felles at det er store arealer med snaufjell (1200-1800 moh.) i nærheten. Alle revirene ligger i tilknytning til de store fjellområdene som: Hardangervidda, Hallingskarvet, Nordfjella/Skarvheimen og Lærdalsfjellene.

Det er grunn til å anta at jaktfalken i dag ikke er etablert i de mindre fjellområdene østover i Buskerud. Mye tyder på at den er avhengig av større fjellområder med god og sikker bestand av rype. Kanskje tilstedeværelsen av fjellrype er en betingelse.

I litteraturen er det to indikasjoner på jaktfalk i midtre deler av fylket. Selboe (1983) nevner jaktfalken som sannsynlig hekkfugl i Vassfarområdet og i Norsk fugleatlas (Tømmerraas 1994) er det en markering for sikker hekking sentralt i Buskerud. Dette er trolig Norefjellområdet.

Jaktfalken kan vinterstid bruke et område på opptil 731 km² (Dobler 1989). Krav til areal i hekketiden varierer i litteraturen. Blant annet viser Tømmerraas (1994b) til en undersøkelse fra grensetaktene mellom Norge, Sverige og Finland der tettheten ligger på 249 km² pr. hekkende par. Da er det verdt å merke seg at slike områder som Norefjell og Vassfarfjellene, liggende isolert fra øvrige fjellområder, kanskje blir for små med tanke på næringstilgang. Jaktfalken er som kjent avhengig av god tilgang på rype, og når rypebestanden svinger kan man tenke seg at nærheten til større fjellområder letter tilgangen på byttedyr.

Et annet aspekt er om jaktfalken også er avhengig av tilgangen på fjellrype. Alle våre kjente lokaliteter ligger så høyt til fjells at en sikker bestand av fjellrypa finnes i områdene. Våre beskjedne byttedyranalyser så langt viser en større andel av fjellrype enn lirype.

Byttedyranalyser som er nevnt i litteraturen skiller sjelden mellom disse to rypeartene. Dette fordi det kan være vanskelig å skille dem blant byttedyrrestene på beinstrukturen (Potapov & Sale. 2005). Det er en kjensgjerning at jakttrykket på lirype har vært stort og kanskje kan dette være den største årsaken til nedgangen i bestanden av denne arten. Jakttrykket på fjellrype har nok ikke vært så betydelig og det har vist seg at inntil for 2-3 år siden har fjellrypebestanden lokalt holdt seg bedre, noe også lokale rypejegere kan bekrefte. Dette er også noe Hansen (1999) belyser.

2.3. Hekkelokaliteter i andre fylker i tilgrensede områder til Buskerud

Fylkene Telemark, Hordaland, Sogn & Fjordane og Oppland har fjellområder med kjente jaktfalklokaliteter som grenser til Buskerud. Noen av disse lokalitetene ligger så nær fylkesgrensa at alternative reirplasser kan ligge i Buskerud.

Territorialgrensene for de enkelte lokalitetene er vanskelige å sette og er aldri helt statiske. Derfor vil lokaliteter som ligger tett opptil fylkesgrensene, enten utenfor eller innenfor Buskerud, være av litt skjønsmessig vurdering i hvilket fylke vi plasserer dem.

De er uansett viktige å ta med i kartleggingen av jaktfalkens utbredelse i Buskerud for å få et sikrere bestandstall.

3. JAKTFALKENS HEKKEBIOLOGI I BUSKERUD

3.1. Reirplassering

Reirplassene i alle våre kjente jaktfalklokaliteter ligger i frittliggende/eksponerte fjellvegger og ingen i elvejuv. I nabofylket Oppland ligger 43 % av reirplassene i elvejuv og resten i eksponerte fjellvegger (Opheim 2008). Denne ulikheten mellom disse to fylkene skyldes nok i stor grad bare landskapsmessige årsaker. På samme måte som vi ser at i de nordlige deler av Buskerud foretrekker jaktfalken de høye og dominerende fjellveggene er den i de sørlige hekkeområdene i fylket tvunget til å ta til takke med mindre fjellvegger. Her er landskapet flatere og med langt færre høye fjellvegger. De høye og lange fjellveggene har større fordeler for jaktfalken enn de mindre. De beskytter mer mot dårlig vær, de fører til mindre sjanse for forstyrrelser fra mennesker og jaktfalken har større sjanse for å finne alternative og trygge reirplasser langs en lengre fjellvegg.

Tidlig hekkestart (som regel i månedsskiftet mars/april) og beliggenheten høyt til fjells (over 1150 moh.) gjør at fjellveggene som benyttes nesten utelukkende ligger mer eller mindre vendt mot sør. Vi har noen få unntak men da ligger selve reirplassen godt beskyttet under et stort fremspring.

Jaktfalken er på hekkeplassen nært knyttet opp mot ravn. Nesten utelukkende blir ravnereir brukt til å legge eggene på (fig.2), og da gjerne reir som ravn har bygd samme året og som jaktfalken okkuperer umiddelbart. Dette viser også ravnens viktige plass i fjellfaunaen.

3.2. Ungenes reirtid og tilknytning til reiret etter utflyvning

Med tre unntak har ungene vanligvis forlatt reirene i løpet av juni. På en av lokalitetene våre, som ligger opp mot 1450 moh., har vi opplevd unger med minst en uke igjen før utflyvning på datoene 24., 15., og 8. juli henholdsvis i årene 1994, 1997 og 2000.

Hvor lenge ungene blir i hekkeområdet varierer en del. Som regel finner vi de utfløyne ungene sammen med foreldrene i og omkring selve hekkeberget til ut i midten av juli. Noen ganger lenger tid, andre ganger forsvinner de forbausende fort. Dette skyldes nok sikkert tilfeldigheter, i noen tilfeller menneskelige forstyrrelser og kanskje spiller også landskapsmessige forhold inn. Unger som kommer til i små fjellvegger som ligger ute på flate vidder vil nok lettere fjerne seg fra denne tidligere enn de som kommer til i en større fjellvegg hvor det er tryggere og foreldrene holder dem lenger.

*Fig. 2. Tre jaktfalkunger i ravnereir på en lokalitet i Nore & Uvdal 24. Juni 1999.
Foto: Lars Egil Furuseth*

4. TRUSLER

4.1. Menneskelige inngrep / forstyrrelser

De fleste kjente reirplasser ligger i dag ikke i umiddelbar nærhet av menneskelige inngrep som veier, hytter og annet som direkte berører eller forstyrrer hekkeplassene. Dette skyldes i stor grad at jaktfalken holder til i de høyereliggende fjellområdene (kap. 2.2.) der menneskelige inngrep så langt er noe begrenset.

Noen få reirplasser ligger i nærheten til hytter, ellers ligger mange av reirplassene i nærheten av skiløyper, snøscootersleper og sommerstier.

Bare 3 av de 14 kjente lokalitetene ligger innenfor varig vernede områder i form av nasjonalparker og 1 i landskapsvernområde.

Menneskelige forstyrrelser er nok ved siden av næringssvikt den faktoren som mest påvirker jaktfalkens hekkeresultat.

Mange reirplasser ligger høyt til i utilgjengelige fjellvegger. Dette fører til at de tolererer mer menneskelige forstyrrelser nedenfra, men er mer vare for menneskelig aktivitet oppå berget dersom det er tilgjengelig der. Jaktfalkene som hekker i mindre berg er følgelig mer vare for forstyrrelser fra mennesker.

Jaktfalkens mest sårbare periode strekker seg fra midten av mars til midten av juni. I mai og første halvdel av juni er det tradisjonelt færre mennesker i fjellet. Derimot er mars og april en periode med stor utfart, litt avhengig av vær- og føreforhold. En påskehøytid som faller sammen med jaktfalkens rugetid (kap. 3.1.) da det slår til med mye godt vær gir stor utfart i løypene. Godt og fast skiføre fører til at mange sprer seg ut fra skiløypene og gjerne slår seg til i sola oppunder bergvegger eller oppå bergene for å nyte utsikten. Dette fører noen ganger til mislykket hekking. Jaktfalken varsler gjerne klart og tydelig i fra ved slike hendelser, men det vil ofte ikke være nok da de fleste ikke kjenner jaktfalken og varsellåten

dens. I jaktfalkens hekkeområder kan skiføret vare til langt ut i mai, og interessen for å strekke skisessongen lengst mulig ser ut til å være tiltagende.

Når sommertrafikken starter for fullt i slutten av juni er jaktfalkungene store og robuste enten de er i reirene fortsatt eller de har fløyet ut. De tåler dårlig vær uten å være avhengige av foreldrenes beskyttelse samt også foreldrenes fraværende ved ev. menneskelig forstyrrelser. Foreldrene tåler også menneskelig tilstedeværelse en liten tid. Instinkt til å beskytte og fø opp ungene er sterkere nå enn noen gang i reirperioden, men langvarige forstyrrelser fra for eksempel fotturister, enten de er utilsiktet eller ikke, vil kunne medføre at foreldrene får mindre tid til jakt og dermed vil kondisjonen til ikke minst ungene bli dårligere og som igjen kan føre til fatale utfall.

4.2. Faunakriminalitet

Vi har ikke noen konkrete holdepunkt på at det i Buskerud har foregått reirplyndring der egg eller unger er fjernet. Riktignok har hekkinger i noen tilfeller blitt avbrutt i løpet av rugetiden og reirene har vært tomme for egg og eggeskall ved besøk senere. Jaktfalken hekker som kjent vanligvis langt til fjells og er derfor vanskelig å overvåke. Dermed vil sjansen for å oppdage eventuelle kriminelle handlinger være vanskeligere enn for andre arter.

Avliving av jaktfalk, spesielt i samband med småviltjakt er kanskje et større problem. I tillegg til hendelser i andre fjellområder, bl.a. fra Hedmark (Knoff 2008), har vi også noen antagelser om at dette har skjedd i vårt fylke. Dette er ikke nødvendigvis i stor utstrekning. Dette skjer nok mer tilfeldig av rypejegere som kommer på skuddhold av jaktfalk i en situasjon der de kanskje samtidig opplever å se lite rype og ser på jaktfalken som en konkurrent.

Vi har flere personlige beretninger fra rypejegere som opplever at jaktfalken dukker opp i en situasjon der rypen flyr opp og blir skutt. Dette er også noe Collett (1921) nevner. Det har til og med hendt at jaktfalken har tatt rypa når den er på vei mot bakken etter å ha blitt skutt. Som sagt skjer nok slike hendelser der jaktfalk blir direkte skutt under jakt sjelden. Derimot rammer det jaktfalkbestanden hardt, de få gangene det skjer, i og med at det dreier seg om ungfugler som har kommet gjennom *nåløyet* så langt i oppveksten eller i verste fall voksne fugler som er *bærebjelken* i bestanden.

Dette har vi også noen eksempler på har skjedd med kongeørn, også i Buskerud.

4.3. Næringsmangel

Jaktfalken er næringsmessig sterkt knyttet til de to rypeartene våre; lirype og fjellrype. Det er en kjensgjerning at bestanden av disse svinger naturlig mye fra år til år. Dermed vil en art som så sterkt er knyttet til rypeartene som det jaktfalken er variere med hekkeresultatene. Dette har det vært fokus på i forskningsmiljøet i lange tider (bl.a. Hagen 1952).

Dette er naturlige svingninger. Jaktpresset på rypeartene har vært til tider og i mange fjellområder veldig stort og kanskje for stort. Dette presset har nok vært mest på lirypa. Den har vært langt mer populær å jakte på og spesielt med tradisjonell jakt med hund (kap. 4.2.). Vi har så langt ikke gjort noe sammenligning av hekkeresultatene i vårt materiale med svingningene i rypebestandene. Dette litt for at det ikke har funnet sted noen konkrete tellinger/ bestandsvurderinger av rypebestandene lokalt. Men det er grunn til å tro at rypebestandene lokalt ofte følger svingningene ellers i landet, der man nå har vært inne i en negativ trend.

Fig. 3. Jaktfalk hunn ved hekkelokalitet i Hol 10. mai 2008.

Foto: Per Furuseth.

5. FORVALTNING

5.1. Kartlegging

En god oversikt over hekkelokalitetene er det beste redskapet for forvaltningen. Dette gjelder både lokale og sentrale myndigheter.

I Buskerud i dag ser det ut til at svært få lokaliteter er kjent for forvaltningen, og de som er kjente kan gjerne være fra gamle opplysninger. Det er en kjensgjerning at jaktfalken ofte bytter på selve reirplassene innenfor reviret og at avstanden mellom disse kan være helt opp i 5-7 km (Tømmerraas 1994a).

Et viktig hjelpemiddel vil derfor være å danne oss et så godt bilde som mulig av jaktfalkens hekkeplasser, og da inkludert alle reirplassene som blir brukt innenfor reviret.

5.2. Arealplanlegging

I tillegg til næringssvikt er menneskelige forstyrrelser en av de store truslene for jaktfalken. Derfor vil et viktig middel for å sikre jaktfalkens levevilkår være å styre tilgjengeligheten vekk fra hekkeplassene. Dette gjelder for eksempel vegbygging, hyttebygging og anlegging av stier/sleper, snøscootertraseer og skiløyper. Selv etablering av større hyttebyer forholdsvis langt fra hekkeplassene kan virke negativt med tanke på økt ferdsel. Det har vært en tendens til at hytte- og stølsveier som ikke brøytes gjennom vinteren blir brøytet opp for sommeren tidligere enn før. Dette vil også kunne virke negativt med økt ferdsel i en sårbar tid for jaktfalken. Også andre inngrep som kraftledninger kan ha en negativ effekt med tanke på kollisjonsfare.

5.3. Sikring av selve reiret/reirhylla

Jaktfalken bygger ikke reir selv. I noen tilfeller legger den eggene direkte på en hylle i fjellveggen, men som regel er den avhengig av andre reirbyggere. Nesten uten unntak er det ravnene som er jaktfalkens reirbygger. Disse to artene lever tett på hverandre i fjellheimen, høyt til fjells og i værutsatte områder. De starter hekkingen tidlig, enda mens det er full vinter i fjellet. Derfor er de ofte avhengig av overheng/fjellutspring over reiret, som en beskyttelse mot den verste nedbøren. Jaktfalken kan overta ravnens reir like etter at den har bygd dette ferdig og dermed må ravnene bygge nytt til seg selv.

Vi har flere tilfeller der disse ravnereirene, som da er plassert oppunder et overheng på usikre plasser, har rast ned enten under rugingen eller utenom hekkesesongen. Da er det ikke alltid at ravnene bygger igjen på samme sted. På minst en lokalitet ser det ut til at det ikke finnes andre alternativ for jaktfalken og her blir det dermed ikke gjort hekkforsøk fra jaktfalkens side i de årene ravnene uteblir (fig. 4). Dette er for øvrig et jaktfalkpar som har veldig bra hekkeresultat de årene ravnereiret ligger på plass oppunder overhengen.

I lys av dette kan det i mange tilfeller gjøres enkle grep for å sikre selve reirplassen/hylla, spesielt der hvor reiret kan rase ut under hekking eller hvor jaktfalken ikke har andre alternativer for plassering av eggene. Dette er det flere vellykkede eksempler på fra andre områder (Tømmeraas 1978, 1993, Johansen & Østlyngen 2004).

Fig. 4. Jaktfalklokalitet i Nore & Uvdal. Dette er den minste fjellveggen som blir benyttet av jaktfalk i Buskerud. Reirplassen (et ravnereir som her har rast ned) ligger midt på bildet under fremspringet. Foto 7. Juni 2008, Lars Egil Furusest.

6. FREMTIDIG ARBEID

I regi av *Rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud* vil vi videreføre mye av det arbeidet i den form som til nå er gjort, men også forsøke å intensivere aktiviteten med en mer kontinuerlig registrering av jaktfalkens reproduksjon på allerede kjente lokaliteter. Her vil det også være behov for mer nøyaktige undersøkelser innenfor revirene for å spore opp alternative reirplasser.

Det vil også bli utført en mer omfattende undersøkelse av mulige jaktfalklokaliteter for enda mer å kartlegge jaktfalkens utbredelse og bestand. Dette er arbeid som vi ønsker å utføre over flere år. Det vil også være naturlig her å sammenfatte det historiske materialet vi har for å belyse jaktfalkens reproduksjon og utvikling over tid.

En naturlig del av gruppas engasjement er å arbeide for å sikre denne artens overlevelse i fjellheimen i Buskerud. Dette vil gjøres gjennom økt fokus på inngrep og trusler, samt informasjon overfor brukergrupper av fjellheimen.

7. LITTERATUR

- Collett, R. 1921. *Norges Fugle*. Bind II. H. Aschehoug & Co., Kristiania.
- Dobler, F. 1989. Wintering Gyrfalcon *Falco rusticolus* habitat utilisation in Washington. In B-U. Meyburg & R. D. Chancellor (eds), *Raptors in Modern World*, 61-70. World Working Group for Birds of Prey, Berlin, London and Paris.
- Haftorn, S. 1971. *Norges Fugler*, Universitetsforlaget. Oslo, Bergen, Trondheim.
- Hagen, Y. 1952. *Rovfuglene og viltpleien*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Hansen, R. E. 1999. En byttedyranalyse fra en hekkeplass for jaktfalk *Falco rusticolus* på Hardangervidda. *Vandrefalken* 4:58-63.
- Johansen, K. og Østlyngen, A. 2004, Kunstig reirplass for jaktfalk (*Falco rusticolus*) – et eksempel. *Proceedings from the Gyrfalcon workshop 28.september2004*. Umeå, Sverige.
- Knoff, C. 2008. Rapport fra Fuglevakta i Hedmark 2007. *Kornkråka* 38:43-45.
- Kålås, J. A., Viken, Å. og Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Rødliste 2006- 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norge.
- Opheim, J. 2008. Forekomst av jaktfalk i Oppland fylke. *Våre Rovdyr* 22:48-52.
- Potapov, E., Sale, R. 2005. *The Gyrfalcon*. T & A D Poyser, London.
- Selboe, R., Brekke, O. 1983. Fuglelivet. S 63-77 i: Elgmork, K. (red.): *Natur og menneske i Vassfare*. Universitetsforlaget, Drammen.
- Steen, O. F. 1999. Jaktfalk i Norge - fylkesvis oversikt over hekkeplasser og anslag på hekkende par. *Vandrefalken* 4:48-51.
- Syvertsen, P. O. 1982. Atlasprosjektet i Buskerud-Status 1982. *Buskskvetten* 6: 47-95.
- Tømmerraas, P. J. 1978. Kunstige reirplasser for jaktfalk *Falco rusticolus* og vandrefalk. *Vår Fuglefauna* 1: 141-151.
- Tømmerraas, P. J. 1993. The status of Gyrfalcon *Falco rusticolus* research in northern Fennoscandia 1992. *Fauna norv. Ser.C, Cinclus* 16: 75-82.
- Tømmerraas, P. J. 1994a. Jaktfalk *Falco rusticolus*. S.134 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Tømmerraas, P. J. 1994b. Jaktfalk på Nordkalotten. *Våre Rovdyr* 18:36-47.

Fuglelivet i Linnestranda naturreservat. Rapport 2008

av Jens Erik Nygård

2008 ble et fantastisk år, det beste noensinne hva angår antall dager dekket og antall besøk. Det ble sett 149 arter i løpet av 409 besøk på 189 dager, noe som gav 3 nye arter. Dermed er totalantallet arter på Linnestranda oppe i 204.

Observasjonsarbeidet

Antall dager med besøk hver måned:

Januar	8	Juli	3
Februar	9	August	14
Mars	21	September	22
April	30	Oktober	12
Mai	31	November	10
Juni	19	Desember	11

Den tradisjonelle listen over antall dagsbesøk for hver enkelt observastør blir nå erstattet av en liste over antall arter den enkelte har innrapport. Dette skyldes at det med det nye rapportsystemet er blitt vanskeligere å få fram dataene.

Jens Erik Nygård (JEN)	132
Rolf E. Andersen (REA)	128
Steinar Stueflotten (SST)	106
Tom Egil Hverven (TEH)	103
Bent Ellingsen (BEL)	100
Jan Gylder (JGY)	75
Torbjørn Gylder (TGY)	75
Jostein Myre (JMY)	74
Terje Bråthen (TBR)	63
Eli Gates (EGA)	51
Jan Fr. Bøhler-Iversen	45
Torger Ugstad (TUG)	31
Per Kr. Slagsvold	26
Bård Kyrkjedelen (BKY)	25
Gustav Ersdal (GER)	25
Eirik Kristoffersen	19
Trond Korsgård	18
Henrik Reinertsen (HER)	16
Geoffrey Acklam (GAC)	14
Christoffer Mikalsen(CMI)	12
Carsten Lome (CLO)	11
Pål Martin Eid (PEI)	9
Tonny Andersen	6
Kjetil Johannessen	5
Jan Mjåland	2

Andre besøkende: Rune A. Karlsen, Morten Günther, Finn Michelsen (FMI), Ole Moen, Gunnar Kolle, Jo Rustad, Solveig Rustad, Sylvia Nilsen, Bente Baadstø, Sten Borge, Per Arne Åsheim, Geir O. Pedersen, Øyvind Syvertsen (ØSY), Ulf Myrvold (UMY) og Jan Fredrik Iversen. Takk til alle som tar en tur innom Linnestranda og som bidrar med verdifulle observasjoner. En spesiell takk til Steinar Stueflotten og Rolf Andersen for gjennomlesing og kommentarer til rapporten.

Nye observasjoner legges helst inn på www.artsobservasjoner.no/fugler eller til meg på epost: [jeny-gard@online.no](mailto:jenygard@online.no). Linnestranda har egen hjemmeside på Internett. Den er plassert under NOF Buskeruds hjemmeside som har adressen <http://www.nofbuskerud.net>. Der har du muligheten til å lese om nye observasjoner etter hvert som de gjøres.

Resultater

Det ble observert 149 arter. Tre nye arter ble sett i 2008, nemlig amerikakrikkand (6. obs i Buskerud), busksanger (5. obs i Buskerud) og hubro. Myrhauk og vepsevåk ble sett for andre gang og steinvender for 3. gang. Det ble sett 4 arter som ikke er registrert på mange år: Stripegås (2001), trepiplerke (1999), fuglekonge (1998) og bergirisk (2001).

Krattskog. Foto: Jens Erik Nygård

Ny hekkefugl var siland. Rugde ble registrert i rugdetrekk over elvemunningen en lang periode om våren!

Noen arter som har vært årvisse har i år sviktet: Det gjelder snadderand, storlom, lomvi og svarthvit fluesnapper.

Beste dag på Linnestranda noensinne!

Fra dagboka 13.9: Utrolige 66 arter ble observert Rolf, Jens og etter hvert Jostein Myre. Det startet med stor aktivitet langs gata med flokker av gråspurv, pilfink, grønnsisiker og troster og på vei til tårnet med hagesanger og munk i buskene. På fjorden lå berganda fortsatt, men ny var ei skjeand, trolig en ungfugl. På mudderbankene som det ble mange av etterhvert, var 3 myrsnipper, 2 dvergsniper og 5 sandloer, samt totalt 12 gråhegrer. Dagens største var en isfugl som lot seg observere i lengre tid langs bredden av Øya. I lufta var trekket bra med alle svaleartene og tårnseiler, mye finkefugler, heipiplerker og sanglerker. Rundt tårnet dukket det opp flere uvanlige arter, spesielt må nevnes en rødstjert. Jernspurv i tårnkrattet og steinskvett på mudderbanken. Det var lenge dødt for rovfugl, men etterhvert dukket det opp 2 spurvehauker som hadde fight med ei kråke rundt en tretopp på Gul-laug. Ellers en lang rekke vanligere arter som valgte å vise seg samtidig og dermed ble det en solid ny dagsrekord og det på høsten. Ingen jeger ble sett som kunne ødelegge idyllen, men det sluttet med en kanopadler opp elva som skremte det meste fra mudderet.

Bird Race

Den 5.10 var Steinar, Jens, Rolf og Tom Egil på tårnet og for første gang halte Linnestranda i land seieren i Bird Race med 45 arter, foran Fiskumvan-net og Grunnane.

Miljøstatus

Etter et stille år i året før, vendte andejegere tilbake og skapte uro med jakt like utenfor reservatgrensen høsten 2008. Bent Ellingsen gjorde en god jobb med å skape oppmerksomhet om saken i media, noe som førte til flere avisoppslag og innslag på NRK. Se reportasje med Bent på internett: <http://www1.nrk.no/nett-tv/natur/spill/verdi/48977>

Det pågår miljøundersøkelser og utredningsarbeid i forbindelse med utbyggingsplaner både øst og vest for reservatet. Ingen avgjørelser ble tatt om omfanget av disse i 2008.

Artsgjennomgang

KNOPPSVANE

Status: 1 – 3 par er hekkende årlig, og den kan sees hele den isfrie perioden.

2008: Ble observert 157 ganger i perioden 1.1 -19.12. Maks antall 73 ind. 30.4 (BEL, JEN, REA,CLO). En lang periode på våren hadde vi en uvanlig stor flokk med ikke-hekkende knoppsvaner tilstede. Paret på dammen forlot reiret på et tidlig tidspunkt, men ett annet par dukket opp seinere med 4 unger. Den 30.4 ble det avlest metallringer på 3 ind. som viste seg å være merket på Kadettangen i Bærum 19.3 samme år (CLO).

SANGSVANE

Status: Sees årlig i lite antall tidlig vår og sein høst. Arten er blitt sjeldnere på Linnestranda i forhold til på 70-tallet, da det kunne forekomme store flokker.

2008: Arten ble observert på 69 dager fra 1.1 - 29.6 og 19.8 - 7.12. Største antall var 6 ind. 15.3 (JEN, JGY, TGY) og 6.12 (JEN). Dette året dukket det opp et skadet individ som ble observert i lange perioder på våren. Det kan være sannsynlig at fuglen er blitt skadet i møtet med Ypsilon-brua i Drammen. Forekomsten er sterk i 2008 også når man ser bort fra det ene individet.

Skadet sangsvane. Foto: Jens Erik Nygård

SÆDGÅS

Status: Sjelden. Sist sett i 2007

KORTNEBBGÅS

Status: Passerer Linnestranda i store flokker om våren, færre blir observert om høsten. Kan enkelte ganger lande for å raste, men i de fleste tilfeller flyr de over for å raste på Tyrifjorden.

2008: Observert på 14 datoer i periodene 9.4 - 6.5 og 27.9 - 1.11. Største antall på vårtrekk 950 ind.

13.4 (JEN) og på høsttrekk 300 ind. 28.9 (JEN, REA). I perioden 18.10 - 26.10 var det 3 ind. som oppholdt seg på Linnestranda og jevnlig ble sett på salatåkeren nær Gullaug kirke.

Kortnebbgås med halsring C65 ble sett 22.4 (GAC). Denne ble merket i Vest Stadil Fjord på vestkysten av Jylland i Danmark den 27.3.07. Fuglen ble seinere samme vår sett i Steinkjer og om høsten i Nederland. Denne våren var fuglen tilbake på veskysten av Danmark før den altså dukket opp på Linnestranda.

Kortnebbgjess. Foto: Jens Erik Nygård

GRÅGÅS

Status: Observeres med jevne mellomrom. Dette er lokalt hekkende grågjess som for det meste holder til langs Drammenselva.

2008: Observerert på 24 ulike datoer i perioden 3.3 - 30.5. Maks antall 50 ind. 10.4 (BEL m.fl.), 2 ind. 3.3 (TBR) var ny tidligrekord!

STRIPEGÅS

Status: Sjelden.

2008: 2 ind., trolig et par, rastet på grunna i elvemunningen 9.9 (JEN). Dette er fjerde observasjon av arten på Linnestranda. Den forrige ble gjort i 2001.

HVITKINNGÅS

Status: Sjelden.

2008: 3 ind. 13.4 (JEN), 1 ind. overflygende 22.5 (TAN), 2 ind. rastende 6.6 (TBR, SST) og 10 ind. overflygende 14.9 (JEN, SST). Sistnevnte er også maksimumsantall på Linnestranda.

KANADAGÅS

Status: Vanlig. Har hekket ett år.

2008: Ble observert 39 dager i perioden 14.3 - 21.9. Største antall 31 ind. 20.9 (REA).

RUSTAND

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1978.

GRAVAND

Status: Ser ut til å ha etablert seg som hekkefugl på Linnestranda.

2008: Ble observert 56 dager i perioden 9.3 - 27.9. Største antall ble sett 7.6 da 2 par ble sett, derav det ene med 3 dununger (JEN). Paret med unger svømte utover fjorden og forsvant. 1 ind. 9.3 (JEN) var ny tidligrekord.

MANDARINAND

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1999.

BRUNNAKKE

Status: Vanlig i trekktidene.

2008: Ble observert 24 dager i perioden 31.3 - 19.10. Største antall var 31 ind. 11.4 (REA).

SNADDERAND

Status: Sjelden. Sist sett i 2007. Første gang siden første år 2002 at arten ikke er sett.

KRIKKAND

Status: Meget vanlig i trekktidene.

2008: Ble observert 82 dager i perioden 17.3 - 8.11. Største antall var 61 ind. 24.4 (FMI).

AMERIKAKRIKKAND

Status: Meget sjelden.

2008: Ny art på Linnestranda! En adult hann ble oppdaget 25.4 av Jostein Myre (JMY) og ble siden sett daglig til 2.5 (JEN). Sjeldenheten tiltrakk seg mange besøkende og ble sett av bl.a. REA, TEH, GOP, TGY, JGY, EGA, ØSY, BEL, SST, GAC og HRE. Det var en viss diskusjon om hvorvidt dette kunne være en hybrid mellom amerikakrikkand og vanlig krikkand, men observasjonen ble til slutt godkjent som ren amerikakrikkand av NSKF.

Amerikakrikkand. Foto: Jens Erik Nygård

STOKKAND

Status: Meget vanlig i den isfrie perioden. Årlig hekkende 1-3 par.

2008: Ble observert på 182 dager fordelt over hele året. Største antall var 280 ind. 10.2 (REA). Inntil 3 ungekull ble observert i mai og juni

STJERTAND

Status: Årviss i lite antall i trekktidene.

2008: Ett par ble observert 27.4 - 28.4 (JEN, REA, SST, TEH m.fl.)

KNEKKAND

Status: Årviss i lite antall.

2008: Ett par 29.5 (BEL, JEN, REA, SST, TEH).

SKJEAND

Status: Årviss i lite antall

2008: 1 adult hann 29.4 (JEN, TEH), ett par 1.5 (JEN, SST), 2 hanner 2.5 (JEN, HER), 1 ind. 2.9 (TEH) og 1 1K 13.9 (JEN, JMY, REA).

TAFFELAND

Status: Sjelden i trekktiden.

2008: 5 ind. 13.4 (BEL, JEN).

TOPPAND

Status: Meget vanlig i trekktidene, i størst antall på høsten.

2008: Ble observert 88 dager fra 19.1 til 6.6 og 14.8 - 23.12. Største antall 32 ind. 28.4 (JEN).

BERGAND

Status: Sjelden.

2008: Ett mytende 1K ind. ble sett hele høsten (20 dager) fra 1.9 - 7.12 (JEN, SST m.fl.). Individet viste karakterer også fra toppand og var trolig en hybrid.

ÆRFUGL

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1997.

HAVELLE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2005.

SVARTAND

Status: Sjelden. Sist sett i 2007.

SJØORRE

Status: Sjelden. Sist sett i 2007.

KVINAND

Status: Meget vanlig i trekktidene, også sett i hekketida.

2008: Ble observert 121 dager i perioden 27.1 - 25.12. Største antall var 70 ind. 6.4 (BEL).

LAPPFISKAND

Status: Sjelden, men ser nå ut til å være årlig.

2008: 1 ad hunn 29.3 (JEN).

SILAND

Status: Vanlig om våren, økende forekomst.

2008: Ble observert 71 dager i perioden 5.4 - 30.9. Største antall var 10 ind. 28.4 (JEN, SST). Første påviste hekking på Linnestranda var et faktum da et kull på 5 unger med foreldre ble sett fra 22.8 - 1.9 (BEL, JEN, SST, TUG).

LAKSAND

Status: Vanlig på vår- og høsttrekk.

2008: Ble observert 123 dager fra 19.1 - 7.6 og 17.8 - 23.12. Største antall var 28 ind. 13.11 (PEI).

FASAN

Status: Vanlig, tilstede hele året, sannsynlig hekkefugl.

2008: Ble observert 25 dager i perioden 24.2 - 4.5 og 28.9 - 23.11. Største antall var 5 ind. i en flokk 5.4 (JEN). Dette er en svært svak forekomst av arten i 2008.

SMÅLØM

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. 20.4 (JEN) og 1 ind. 25.4 (BEL, HRE, JGY, JMJ, REA, TGY).

STORLØM

Status: Nesten hvert år 1-2 ind., på våren. Sist sett i 2007.

GULNEBBLOM/ISLØM

Status: Meget sjelden, sett 1 gang i 2006.

DVERGDYKKER

Status: Nesten årviss i lite antall senhøstes. Sist sett i 2006.

TOPPDYKKER

Status : Vanlig på vårtrekk, økende forekomst de siste åra.

2008: Ble observert 27 dager i perioden 29.3 - 22.9, deriblant flere i slutten av juni og i juli. Ingen tegn til hekking, dog. Største antall var 2 ind. 29.3 (JEN) og 1.5 (JEN, SST).

HORNDYKKER

Status : Nesten årviss i lite antall.

2008: 1 ind. 25.4 (BEL, HRE, JGY, REA, TGY, JMJ).

GRÅSTRUPEDYKKER

Status : Meget sjelden. Sett 1 gang i 2006.

HAVSULE

Status : Meget sjelden. Funnet død i 2006.

STORSKARV

Status: Forekommer i en lokal ikke-hekkende populasjon av mellomskarv (*Phalacrocorax carbo sinensis*) som er innvandret de siste åra, og overtrekkende flokker av nordlig storskarv (*P. c. carbo*) som sees på vårtrekk.

2008: Ble observert 160 dager fordelt over hele året. Største antall på våren var 212 ind. på trekk nord 23.4 (REA). Ingen trekkende flokker ble sett på høsten. Største antall lokale skarver var 87 ind. 23.9 (JEN, REA). Fargeringsmerkede individer var rød L0K og rød P5R, grønn 2TR, rød P0A, rød E5P. Grønn L0K er fra Danmark, de røde er fra Øra i Fredrikstad.

GRÅHEGRE

Status: Kan sees på Linnestranda store deler av den isfrie perioden, som oftest 1-2 ind.

2008: Ble observert 121 dager i perioden 3.2 - 28.12. Største antall var 15 ind. 17.9 (JMY).

VEPSEVÅK

Status: Meget sjelden.

2008: Første obs siden 1997 ble gjort 24.5 (JMY). På høsten ble 2 1K ind. sett på trekk syd over åsen 16.8 (REA).

Vepsevåk. Foto: Jostein Myre

SIVHAUK

Status: Fåtallig. Nesten årlig.

MYRHAUK

Status: Meget sjelden.

2008: Annen observasjon av arten ble gjort 30.4 (BEL, CLO, JEN, REA). Sist ble den sett i 1979.

Myrhauk. Foto: Jens Erik Nygård

HØNSEHAUK

Status: Årviss i vinterhalvåret

2008: Tre vårobservasjoner 26.1 - 13.4 og på høsten 7 obser i perioden 17.8 - 15.10. Største antall 2 trekkende ind. 17.8 (JEN, REA).

SPURVEHAUK

Status: Vanligste rovfugl på Linnestranda.

2008: Ble observert 16 ganger i periodene 17.2 - 27.5 og 17.8 - 15.11. Største antall 2 ind. 3 ganger.

Spurvehauk. Foto: Jens Erik Nygård

MUSVÅK

Status: Årviss på trekk i lite antall.

2008: Observert 3 ganger på våren 24.3, 20.4 og 17.5 og 5 ganger på høsten fra 17.8 - 28.9. Største antall 2 ind. på trekk syd 20.9 (SST, TEH).

FJELLVÅK

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2006.

FISKEØRN

Status: Regelmessig fiskende i sommerhalvåret.

2008: Ble observert 18 dager i perioden 19.4 - 11.6. Største antall 2 ind. 12.5 (JEN) og 30.5 (BEL, JEN).

TÅRNFALK

Status: Sjelden. Sist sett i 2007.

DVERGFALK

Status: Sjelden.

2008: 1 hann 30.3 (REA) og 1 ind. overflygende 6.6 (TBR).

LERKEFALK

Status: Sjelden. Sist sett i 2003.

JAKTFALK

Status: Meget sjelden.

2008: 1 ind. overflygende 16.3 (BEL, JEN) og 1 1K hann 12.9 (REA). Dette er 2. og 3. observasjon av arten.

VANDREFALK

Status: Sjelden.

2008: 1 2K hunn 22.3 (BEL) og 1 ind. 2.5 (JEN). Den første satt en og en halv time på sandbanken!

JERPE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1998.

ORRFUGL

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1996.

VANNRIKSE

Status: Sjelden, men enten økende eller kanskje vanligere enn vi tror.

2008: 1 ind. hørt 3.6 (JEN, SST m.fl.). Steinar lokket fram lydytringer ved hjelp av en musikkavspiller som han demonstrerte for noen av sine kolleger fra jobben. Ett ind. hørt 16.8 (REA) og ett ind. ble sett i takrørkanten på øya 16.9 (GAC).

MYRRIKSE

Status: Sjelden.

2008: Ett ind. ble observert i vannkanten på øya 14.9 (JEN, SST). Den gikk sammen med 2 sivhøner.

Myrrikse. Foto: Jens Erik Nygård

ÅKERRIKSE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2006.

SIVHØNE

Status: Tidligere hekkefugl, nå sjeldnere.

2008: Ble observert 18 dager i periodene 18.5 - 27.5 og 10.8 - 5.10. Ett seint ind. ble i tillegg hørt i sivet den 23.11 (JEN). Største antall 2 ind. 4 ganger. Flere av disse observasjonene dreier seg sikkert om samme individ, noe som gjør at forekomsten nå er meget svak i forhold til tidligere.

SOTHØNE

Status: Årvis i lite antall i trekk tidene.

2008: 1 ind. 9.4 (JEN), 1 ind. 23.4 (REA), 1 ind. 2.9 (TEH) og 1 ind. 17.9 (JMY).

TRANE

Status: Sjelden, men årvis overflygende.

2008: 1 ind. hørt 22.4 (GAC) og 6 ind. ble sett trekkende mot syd 16.8 (REA).

TJELD

Status: Vanlig om våren, økende forekomst.

2008: Ble observert 27 dager fra 13.4 - 25.6. Største antall var 4 ind. 2.5 (HRE) og 11.5 (JEN).

DVERGLO

Status: Vanlig på trekk.

2008: Ble observert 28 dager fra 19.4 - 14.6. Største antall 5 ind. 29.5 (TEH).

SANDLO

Status: Vanlig.

2008: Observert 91 dager i perioden 10.3 - 22.9. Største antall var 12 ind. 25.5 (TEH). 2 ind. 10.3 (REA) var ny tidligrekord.

HEILO

Status: Sjelden, men årvisst på trekk, sees oftest på jordene.

2008: 50 ind. trakk mot nord 30.4 (REA) og 30 ind. rastet på jorde 6.5 (JEN).

TUNDRALO

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1978.

VIPE

Status: Meget vanlig, hekkefugl i jordbrukslandskapet.

2008: Observert 83 dager fra 9.3 - 29.6. Kun 3 høstobservasjoner: 1 ind. 10.8 (EKR), 1 ind. 12.9 (REA) og 3 ind. 25.9 (TEH). Største antall var 30 ind. 19.3 (BEL, JGY, TGY). 1 ind. 9.3 (JEN) var tangering av tidligrekord.

POLARSNIFE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1977.

DVERGSNIPE

Status: Årlig i lite antall på trekk.

2008: 1 - 3 ind. ble observert i perioden 12.9 - 19.9 (BEL, JEN, JMY, REA, SST, TEH), trolig for det meste samme flokken.

TEMMINCKSNIFE

Status: Årlig i lite antall på trekk.

2008: Observert 10 dager i perioden 14.5 - 30.5. Største antall 8 ind. 27.5 (JEN).

TUNDRASNIPE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2007.

FJÆREPLYTT

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1995.

MYRSNIPE

Status: Årvisst på trekk i lite antall.

2008: Observert 16 dager i perioden 14.5 - 25.9. Største antall 5 ind. 1.9 (BEL, JEN, TUG).

BRUSHANE

Status: Årvisst på trekk i lite antall.

2008: Observert 12 dager i perioden 30.4 - 29.9. Største antall var 4 ind. 29.7 (REA).

KVARTBEKKASIN

Status: Sjelden.

1 ind. i vannkanten på Gilhusodden 27.10 (REA).

ENKELTBEKKASIN

Status: Vanlig på trekk. Har hekket.

2008: Observert 46 dager i periodene 11.4 - 24.5 og 25.7 - 8.11. Største antall 17 ind. 13.4 (JEN) ved jordhaugene. Mekring ble hørt 30.4 (REA) og 11.5 (JEN).

DOBBELTBEKKASIN

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2007.

RUGDE

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. 13.4 (JEN) ved stien fra renseanlegget. Fra 6.6 - 12.6 (JEN) ble det på 5 dager sett rugdetrekk over elvemunningen!

SMÅSPOVE

Status: Årvisst på trekk i lite antall

2008: 9 ind. 1.5 (JEN), 1 ind. 3.5 (JEN) og 1 ind. 18.5 (JMY).

STORSPOVE

Status: Vanlig på trekk, oftest om våren.

2008: Ble observert 13 dager på vårtrekk fra 30.3 - 31.5 og kun 1 gang på høsttrekk med 4 ind. 24.8 (JEN). Største antall var 14 ind. 30.4 (GAC).

SVARTHALESPOVE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2003.

SOTSNIFE

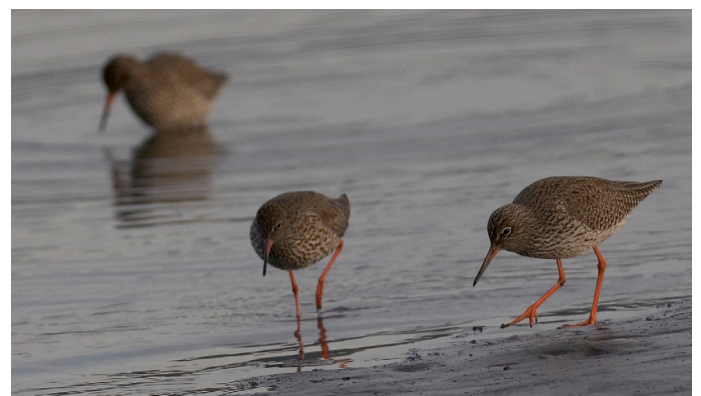
Status: Sjelden.

2008: Observert på 5 dager fra 16.8 - 25.8 (BEL, JEN, REA, SST), trolig samme 1K individ.

RØDSTILK

Status: Årvisst på trekk i lite antall.

2008: Ble observert 14 dager i perioden 3.5 - 29.7. Største antall var hele 47 ind. som var tilstede nesten hele dagen den 12.5 (BEL, JEN, REA). Forøvrig ble det observert 1-2 ind.

Rødstilk. Foto: Jens Erik Nygård

GLUTTSNIPE

Status: Vanlig på trekk

2008: Ble observert 33 dager i periodene 19.4 - 31.5 og 29.7 - 22.8. Flere flokker på tilsammen 100 ind. trakk gjennom området 1.5 (BEL, JEN, TEH). Dette er det største antallet noensinne!

SKOGSNIPE

Status: Meget vanlig, sannsynlig hekkefugl.

2008: Observert 43 dager i perioden 31.3 - 22.8. Spillflukt ble observert 10.5 (BEL, JEN). Største antall var 4 ind. 17.4 og 19.4.

GRØNNSTILK

Status: Årvisst på trekk i lite antall.

2008: Observert 19 dager fra 24.4 - 29.5 og 25.7 - 9.8. Største antall var 7 ind. 10.5 (BEL, JEN). 1 ind. 24.4 (JMJ, TUG) var ny tidligrekord.

STRANDSNIPE

Status: Meget vanlig, sannsynlig hekkefugl.

2008: Ble observert 71 dager i perioden 20.4 - 9.9. Største antall var 15 ind. 29.7 (JEN).

STEINVENDER

Status: Meget sjelden.

2008: 1 ind. 12.4 (BEL, JEN) var 3. observasjon på Linnestranda av arten, ble sist sett i 1972! Hvilte på grunna på utenfor Gilhusodden sammen med rødstilker.

Steinvender og rødstilker. Foto: Jens Erik Nygård

Ubestemt FJELLJO/TYVJO

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1995.

DVERGMÅKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2006.

HETTEMÅKE

Status: Meget vanlig.

2008: Ble observert 141 dager i perioden 14.3 - 2.11. Største antall var 150 ind. 20.4 (JEN).

FISKEMÅKE

Status: Meget vanlig året i den isfrie perioden.

Hekker av og til på bøyer utenfor Gilhusodden.

2008: Ble observert 135 dager i perioden 14.3 - 16.11. Største antall var 220 ind. 20.4 (JEN). Ett individ ble sett rugende på bøye utenfor Gilhusodden den 10.5 (BEL, JEN).

SVARTEHAVSMÅKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2005.

SILDEMÅKE

Status: Vanlig i lite antall i sommerhalvåret.

2008: Ble observert 103 dager i perioden 29.3 - 25.9. Største antall var 50 ind. 7.8 (JEN). Dette er det største antall noensinne!

GRÅMÅKE

Status: Meget vanlig året rundt.

2008: Observert på 153 dager fordelt over hele året. Største antall var 200 ind. 14.2 og 2.4 (begge REA).

GRØNLANDSMÅKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2001.

POLARMÅKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1978.

SVARTBAK

Status: Meget vanlig i den isfrie perioden.

2008: Ble observert 159 dager fordelt over hele året. Største antall 10 ind. flere ganger.

SPLITTERNE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1978.

MAKRELLTERNE

Status: Vanlig i sommerhalvåret. Sporadisk hekkende.

2008: Observert 46 dager i perioden 1.5 - 16.8. Største antall 4 ind. 30.5. Ett par forsøkte å hekke på sandbanke i elvemunningen og ble sett fra 29.5 - 10.6, da høyvannet til slutt skyllet over og ødela reiret.

RØDNEBBTERNE

Status: Sjelden.

2008: 1 adult rødnebbterne sett 12.8 (REA).

LOMVI

Status: Årvisst opptreden de seinere åra, men ikke i 2008.

ALKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2007.

ALKEKONGE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2006.

BYDUE

Status: Er blitt sjelden etter at fast oppholdsted ved Gilhus er blitt borte.

2008: 1 ind. 23.4 (REA), 4 ind. 30.8 (JEN), 16 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH), og 16 ind. 15.11 (JEN).

SKOGDUE

Status: Årlig i lite antall.

2008: Observert 7 dager i periodene 19.4 - 5.5 og 12.8 - 25.8. Største antall 10 ind. 25.8 (JEN).

RINGDUE

Status: Meget vanlig i sommerhalvåret. Hekkefugl.

2008: Ble observert 121 dager i perioden 17.2 - 9.10. Største antall var 200 ind. 16.8 (REA). 1 ind. 17.2 (BEL,REA) var tidligste noensinne med så mye som 1 måned!

TYRKERDUE

Status: Var vanlig på 70-tallet, nå sjelden. Har hekket.

2008: 1 ind. observert 1.9 (CMI).

GJØK

Status: Sees eller høres nesten årlig.

2008: 1 ind. ble observert 29.5 (SST).

KATTUGLE

Status: Sjelden. Sist sett i 2005.

JORDUGLE

Status: Meget sjelden. Sist sett 2004.

HUBRO

Status: Meget sjelden

2008: 1 ind. ble oppdaget 25.10 (JEN, TEH). Den satt i trærne ved dammen på østsiden og fløy i et par omganger videre til skogkanten ved myra. Der ble den sittende lenge nok til at vi fikk tilkalt flere. REA og SST var så heldige å få se den.

Hubro. Foto: Tom Egil Hverven

TÅRNSEILER

Status: Vanlig i sommerhalvåret

2008: Observert 40 dager i perioden 19.5 - 13.9. Største antall var 500 ind. 16.8 (REA), noe som er nytt makstall. Dagen etter ble 400 ind. sett (JEN, REA). Forøvrig normale tall på under 50 ind.

ISFUGL

Status: Blir nesten årlig observert på Linnestranda, som er et av de sikreste stedene i Norge for arten. Hekking lengre oppe i Lierelva er meget sannsynlig, men ikke sikkert påvist.

2008: 1 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA), 1 ind. 14.9 (JEN, SST), 1 ind. hørt 21.9 (REA) og 1 ind. 29.9 (JEN).

Isfugl. Foto: Jens Erik Nygård

VENDEHALS

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. hørt fra øya 30.4 (REA).

GRÅSPETT

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1973.

GRØNNSPETT

Status: Vanlig på Dynos område, høres fra reservatet.

2008: Ble hørt kun 21 dager i periodene 5.4 - 10.5 og 12.8 - 4.10.

SVARTSPETT

Status: Sees eller høres nesten årlig.

2008: 1 ind. 14.9 (JEN, SST) og 1 ind. 23.9 (REA).

FLAGGSPETT

Status: Forholdsvis vanlig i vinterhalvåret. Har hekket.

2008: Observert 35 dager spredt over året, hyppigst i september med 12 dager.

HVITRYGGSPETT

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1973.

DVERGSPETT

Status: Vanlig, hekkefugl.

2008: Ble observert bare 30 dager i perioden 15.3 - 5.10, de fleste ganger i april og mai.

SANGLERKE

Status: Meget vanlig, hekkefugl i jordbrukslandskapet.

2008: Observert 49 dager fra 8.3 - 15.10. Største antall var 40 ind. 27.9 (JEN).

SANDSVALE

Status: Vanlig i sommerhalvåret.

2008: Observert 34 dager fra 1.5 - 13.9. Største antall var 50 ind. 24.5 (BEL, JGY, TGY).

LÅVESVALE

Status: Vanlig i sommerhalvåret. Sannsynlig hekkefugl.

2008: Observert 73 dager fra 23.4 - 5.10. Største antall var 150 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

TAKSVALE

Status: Vanlig i sommerhalvåret. Sannsynlig hekkefugl.

2008: Observert 46 dager i perioden 25.4 - 13.9. Største antall var 50 ind. 17.8 (JEN, REA).

TREPIPLERKE

Status: Meget sjelden på Linnestranda, til tross for at den er vanlig i skogområder i nærheten.

2008: 2 ind. 9.9 (JEN).

HEIPIPLERKE

Status: Vanlig på trekk vår og høst.

2008: Observert 22 dager i periodene 14.4 - 19.5 og 7.9 - 26.10. Største antall var 40 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

SKJÆRPIPLERKE

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2007.

GULERLE

Status: Vanlig på trekk, fortrinnsvis om høsten.

2008: Kun observert 6 dager i 2008 fra 1.5 - 12.5 og 24.8 - 14.9. Største antall var 25 ind. 24.8 (JEN).

VINTERERLE

Status: Årvisst på trekk i lite antall. Passerer på vei til og fra hekkeplassene i Lierdalen.

2008: Ble observert 25 dager i periodene 19.3 - 17.4 og 7.9 - 5.10. I tillegg ble 2 ind. observert 25.7 (JEN). 1 ind. 19.3 (REA) var ny tidligrekord. Største antall var 4 1K ind. 21.9 (REA). Beste år hittil for vintererle.

LINERLE

Status: Meget vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 108 dager i perioden 4.4 - 2.11. Største antall var 20 ind. 30.8 (JEN).

SIDENSVANS

Status: Sporadisk forekommende i vinterhalvåret.

2008: Ble observert 7 dager i perioden 15.10 - 30.11. Største antall var 22 ind. 25.10 (JEN).

FOSSEKALL

Status: Nesten årvisst på trekk. Passerer på vei til og fra hekkeplassene i Lierelva. Sist sett i 2007.

GJERDESMETT

Status: Vanlig, men varierende i antall, hekkefugl.

2008: Ble sett 124 dager fordelt over hele året. Største antall var 8 ind. 19.4 (BEL, JEN, TEH). 2008 var et godt år for gjerdesmetten.

JERNSPURV

Status: Vanlig i lite antall om våren, hekkefugl.

2008: Observert 43 dager i periodene 4.4 - 22.6 og 13.9 - 11.10. Kun 4 høstobservasjoner. Største antall var 5 ind. 29.9 (JEN).

RØDSTRUPE

Status: Meget vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 102 dager i perioden 1.4 - 27.12.
Største antall var 15 ind. 1.5 (JEN).

NATTERGAL

Status: Vanlig i hekketiden, trolig årlig hekkende.

2008: Ble observert 26 dager i perioden 14.5 - 29.6.
Største antall var 3 ind. 2.6 og 3.6 (JEN, SST).
Hekking ble påvist (UMY).

BLÅSTRUPE

Status: Sjelden. Sist sett i 2001.

RØDSTJERT

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

BUSKSKVETT

Status: Tidligere hekkefugl, nå sjelden.

2008: 1 hunn 19.5 (REA) og 2 ind. 23.8 (JEN), alle ved jordhaugene.

STEINSKVETT

Status: Sjelden

2008: 2 ind. 28.4 (EGA, JEN, SST m.fl.) var tidligste noensinne, 1 ind. 7.9 (JEN) og 1 adult hann 13.9 (JEN, JMY, REA).

RINGTROST

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2003.

SVARTTROST

Status: Vanlig, hekkefugl

2008: Observert 88 dager fra 23.2 - 29.6 og 18.8 - 13.11. Største antall var 7 ind. på trekk syd 29.9 (REA). Observert med reirmateriale 1.5 (JEN).

Svarttrost hunn med reirmateriale.

Foto: Jens Erik Nygård

GRÅTROST

Status: Meget vanlig, hekkefugl i stort antall

2008: Observert 115 dager fra 7.3 - 23.12. Største antall var 120 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH).

MÅLTROST

Status: På trekk i lite antall

2008: Observert 38 dager i perioden 11.4 - 25.5, 1 observasjon 25.6 (JEN), 1 ind. 14.9 (JEN, SST) og 2 ind. 5.10 (REA). Største antall 5 ind. 15.4 (REA).

RØD Vingetrost

Status: Meget vanlig, hekkefugl i stort antall.

2008: Ble observert på 101 dager fra 2.4 - 2.11. Største antall var 250 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH).

DUETROST

Status: Sjelden. Sist sett i 2007.

GRESSHOPPESANGER

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1997.

SIVSANGER

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1998.

BUSKSANGER

Status: Meget sjelden.

2008: Under en nattsangerrunde kvelden 11.6 ble en busksanger hørt syngende fra det gjengrodde elveleiet nær jordhaugene (JEN). Den ble hørt fram til 16.6 (JEN) og mellomliggende dager av SST, BEL, CMI m.fl. Ny art for Linnestranda og 5. i Buskerud noensinne!

MYRSANGER

Status: Årlig? hekkende i lite antall.

2008: Observert 23 dager i perioden 23.5 - 5.7. Største antall var 5 syngende hanner 11.6 - 12.6 (JEN).

RØRSANGER

Status: Vanlig i sommerhalvåret, hekkefugl.

2008: Ble observert på 43 dager i perioden 11.5 - 9.9. Største antall var 7 ind. 27.5 (JEN).

GULSANGER

Status: Vanlig om våren.

2008: Observert på 26 dager fra 10.5 - 22.6. Største antall var 4 syngende hanner 7.6 (JEN).

MØLLER

Status: Årviss i lite antall om våren.

2008: 1 ind. 6.5 (BEL) er ny tidligrekord, 1 ind. 11.5 (JEN).

TORNSANGER

Status: Årviss i lite antall om våren. Sannsynlig hekkefugl.

2008: 2 ind. 1.5 (JEN) og 1 ind. 27.5 (JEN).

HAGESANGER

Status: Vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 29 dager i perioden 10.5 - 29.6 på våren og 1 høstobs 13.9 (JEN, JMY, REA). Største antall 3 ind. 20.5 (TEH) og 1.6 (BEL).

MUNK

Status: Meget vanlig i sommerhalvåret, hekkefugl.

2008: Observert 55 dager i perioden 22.4 - 5.10. Største antall 16 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

BØKSANGER

Status: Sjelden.

2008: 1 syngende hann ved tårnstien 30.4 (GAC) og 1 ind. 2.5 (HRE). Førstnevnte er den tidligste observasjon noensinne.

GRANSANGER

Status: Vanlig på trekk.

2008: Observert på 71 dager i perioden 5.4 - 5.10. Største antall var 4 ind. flere ganger. Syngende hanner ble hørt til slutten av juli. Blir gransanger neste sikkert påviste hekkefugl?

LØVSANGER

Status: Meget vanlig, hekkefugl

2008: Observert på 79 dager i perioden 18.4 - 25.9. Største antall 30 ind. 27.8 og 7.9 (begge JEN).

FUGLEKONGE

Status: Meget sjelden.

2008: 2 ind. 16.4 (REA) og 1 ind. 9.10 (REA). Første observasjoner siden 1998.

GRÅFLUESNAPPER

Status: Vanlig i lite antall om våren. Sannsynlig hekkefugl.

2008: Observert på 21 dager fra 1.5 - 15.6. En høstobservasjon 20.9 (SST, TEH).

SVARTHVIT FLUESNAPPER

Status: Tidligere vanlig i lite antall om våren.

Hekkefugl. Ikke observert i 2008. Art som sliter?

SKJEGGMEIS

Status: Sjelden. Ikke observert siden 2007.

STJERTMEIS

Status: Sees sporadisk i små familieflokker i vinterhalvåret. Nå også hekkefugl.

2008: Observert på 19 dager fordelt over store deler av året. Hekking ble påvist da en voksen matet 2 unger 29.5 (TEH). Største antall 12 ind. 5.10 (JEN, REA).

Stjertmeis. Foto: Jens Erik Nygård

LØVMEIS

Status: Vanlig hele året, men kan være nokså stillferdig og usynlig i perioder. Hekkefugl.

2008: Observert på 53 dager spredt over store deler av året. Største antall 4 ind. 2 ganger. Adult som mater unger ble observert 6.6 (SST).

GRANMEIS

Status: Art som bruker området om vinteren, men ellers holder til i nærliggende barskogsområder. Synes å ha blitt sjeldnere de siste åra.

2008: Observert på 5 dager fra 25.9 - 27.12. Største antall 3 ind. 27.9.

SVARTMEIS

Status: Sjelden. Sist sett i 2005.

BLÅMEIS

Status: Meget vanlig året rundt, hekkefugl.

2008: Observert på 167 dager fordelt på hele året. Største antall 30 ind. 3 ganger i perioden 12.8 - 21.9.

KJØTTMEIS

Status: Meget vanlig året rundt, hekkefugl.

2008: Observert på 158 dager fordelt over hele året. Største antall var 20 ind. 12.8 (REA).

SPETTMEIS

Status: Vanlig, hekkefugl

2008: Observert på 73 dager i periodene 19.1 - 17.5 og 5.8 - 27.12. Største antall 3 ind. 15.10 (EGA) og 19.10 (JEN).

TREKRYPER

Status: Tidligere bare i vinterhalvåret, nå økende forekomst, også hekkefugl.

2008: 1 ind. 1.1 (JEN), 1 ind. 6.1 (JEN), 3 nylig utflydde unger 18.5 (BEL, JEN, REA), 2 ind. 23.5 (TEH), 2 ind. 25.5 (HRE), 2 ind. 27.5 (JEN, REA). Påvist hekking for andre året på rad!

TORNSKATE

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. ved jordhaugene 24.8 (BEL).

VARSLER

Status: Sjelden.

2008: 1 ind. 14.9 (JEN, SST), 1 ind. 20.9 (GER, SST, TEH) og 1 ind. 23.9 (REA).

NØTTESKRIKE

Status: Årviss i lite antall

2008: Observert 18 dager i perioden 22.3 - 30.11. Største antall 10 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

SKJÆRE

Status: Meget vanlig året rundt, hekkefugl

2008: Observert 155 dager fordelt over hele året. Største antall 20 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH).

NØTTEKRÅKE

Status: Årviss i lite antall.

2008: 4 ind. 17.8 (JEN, REA), 2 ind. 23.9 (REA) og 1 ind 25.9 (TEH).

KAIE

Status: Overnatter på Gilhusodden i store flokker vinterstid sammen med kråker.

2008: Observert 42 dager i periodene 1.1 - 20.5 og 30.8 - 15.11. Største antall 250 ind. 3.11 (REA). Ingen overnatting på Gilhusodden på forvinteren 2008.

KORNKRÅKE

Status: Sjelden. Sist sett i 2007.

KRÅKE

Status: Meget vanlig, hekkefugl. Overnatter på Gilhusodden i store flokker vinterstid sammen med kaier.

2008: Observert 167 dager fordelt over hele året. Største antall var 350 ind. 13.4 (JEN). Ingen overnatting på Gilhusodden på forvinteren. Kan det ha vært hubroen som skremte dem vekk?

RAVN

Status: Årviss i lite antall.

2008: Observert 9 dager fordelt over hele året. Største antall 10 ind. 15.3 (JEN, JGY, TGY). 1 ind. 6.1 (JEN) var tidligste observasjon noensinne.

STÆR

Status: Vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 67 dager i perioden 9.3 - 15.10. To ind. 9.3 (BEL) var ny tidligrekord. Største antall var 200 ind. 18.9 (TEH) og 30.9 (REA). Mating av unger ble sett 19.5 (REA).

GRÅSPURV

Status: Vanlig i lite antall, hekkefugl. Tilstede hele året.

2008: Observert 68 dager fordelt over hele året. Største antall var 20 ind. 13.9 (JEN, JMY, REA).

PILFINK

Status: Meget vanlig, hekkefugl. Tilstede hele året

2008: Observert 78 dager fordelt over hele året. Største antall var 20 ind. 21.4 (REA) og 13.9 (JEN, JMY, REA).

BOKFINK

Status: Meget vanlig i sommerhalvåret, hekkefugl.

2008: Observert 89 dager i perioden 14.3 - 5.10. Største antall var 20 ind. 3 ganger. 1 ind. 14.3 (REA) var ny tidligrekord.

BJØRKEFINK

Status: Årlig på trekk i lite antall.

2008: Observert 12 dager i periodene 21.4 - 30.4 og 13.9 - 11.10. Største antall var 6 ind. 21.9 (REA).

GRØNNFINK

Status: Meget vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 135 dager fordelt over hele året. Største antall var 30 ind. 1.1 (JEN, REA). Reirbygging ble observert 11.4 (REA).

STILLITS

Status: Vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 63 dager i perioden 24.2 - 22.11. Største antall var 20 ind. 1.5 (JEN).

GRØNNISISIK

Status: Vanlig i vinterhalvåret, kan ha invasjonstypet forekomst, noen år også om sommeren.

2008: Observert 41 dager i periodene 1.1 - 25.5 og 23.8 - 20.12. Største antall var 100 ind. 3 ganger i perioden 7.9 - 27.9 (JEN, JMY, REA).

TORNIRISK

Status: Årviss i lite antall. Har trolig hekket tidligere.

2008: 2 ind. 26.4 (REA), 6 ind. 14.9 (JEN) og 2 ind. 29.9 (REA).

BERGIRISK

Status: Sjelden.

2008: 36 ind. 15.4, 20 ind. 21.4 og 160 ind. 16.4 (alle REA).

GRÅSISIK

Status: Vanlig i vinterhalvåret. Se kommentar under brunsisik.

2008: 20 ind. 8.3 (JEN), 4 ind. 16.3 (BEL, JEN), 20 ind. 31.3 (REA), 4 ind. 23.8 (JEN), 2 ind. 20.9 (SST), 10 ind. 18.10 (JEN), 12 ind. 15.10 (EGA) og 4 ind. 23.12 (REA) var et fåtall sikre observasjoner av gråsisik. I tillegg er ubestemt grå/brunsisik hørt 14 ganger. Uansett et svakt år for gråsisik.

BRUNISISIK

Status: Denne er nylig utskilt fra gråsisik som egen art, ble tidligere betegnet som underart cabaret.

Den er mer brunlig i drakten enn den nordlige nominatrasen. Begge har trolig alltid forekommet på Linnestranda, men har ikke blitt systematisk registrert.

2008: 2 ind. 7.9 (JEN), 1 ind. 26.10 (JEN, TEH), 15 ind. 19.12 (TEH) er 3 sikre observasjoner. I tillegg er ubestemt grå/brunsisik hørt 14 ganger.

GRANKORSNEBB

Status: Meget sjelden, sist observert i 2004.

ROSENFINK

Status: Årviss i lite antall på våren.

2008: En syngende hann 29.5 (GAC).

DOMPAP

Status: Vanlig i vinterhalvåret.

2008: Observert 24 dager i periodene 1.1 - 2.5 og 9.10 - 28.12. Største antall var 4 ind. 19.1 (JEN) og 26.10 (JEN, TEH). I oktober ble individer med lyd av den østlige typen hørt.

KJERNEBITER

Status: Sjelden. Hekkefugl.

2008: 1 ind. ble sett 16.4 (REA).

LAPPSPURV

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1978.

SNØSPURV

Status: Meget sjelden. Sist sett i 2007.

GULSPURV

Status: Meget vanlig, hekkefugl.

2008: Observert 61 dager fordelt over hele året. Største antall var 6 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH).

Gulspurv. Foto: Jens Erik Nygård

HORTULAN

Status: Meget sjelden. Sist sett i 1993.

SIVSPURV

Status: Meget vanlig i sommerhalvåret, hekkefugl.

2008: Observert 113 dager i perioden 14.3 - 27.10. Største antall var 20 ind. 5.10 (JEN, REA, SST, TEH).

Pattedyr:

Mink, rådyr og elg forekom innenfor området også i 2008.

Norsk Ornitologisk Forening
ØVRE EIKER LOKALLAG
Pb. 31, 3301 Høksund

FUGLER VED FISKUMVANNET 2008

FUGLEÅRET 2008

Dette er nå 15. året på rad vi gir ut en rapport om fuglelivet på/ved Fiskumvannet. Ingen av observasjonene har vært behandlet av LRSK.

167 arter er registrert ved **Fiskumvannet i 2008**. Det er ingen nye arter dette året.

Fra loggboka i fugletårnet leser vi:

Antallet registreringsdager er 130 i tiden 7/1 til 30/12.

Antall skoleklasser er 15 (13 er Naturskolen).

Den mest aktive fuglekikkeren (som vanlig) er Jan Trygve Bollerud med 57 besøk.

Registreringsdager pr. måned:

Januar	:	1 dag	
Februar	:	6 dager	
Mars	:	7 dager	
April	:	23 dager	
Mai	:	23 dager	
Juni	:	12 dager	
Juli	:	8 dager	
August	:	15 dager	
September	:	17 dager	
Oktober	:	13 dager	
November	:	4 dager	
Desember	:	1 dag	Totalt 130 dager

ANTALL ARTER OG UNDERARTER TOTALT VED FISKUMVANNET PR. 31/12-2008.

Etter siste beregninger er vi kommet til at det pr. 31. desember 2008 er det registrert:

Antall arter : 240

Antall underarter : 9

NOF Øvre Eiker Lokallag
Krokstadelva i februar 2009 Terje Bakken

ARTSOMTALE

Observerte arter i 2008

STORLOM *Gavia arctica*

Mange observasjoner ved vannet i 2008. Første og siste årsobs er 18/4 og 13/9. 6 eks 29/4. Ligger vanligvis langt ute på vannet og blir ofte oversett.

DVERGDYKKER *Tachybaptus ruficollis*

4 observasjoner ved vannet i 2008, 21/9(2), 23/9(2), 4/10(1) og 11/10(1).

TOPPDYKKER *Podiceps cristatus*

En vanlig fugl i Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 7/4 og 9/11.

HORNDYKKER *Podiceps auritus*

7 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008. 30/4(3), 1/5(2), 2/5(2), 7/9(3), 16/9(1), 19/9 og 20/9(1).

STORSKARV *Phalacrocorax carbo*

Ble observert mange ganger ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 4/4 og 23/11. 11 eks 23/4.

EGRETTHEGRE *Casmerodius alba*

1 observasjon i 2008, datoen er 23/5, 1 eks. (Thorstein Holtskog). **Meget sjelden, kun 2 obs.tidl. 1987 og 2005.**

GRÅHEGRE *Ardea cinerea*

Observert relativt ofte ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 14/3 og 23/11.

KNOPPSVANE *Cygnus olor*

Vanlig art ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 27/2 og 17/11.

SANGSVANE *Cygnus cygnus*

En vanlig art ved Fiskumvannet vår og høst i 2008.

KORTNEBBGÅS *Anser brachyrhynchus*

Ble observert med store flokker vår og høst i 2008. 1. flokk vår: 9/4, 1. flokk høst 29/9. 2400+ eks 13/4.

GRÅGÅS *Anser anser*

Ble observert regelmessig vår og høst i 2008. Første og siste årsobs. er 13/3 og 2/10.

SNØGÅS *Anser caerulescens*

1 observasjon i 2008, 2 eks 13/4 sammen med kortnebbgås. **Sjelden art ved vannet, sist observert i 2004.**

KANADAGÅS *Branta canadensis*

Vanlig art ved vannet i 2008 i varierende antall. Første og siste årsobs. er 12/3 og 23/11.

HVITKINNGÅS *Branta leucopsis*

1 observasjon i 2008, 2 eks 13/4. **Sjelden art ved vannet, sist observert i 2003.**

RINGGÅS *Branta bernicla*

---

1 observasjon i 2008, 1 eks 13/4. **Sjelden art ved Fiskumvannet, sist observert i 2006.**

GRAVAND *Tadorna tadorna*

4 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 13/4(1), 27/4(2), 18/5 og 13/9(1).

BRUNNAKKE *Anas penelope*

Vanlig art hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 7/4 og 21/10.

KRIKKAND *Anas crecca*

Vanlig art i vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 14/3 og 12/10.

SNADDERAND *Anas strepera*

Observert 5 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 19/4(2), 21/4(2), 1/5(1), 2/5(1) og 7/6(2). **Sjelden art.**

STOKKAND *Anas platyrhynchos*

Vanlig art i vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 27/2 og 26/10.

STJERTAND *Anas acuta*

4 observasjoner i Fiskumvannet i 2008, 21/4(2), 24/4(3 par), 29/4 og 9/9(1).

KNEKKAND *Anas querquedula*

Observert kun 2 ganger i Fiskumvannet i 2008 , 29/4(2) og 9/5.

TAFFELAND *Aythya ferina*

2 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 23/4 (2) og 31/8 (1). **Relativt sjelden art.**

SKJEAND *Anas clypeata*

4 observasjoner i Fiskumvannet i 2008, 1/5(2), 2/5(3), 25/5(1) og 4/10(1).

BERGAND *Aythya marila*

3 observasjoner i Fiskumvannet i 2008, 14/9(1), 18/9 og 9/11(1).

TOPPAND *Aythya fuligula*

Vanlig art ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 10/4 og 23/11.

SVARTAND *Melanitta nigra*

5 observasjoner i Fiskumvannet i 2008, 29/4(5), 1/5(1), 20/5(2), 17/6(1) og 9/11(22).

SJØORRE *Melanitta fusca*

Observert 1 gang i Fiskumvannet i 2008, datoen var 5/5, 1 eks. **Sjelden art.**

KVINAND *Bucephala clangula*

Observert jevnlig gjennom hele året 2008. Første og siste årsobs. er 12/3 og 23/11.

SILAND *Mergus serrator*

Observert jevnlig ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. 20/4 og 5/10. 40 eks 23/8.

LAKSAND *Mergus merganser*

En relativt vanlig art i Fiskumvannet i 2008. Observert i tiden 27/2 til 23/11. 16 hanner obs. 23/11.

VEPSEVÅK *Pernis apivorus*

6 observasjoner fra Fiskumvannet i 2008, 25/5(1), 1/8(1), 14/8(2), 24/8(1), 30/8(1) og 7/9(1).

SIVHAUK *Circus aeruginosus*

Observert mange ganger ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 19/4 til 4/9.

MYRHAUK *Circus cyaneus*

Observert 4 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 15/3, 13/4, 1/5(1) og 30/8(1).

HØNSEHAUK *Accipiter gentilis*

Vanlig ved Fiskumvannet hele året 2008, observert i tiden 16/3(3) til 31/12.

SPURVEHAUK *Accipiter nisus*

Vanlig ved Fiskumvannet hele året 2008.

MUSVÅK *Buteo buteo*

Mange obs. ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 15/3 og 5/10. 8 eks obs. 20/4.

FJELLVÅK *Buteo lagopus*

2 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 24/4(1) og 18/5(1).

FISKEØRN *Pandion haliaetus*

Regelmessig observert ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 19/4 og 17/8.

TÅRNFALK *Falco tinninculus*

Mange observasjoner ved vannet i 2008. Første gang obs. 3/4 sist gang obs. 14/9.

DVERGFALK *Falco columbarius*

6 observasjoner ved vannet i 2008. 1 eks hver gang 15/4, 20/4, 27/4, 23/8, 7/9 og 29/9.

LERKEFALK *Falco subbuteo*

Observert en rekke ganger ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 12/5 og 25/9.

VANDREFALK *Falco peregrinus*

Mange observasjoner ved vannet i 2008. Første og siste årsobs. er 31/3 og 6/10.

JAKTFALK *Falco rusticolus*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 20/9, 1 eks. **Sjelden art, sist observert ved vannet i 2005.**

VAKTEL *Coturnix coturnix*

2 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 31/8(1) og 2/9(1). **Relativt sjelden art.**

VANNRIKSE *Rallus aquaticus*

Observert mange ganger ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 22/5 til 26/10, 2 eks flere ganger.

SIVHØNE *Gallinula chloropus*

6 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 1 eks hver gang, 19/4, 23/4, 27/4, 23/8, 30/8 og 31/8.

SOTHØNE *Fulica atra*

Vanlig art i Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 5/4 og 23/11.

TRANE *Grus grus*

Observert i 2008 en rekke ganger i tiden 3/4 til 28/8.

TJELD *Haematopus ostralegus*

Observert 1 gang ved vannet i 2008, datoen var 12/8, 1 eks. **Sjelden art.**

SANDLO *Charadrius hiaticula*

Observert 4 ganger ved vannet i 2008, 24/5(10), 28/5, 7/6 og 26/8(1). **Sjelden art.**

BOLTIT *Eudromias morinellus*

Observert 1 gang ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 18/5, 2 eks. **Sjelden art ved vannet, sist obs. i 2005.**

HEILO *Pluvialis apricaria*

I 2008 ble arten observert både vår og høst. Første gang 13/4, siste gang 13/9. 300+ eks 29/4.

VIPE *Vanellus vanellus*

Vanlig ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 15/3 og 12/10. 50+ eks 21/4.

TEMMINCKSNIPE *Calidris temminckii*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 23/5, 1 eks. **Sjelden art, sist sett ved vannet i 2005.**

MYRSNIPE *Calidris alpina*

Observert 1 gang ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 26/8, 4 eks.

BRUSHANE *Philomachus pugnax*

Kun 2 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, datoene var 1/5 og 4/10(1).

ENKELTBEEKKASIN *Gallinago gallinago*

Observert hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 7/4 og 23/10.

DOBBELBEKKASIN *Gallinago media*

2 observasjoner ved Fiskumvannet i 2008, 3/5(1) og 11/10. Sist observert ved vannet i 2006. **Relativt sjelden.**

RUGDE *Scolopax rusticola*

Observert 3 ganger ved vannet i 2008. Datoene var 13/5, 14/5 og 24/8(1)

SVARTHALESPOVE *Limosa limosa*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 1/5, 1 eks. **Meget sjelden art ved vannet, sist obs i 1998.**

SMÅSPOVE *Numenius phaeopus*

Er observert 7 ganger ved vannet i 2008, 1/5(23), 2/5(1), 3/5(2), 5/5(7), 7/5, 18/5 og 20/5(1).

STORSPOVE *Numenius arquata*

Observert en rekke ganger ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 3/4 og 26/8. 27 eks 15/4.

SOTSNIFE *Tringa erythropus*

Observert 1 gang ved Fiskumvannet i 2008, 2 eks ble observert 24/8. **Relativt sjelden art.**

RØDSTILK *Tringa totanus*

Er observert mange ganger ved vannet i 2008. Første og siste årsobs er 3/5 og 24/8.

GLUTTSNIPE *Tringa nebularia*

Er i 2008 observert ved Fiskumvannet i tiden 27/4 til 11/9.

SKOGSNIPE *Tringa ochropus*

Observert ved Fiskumvannet i tiden 11/4 til 9/8 i 2008.

GRØNNSTILK *Tringa glareola*

Relativt vanlig art ved vannet i 2008. Første og siste årsobs er 26/4 og 14/8.

STRANDSNIPE *Actitis hypoleucos*

Vanlig art ved vannet i 2008 i lite antall. Første og siste årsobs er 1/5 og 12/8

STEINVENDER *Arenaria interpres*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 30/8, 1 eks. **Meget sjelden art ved vannet, sist obs i 1999.**

DVERGMÅKE *Larus minutus*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 8/8, 1 eks. **Sjelden art ved vannet, sist sett her i 2004.**

HETTEMÅKE *Larus ridibundus*

Observert regelmessig ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 19/4 til 19/9. Stor økning fra tidligere år.

FISKEMÅKE *Larus canus*

Vanlig ved vannet så lenge det er isfritt.

SILDEMÅKE *Larus fuscus*

Observert en rekke ganger ved vannet i 2008 i tiden 13/4 til 12/8.

GRÅMÅKE *Larus argentatus*

Vanlig art ved vannet så lenge det er isfritt.

SVARTBAK *Larus marinus*

Noen observasjoner ved vannet i 2008. Første og siste årsobs er 20/4 og 20/10. Nedgang fra tidligere år.

MAKRELLTERNE *Sterna hirundo*

Ble ikke observert ved vannet i 2008 før 29/6, men deretter relativt ofte fram til 5/9.

RØDNEBBTERNE *Sterna paradisaea*

Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 20/5 og 4/6(1).

ALKE *Alca torda*

Observert 5 ganger ved vannet i 2008, 21/7, 22/7, 1/8, 8/8 og 12/8, 1 fugl hver gang. Samme fugl ?
Sjelden art.

BYDUE *Columba palumbus*

Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 29/4 og 17/8(15).

SKOGDUE *Columba oenas*

Observert noen ganger ved Fiskumvannet i 2008 fra 11/4 til 18/9. Færre observasjoner en tidligere år.

RINGDUE *Columba palumbus*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 15/3 og 19/10. 275+ eks 12/8.

GJØK *Cuculus canorus*

Hørt/sett bare 2 ganger fra Fiskumvannet i 2008, 18/5 og 19/5.

JORDUGLE *Asio flammeus*

Observert 11 ganger ved Fiskumvannet i 2008, i tiden 11/2 til 26/9, 2 eks 18/4 og 25/9.

TÅRNSEILER *Apus apus*

Vanlig art i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 12/5 og 4/9.

VENDEHALS *Jynx torquilla*

Observert mange ganger ved vannet i 2008 i tiden 3/5 til 24/8.

GRÅSPETT *Picus canus*

Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, datoene var 5/10 (1) og 19/10(1).

GRØNNSPETT *Picus viridis*

Observert (hørt/sett) mange ganger ved vannet i 2008 i tiden 31/3 til 21/10.

SVARTSPETT *Dryocopus martius*

Observert hørt/sett bare et fåtall ganger ved vannet i 2008 , 2 eks 17/8.

FLAGGSPETT *Dendrocopos major*

Vanlig art i hele 2008 ved Fiskumvannet.

DVERGSPETT *Dendrocopos minor*

Er en relativt vanlig art rundt Fiskumvannet i lite antall. Ikke mange observasjoner i 2008 i tiden 16/3 til 13/9.

SANGLERKE *Alauda arvensis*

Vanlig ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. 15/3 og 21/10.

SANDSVALE *Riparia riparia*

Vanlig art ved Fiskumvannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 28/4 og 16/9.

LÅVESVALE *Hirundo rustica*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 24/4 og 21/9.

TAKSVALE *Delichon urbica*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 26/4 og 18/9.

Et ”mylder” av de 3 svaleartene + tårnseilere (hundrevis) enkelte dager særlig i juli og august.

TREPIPLERKE *Anthus trivialis*

I 2008 er den observert ved Fiskumvannet i tiden 1/5 til 20/9.

HEIPIPLERKE *Anthus pratensis*

Vanlig art ved vannet i trekktidene i 2008. Første og siste årsobs er 16/3 og 21/10.

GULERLE *Motacilla flava*

Observert ved vannet i 2008 i tiden 2/5 til 2/9. Underarten er sansynligvis **sårle**. 50+ eks 25/5

VINTERERLE *Motacilla cinerea*

Observert en rekke ganger ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 7/4 og 13/10.

LINERLE *Motacilla alba*

Vanlig art ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 3/4 og 2/10.

GJERDESMETT *Troglodytes troglodytes*

Observert jevnlig ved vannet i 2008 i lite antall. Første og siste årsobs er 7/1 og 9/11.

SIDENSVANS *Bombycilla garrulus*

Observert på høsten 2008 ved Fiskumvannet. Størst antall 21 eks 26/10.

FOSSEKALL *Cinclus cinclus*

1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 15/5. Blir ikke ofte observert i Fiskumvannet.

JERNSPURV *Prunella modularis*

Observert en rekke ganger ved Fiskumvannet i 2008. Første og siste årsobs. er 19/4 og 21/9.

RØDSTRUPE *Erithacus rubecula*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 13/3 og 26/10.

NATTERGAL *Luscinia luscinia*

Observert jevnlig ved vannet i 2008 i tiden 13/5 til 9/6. 8 eks 22/5.

BLÅSTRUPE *Luscinia svecia*

Observert 9 ganger ved Fiskumvannet i 2008, i tiden 18/5 til 2/9 (bare 1 gang på våren). 12 eks 17/8 og 23/8.

BUSKSKVETT *Saxicola rubetra*

Observert jevnlig ved Fiskumvannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 1/5 og 9/9.

STEINSKVETT *Oenanthe oenanthe*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 29/4 og 21/9.

SVARTTROST *Turdus merula*

Observert ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 16/3 og 26/10.

GRÅTROST *Turdus pilaris*

Vanlig ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 4/4 og 2/11.

MÅLTROST *Turdus philomelos*

En vanlig art ved vannet hele sommeren 2008, første og siste årsobs er 19/4 og 14/9.

RINGTROST *Turdus torquatus*

Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, datoene var 13/4 og 15/4 (4).

RØD Vingetrost *Turdus iliacus*

Vanlig art ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 4/4 og 26/10.

DUETROST *Turdus viscivorus*

Noen observasjoner ved Fiskumvannet i 2008. Første obs. 15/4, men ikke observert etter 20/5(2).

MYRSANGER *Acrocephalus palustris*

Observert jevnlig ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 24/5(3) til 29/6.

RØRSANGER *Acrocephalus scirpaceus*

Observert regelmessig ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 14/5 til 14/9.

SIVSANGER *Acrocephalus schoenobaenus*

Observert 3 ganger ved Fiskumvannet i 2008, datoene var 24/5, 23/8 og 24/8, 1 eks hver gang.

GULSANGER *Hippolais icterina*

Observert regelmessig ved vannet i 2008 i tiden 13/5 til 17/6.

MØLLER *Sylvia curruca*

Observert regelmessig ved vannet i 2008, første obs 1/5 og siste obs 14/9.

TORNSANGER *Sylvia communis*

Observert regelmessig ved vannet i 2008 i tiden 18/5 til 31/8.

HAGESANGER

Sylvia borin

Observert regelmessig ved vannet i 2008 i tiden 12/5 til 31/8. 13 eks 24/5.

MUNK

Sylvia atricapilla

Observert regelmessig ved vannet i 2008 i tiden 1/5 til 21/9.

GRESSHOPPESANGER

Locustella naevia

Har vært observert ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 13/5 til 2/7, er vel samme fugl.

Ikke observert siden 2005.

GRANSANGER

Phylloscopus collybita

Observert regelmessig ved vannet i 2008 i tiden 13/4 til 26/10.

LØVSANGER

Phylloscopus trochilus

Vanlig art ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 26/4 og 21/9.

FUGLEKONGE

Regulus regulus

Vanlig rundt vannet hele året 2008 i lite antall observert i tiden 16/3 til 6/10.

GRÅFLUESNAPPER

Muscicapa striata

Er observert ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 12/5 til 9/9.

SVARTHVIT FLUESNAPPER

Ficedula hypoleuca

Er observert ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 3/5 til 10/7. Hekker i kassene.

LØVMEIS

Parus palustris

Observert 4 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 8/8, 9/8(1), 21/9(2) og 21/10(2), er nok vanlig året rundt.

GRANMEIS

Parus montanus

Vanlig art rundt vannet i 2008 i lite antall.

SVARTMEIS

Parus ater

Vanlig art rundt Fiskumvannet i 2008, men blir sjelden observert.

BLÅMEIS

Parus caeruleus

Vanlig hele året 2008.

KJØTTMEIS

Parus major

Vanlig hele året 2008.

TOPPMEIS

Parus cristatus

Vanlig art rundt Fiskumvannet i 2008, men få observasjoner.

STJERTMEIS

Aegithalos caudatus

Vanlig art ved Fiskumvannet i 2008 i varierende antall. Flere observasjoner enn tidligere.

SPETTMEIS

Sitta europaea

Vanlig art rundt Fiskumvannet i 2008, men blir ikke ofte observert.

TREKRYPER

Certhia familiaris

Er nok relativt vanlig rundt Fiskumvannet i 2008, men blir ikke ofte observert.

TORNSKATE

Lanius collurio

Mange observasjoner ved Fiskumvannet i 2008 i tiden 15/5 til 7/9, 3 eks 12/8, 4 eks 17/8.

VARSLER *Lanius excubitor*
Vanlig ved Fiskumvannet i 2008 i vinterhalvåret, vanligvis 1 eks.

NØTTESKRIKE *Garrulus glandarius*
Vanlig hele året 2008 rundt Fiskumvannet.

SKJÆRE *Pica pica*
Vanlig art ved vannet hele 2008.

NØTTEKRÅKE *Nucifraga caryocatactes*
Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 13/9 og 4/10(1).

KAIE *Corvus monedula*
Vanlig hele året 2008 ved Fiskumvannet.

KORNKRÅKE *Corvus frugilegus*
1 observasjon ved Fiskumvannet i 2008 datoen var 21/10(1).

KRÅKE *Corvus corone*
Observert gjennom hele året 2008 ved Fiskumvannet.

RAVN *Corvus corax*
Relativt vanlig art ved Fiskumvannet i 2008.

STÆR *Sturnus vulgaris*
Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 31/3 og 12/10. 1050+ eks 21/9.

GRÅSPURV *Passer domesticus*
Vanlig fugl hele året i bebyggelsen rundt Fiskumvannet.

PILFINK *Passer montanus*
Vanlig art ved Fiskumvannet hele året.

BOKFINK *Fringilla coelebs*
Vanlig art ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 16/3 og 19/10.

BJØRKEFINK *Fringilla montifringilla*
Vanlig art ved vannet hele sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 1/5 og 21/10.

GRØNNFINK *Carduelis chloris*
Vanlig ved vannet hele året.

STILLITS *Carduelis carduelis*
Relativt vanlig art ved vannet hele året 2008. Første og siste årsobs 3/4 og 31/12.

GRØNNSISIK *Carduelis spinus*
Vanlig art ved vannet hele året.

TORNIRISK *Carduelis cannabina*
Vanlig art ved Fiskumvannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs. er 26/4 og 12/10.

GRÅSISIK *Carduelis flammea*

Observeret regelmessig ved Fiskumvannet i 2008 (kan også ha vært brunsisik).

BRUNISISIK *Carduelis cabaret*

Observert regelmessig ved vannet i 2008, men blir nok ofte tatt for gråsisik.

GRANKORSNEBB *Loxia curvirostra*

Observert 3 ganger ved Fiskumvannet i 2008, 19/9(2), 20/9 og 19/10(2).

ROSENFINK *Carpodacus erythrinus*

Blir observert jevnlig ved vannet i 2008 i tiden 20/5 til 1/7. 9 eks 25/5. Kan også være hørt 17/8.

DOMPAP *Pyrrhula pyrrhula*

Vanlig art rundt vannet hele året.

KJERNEBITER *Coccothraustes coccothraustes*

Observert 1 gang ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 23/5, 1 eks. **Blir sjelden observert, sist i 2005.**

SNØSPURV *Plectrophenax nivalis*

Observert 2 ganger ved Fiskumvannet i 2008, datoene var 15/3 og 27/3.

GULSPURV *Emberiza citrinella*

Vanlig ved vannet hele 2008. Oppholder seg gjerne langs jernbanelinja.

SIVSPURV *Emberiza schoeniclus*

Vanlig art ved vannet i sommerhalvåret 2008. Første og siste årsobs er 14/3 og 19/10.

LAPPSPURV *Calcarius lapponicus*

Er observert 1 gang ved Fiskumvannet i 2008, datoen var 1/5, 6 eks. **Sjelden art, men ble også observert i 2007.**

Observatører

Jan Trygve Bollerud	Ingunn Bollerud	Steinar Stueflotten
Per Gustavsen	Bjørn Tore Bollerud	Jan Vollebekk
Terje Bakken	Sigrun Vollebekk	Morten Halmrast
Tonny Andersen	Jon Trygve Johnsen	Egil Mikalsen
Christoffer Mikalsen	Sigrun Bjerve	Per Øystein Klunderud
Morten Bollerud	Merete W. Dees	Inger T. Steen
Magne Sjøblom	Frank Brandbu	Barbro W. Hagen
Jon Ludvik Hals	Stine Hals	Anne Sørensen
Randolf Kristoffersen	Eirik Kristoffersen	Torborg Berge
Tom Erik Hverven	Rita Rustan	Olav Såtvedt
Elisabeth Sommer	Lars Kristoffersen	Amund Kristoffersen
Jens Erik Nygård	Roger Holmen	Jan F. Bøhler-Iversen
Dagfinn Kolberg	Bent Ellingsen	Nils J. Rønniksen
Arne Nævra	May-Britt Vollebekk	Helene Klungsøyr
Thorstein Holtskog	Stian Rustan	Jostein Klungsøyr
Rolf E. Andersen	Morten Hunn	Arve Olsen
Tor Fjesne	Kjeld E. Rasmussen	Tuva Klunderud
Svenn Finnanger	Åse Klunderud	Naturskolen
Valler vidreg. Skole	Vestfossen Ungd.skole	Mark Thomson

T.Eriksson	A.Aasheim	Anders Hals
Tom Engstrøm	Sara Rustan	Kåre Urdal

Noen kan være uteglemt, det er også vanskelig å tyde enkelte navn.

LITT HISTORIKK

Antall arter og antall registreringsdager siden tårnet ble bygget høsten 1993:

År:	Antall arter:	Antall reg. dager:
1994	159	86
1995	167	113
1996	160 (justert til 158)	137
1997	168	150
1998	172	142
1999	170	131
2000	157	140
2001	156	135
2002	150	129
2003	152	143
2004	145	119
2005	164	161
2006	160	130
2007	155	146
2008	167	130

Ved Fiskumvannet ble det i april 2006 satt ut 20 fuglekasser. 15 stk var meis-kasser og 5 stk var stærkasser. Christoffer og Egil Mikalsen følger opp disse.

Rapport fuglekasser Fiskumvannet 2008 av Egil Mikalsen:

Man kan vel si at sesongen 2008 etter forholdene var god. Første besøk var 27. april. Da var en kasse blitt brukt som vinterlager for, sansynligvis, en spurveugle og 7 kasser var det begynt forberedelser i. Neste besøk var midt i mai, da var meisene i gang med egglegging. En kasse var plyndret, men sånn er livet i naturen. Den 23. mai var jeg og sjekket og da var svarthvit fluesnapper i full gang med egglegging i 3 kasser, det er en kasse mindre enn året før. Sommeren gikk sin gang og siste besøk var 21. juni. Det var i 2008, 15 kasser i bruk, noe som er 1 kasse mindre enn i 2007.

Blåmeis: 4 voksne og 36 unger ringmerket

Kjøttmeis: 2 voksne og 14 unger ringmerket

Svarthvit fluesnapper: 1 voksen og 20 unger ringmerket

Man kan kanskje reagere på det lave antall unger på kjøttmeis. Det kommer av at minimum 15 unger fløy ut før de ble ringmerket og at en kasse ble plyndret som tidligere nevnt.

Vil du holde deg oppdatert på hva som skjer i NOF Øvre Eiker Lokallag eller ved Fiskumvannet, kan du besøke oss på vår hjemmeside:

INTERNETT: <http://www.nof-eiker.org>

Vannfugltelling i nedre del av Drammensvassdraget i Buskerud 9. januar 2009

Av Bjørn Harald Larsen, Kendt Myrmo og Viggo Ree

Tellingene av overvintrende vannfugl i Drammensvassdraget i januar 2009 ga som resultat over 4.000 fugler – en liten økning i forhold til de siste årene. Dette hadde først og fremst sammenheng med en stor økning i antall stokkender og gråmåker i Drammenselva. Sangsvanebestanden ble redusert med nærmere 40 % fra fjorårets toppnotering på 2000-tallet, og var tilbake på det temmelig stabile nivået arten hadde i perioden 2003-2007. Også vinterbestanden av kanadagås, toppand, kvinand og sothøne gikk ned, mens det ble registrert en liten økning i antall knoppsvane, laksand og fossekall. Arter som er følsomme for svingninger i vinterklimaet, som toppand, storskarv og sothøne, gikk noe tilbake i antall fra de to siste årenes rekordnoteringer – som spesielt i 2007 var nært knyttet til en uvanlig mild førjulsvinter.

Figur 1. Sangsvaner og kanadagjess i Langsua (i tidligere rapporter kalt både Langsøa og Langstøa) den 10.1.2009. Denne delen av Begna mellom Hen og Hallingby i Ringerike kommune utgjør det viktigste vinterbeiteområdet for sangsvane i Buskerud. Foto: © Viggo Ree.

Overvåkingen av overvintrende vannfugl i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud ble gjenopptatt i januar 2003, først og fremst med formål å følge utviklingen i sangsvanebestanden i et av dens viktigste vinterområder i Norge. Tellingene i 2009 var dermed den sjuende i rekken etter at overvåkingen startet opp igjen. Overvåkingen skjer i regi av Norsk Ornitologisk Forening, Hole og Ringerike lokallag, og pågikk årlig i perioden 1990 til 2000 (Larsen 1992, 1993, 1996a, b og c, 1997, 1998, 1999, Larsen m.fl. 2000). Tellingene i den nye tiårsperioden med overvåking

har blitt rapportert gjennom artikler i *Buskskvetten* (Larsen m.fl. 2003, Larsen & Myrmo 2004, Larsen m.fl. 2006, 2007, 2008a). En oppsummering av perioden 2003-2007 ble nylig presentert i *Buskskvetten* (Larsen m.fl. 2008b). Overvåkingen blir støttet økonomisk av Fylkesmannen i Buskerud gjennom viltfondsmidler.

Tellingene den 9. januar 2009 ble gjennomført slik av tellemannskapet;

Kendt Myrmo: Randselva, Storelva, nordre del av Tyrifjorden inkl. østsida sør til Utøya og vestsida fra Tyristrand til SkarvHELLtangen, samt Begna fra Hønefoss til Svinefoss

Viggo Ree: Begna fra Svinefoss til Kongsstrømmen og vestsida av Tyrifjorden fra Henovika til Vika.

Bjørn Harald Larsen: Drammenselva inkl. Bergsjø, Vestfosselva og den sørvestre delen av Tyrifjorden nord til Fjellstangen.

I tillegg deltok Kjetil Heitmann, som er engasjert av Fylkesmannen i Buskerud til å arbeide med verneplanprosessen for Tyrifjorden-området, under tellingene i deler av Begna og Tyrifjorden.

Figur 2. Viggo Ree under telling av sangsvaner i Langsua den 9.1.2009. Det var noe is langs kantene i denne delen av Begna på telledagen. Foto: © Kjetil Heitmann.

Dekningsgrad, vær- og isforhold.

I år som tidligere sesonger omfattet tellingene Begna fra Kongsstrømmen til samløpet med Randselva i Hønefoss, Randselva, Storelva, Tyrifjorden med unntak av Holsfjorden og Gulsrudtangen, Drammenselva, Vestfosselva og Loselva. I tillegg ble også de nedre 500 m av Snarumselva dekket fra Gravfoss (inkludert i tallene for strekningen Sporpind til Katfoss i Drammenselva). Steinsfjorden og Sperillen var islagt under årets telling. I Tyrifjorden var det is i hele Nordfjorden, i Sælabonn, Storøysundet og i Kroksund med unntak av ei lita råk under brua ved Sundvollen. Ellers var det is fra Fjellstangen til Drolsumvika nord for Vikersund. I Storelva fra Busund og ned til utløpet var det mye is (ca 80 % islagt). I Randselva var det en del is langs kantene i bassenget ved Viul. I Begna var det en del is mellom Follum og Svinefoss, mens det i

Mollvall kun var en liten råk sør for Follum. For øvrig var elvene stort sett isfrie med unntak av Loselva og søndre del av Bergsjø. Drammenselva var delvis gjenfrosset mellom Langfalløya og Gulskogen og på en liten strekning nord for Bragernes.

Tellingene foregår ved å registrere fra faste observasjonspunkt som gir god utsikt over elvestrekningene/gruntvannsområdene. Benyttede hjelpemidler er kikkert, teleskop og manuell håndteller. Kortere strekninger av Randselva, Begna, Drammenselva og Vestfosselva går i tillegg for å få tilfredsstillende dekning. Tellingene i 2009 ble utført på én og samme dag, noe som gjør at faren for dobbelttelling er helt marginal. Den korte perioden med dagslys gjør at det som regel ikke blir tid til fotografering under de årlige januartellingene. Enkelte fotografier ble derfor tatt langs deler av Begna dagen etter - den 10. januar. Vi har imidlertid mottatt noen bilder fra Kjetil Heitmann tatt under hans deltakelse på slutten av telledagen.

Desember 2008 og første uka av januar 2009 bød på forholdsvis lange kuldeperioder, særlig første del av desember og rundt jul og nyttår. På telledagen 9. januar var det klart til lettskyet, stille på morgenen med noe økende sør-sørvestlig bris utover ettermiddagen og svært varierende temperatur (fra -10° C langs Randselva til $+3^{\circ}$ C langs nedre del av Drammenselva).

Samlet telleresultat

Til sammen ble det registrert 4.056 vannfugler fordelt på 15 arter (Tabell 1). Med dette resultatet viser den samlede bestanden av overvintrende vannfugler i overvåkingsområdet ganske stor stabilitet de siste fem årene, med det høyeste antallet i 2009. Som vanlig i en såpass hard vinter var det Drammenselva som samlet både flest vannfugler totalt og flest andefugler. Og som så mange ganger før var Bergsjø den enkeltlokaliteten med flest andefugler i overvåkingsområdet (554 ind.).

Sangsvanebestanden ble imidlertid redusert med nærmere 40 %, fra 744 ind. i 2008 til 456 ind. i år. Men fortsatt utgjør dette omkring 10 % av landets vinterbestand av sangsvane, og området forsvarer sin posisjon som et av landets viktigste overvintringsområder. Og særlig viktig var området Tangen–Domningen–Langsua i Begna, med 304 sangsvaner registrert. Dette styrker inntrykket av denne lokalitetens nøkkelrolle for sangsvane i området – og i Sørøst-Norge for øvrig – i normale og harde vintrer. Vi må tilbake til 1990-tallet for å finne tellinger med større antall på andre overvintringslokaliteter i Sørøst-Norge, da antallet kunne overstige 500 ind. i øvre del av Vorma (Larsen 2001).

Knoppsvane viste en liten økning for andre året på rad, og området konsoliderer sin posisjon som et av landets aller viktigste overvintringsområder for arten (se også Helberg 2006). Hekkebestanden i Nordre Tyrifjorden-området er stabil eller i svak tilbakegang for tida (Larsen m.fl. 2008c), så økningen skyldes trolig vekst i hekkebestanden i andre deler av nedsalgsfeltet for vinterbestanden i Drammenselva. Bergsjø var som vanlig den viktigste enkeltlokaliteten for knoppsvane, med 133 ind. samlet i den nordre delen av lokaliteten. Andre viktige lokaliteter for knoppsvane var Natveit nord for Vikersund (41 ind.), Drammenselva nedenfor Hokksund (33 ind.) og nedre del av Randselva (24 ind.).

De eneste kandagjessene lå i år i Langsua i Begna, som også i fjor var det viktigste området for arten. Mange kanadagjess trekker ut av området i desember i harde vintrer, noe vi så tydelig i år.

Vinterbestanden av stokkand økte betydelig fra de siste årenes stabile antall mellom 700 og 850 ind., og endte på 1.267 fugler totalt. Det var særlig i Drammenselva økningen var påtakelig, ikke minst i Bergsjø – hvor over 250 fugler ble registrert. Også i nedre del av Storelva (141 ind.), nedre del av Randselva (103 ind.) Drammenselva ved Gulskogen (238 ind.) og mellom Mjøndalen og Steinberg (109 ind.) var det mange stokkender. Toppand har også sine viktigste lokaliteter i Drammenselva når de grunneste områdene i Tyrifjorden og hele Steinsfjorden fryser

til, slik de gjorde omkring nyttår i år. Av enkeltlokaliteter må Bergsjø framheves, sammen med den midtre delen av elva (Mjøndalen–Steinberg) samt strekningen nord for Skotselv. Også i Drolsumvika nord for Vikersund var det en større toppandflokk.

Figur 3. En gruppe med sangsvaner i Begna – under næringssøk ved Tangen i Ådal, Ringerike, den 10.1.2009. Legg merke til det lave antall fjorårsunger. Foto: © Viggo Ree.

Tabell 1. Resultater fra tellingene av vannfugl i nedre/østre Buskerud 09.01.2009.

Art	Begna	Rands- elva	Storelva	Tyri- fjorden	Drammens- elva	Vestfoss- elva	Sum
Knoppsvane	3	29	23	58	247	33	393
Sangsvane	344	15	30	23	40	4	456
Kanadagås	11						11
Stokkand	18	103	206	33	842	65	1267
Stjertand					1		1
Toppand		7	1	26	180	2	216
Kvinand	48	39	47	26	212	27	399
Laksand	21	11	6	11	84	2	136
Dvergdykker	1						1
Storskarv				5	6		11
Sothøne			1	9	14		24
Fiskemåke				1			1
Gråmåke				80	842		922
Svartbak					10		10
Fossefall	18	8		1	48	3	78
Sum vannfugl	464	123	314	273	2733	148	4055

Kvinand og laksand er ikke like følsomme for svingninger i vinterklimaet, og særlig laksandbestanden er svært stabil med mellom 100 og 150 ind. i vassdraget. Antall kvinender gikk ned med nærmere 100 ind. fra fjorårets forholdsvis gode resultat, men fortsatt kan vi si at vinterbestanden i overvåkingsområdet ligger temmelig stabilt mellom 400 og 500 fugler. De viktigste lokalitetene var i øvre del av Drammenselva med 52 ind. på Bergsjø og 58 ind. mellom Katfoss og Sporpind. Også 39 ind. i nedre del av Storelva må nevnes.

Den eneste sjeldne vintergjesten blant endene var en stjertandhann som holdt seg sammen med stökkender ved Steinberg i Drammenselva. Brunnakke er en opportunist som overvintrende art i innlandet i Sør-Norge, og ble i 2007 registrert i rekordantall i januar etter en ekstremt mild førjulsvinter. De to siste vintrene har den vært helt fraværende. Det samme gjelder lappfiskand, som ellers har vist en tendens til økende observasjonshyppighet i perioden 1998-2007 (Larsen m.fl. 2008b). Det blir gjerne registrert en dvergdykker hver vinter, og årets individ lå i Begna sør for Killingstrømmen.

Sothøne har hatt en lignende utvikling som toppand i regionen, og en ytterligere tilbakegang fra de to siste års høye antall var ventet. Når så å si alle de beste lokalitetene i Tyrifjorden fryser til, blir Drammenselva og Bergsjø tilfluktssted for de gjenværende sothønene. Ved Vikersund lå det en flokk på 8 sothøner sør for Modum rådhus, det samme antallet som ble funnet på Bergsjø.

Etter to vintrer med uvanlig høye antall overvintrende storskarv i vassdraget, er bestanden i år mer tilbake på normalen på 2000-tallet med 11 registrerte individer. Fuglene ble observert spredt i Drammenselva og Tyrifjorden.

Stormåkeflokkene (gråmåke og svartbak) som hovedsakelig finner mat på avfallsplassene ved Gulsbogen, Mjøndalen og Åmot, og hviler på Drammenselva, kan være vanskelige å få oversikt over på en telling som denne. En stor flokk overnatter ved Strømsøy nederst i elva, hvor vi også starter vår telling i grålysningen. Disse fuglene trekker gradvis oppetter Drammenselva utover morgenen og formiddagen, i hvert fall opp til avfallsmottaket ovenfor Gulsbogen – kanskje også til Mile avfallsplass ved Mjøndalen. En del fugler holder til inne på avfallsplassene, som vi ikke besøker. Tellingene omfatter bare fugler som hviler på elva, og trolig er det snakk om minimumstall vi kommer fram til. Antallet gråmåker ble fordoblet fra fjorårets normalresultat, mens antall svartbak var stabilt.

Den kalde førjulsvinteren førte til at mange små elver og bekker, som i milde vintrer kan huse noen få fossekaller, frøs til. I slike situasjoner får vi en økning i bestanden i de store vassdragene i nedre/østre Buskerud, og særlig i Drammenselva nedstrøms Gravfoss og ved utosen fra Tyrifjorden var det samlet mange fossekaller i år.

Begna

Antall vannfugler totalt er gjerne temmelig stabilt i Begna, ofte med en god bestand av sangsvane i harde vintrer, og en del mer stökkand og kvinand i milde vintrer. I år var det derfor forventet store antall med sangsvane, og det slo til. Bare mellom Langsua og Tangen lå det over 300 svaner, og 344 ind. tilsammen er det høyeste antall som er registrert i vassdraget siden 1999. I forhold til fjorårets tellinger ble det registrert langt færre kanadagjess, og noen færre stökkender og kvinender, mens laksand og fossekall økte svakt.

Figur 4. Parti av Begna sør for Bergstad i Østre Ådal, Ringerike den 10.1.2009. Dagen før lå det kvinand og en sangsvanefamilie i dette området. Foto: © Viggo Ree.

Figur 5. Ved Hen nord for Hensfossen i Ringerike er det alltid noen vannfugler under vintertellingene. Den 9.1.2009 lå det kvinender og laksender i denne delen av Begna, og en fossekall hadde tilhold på og ved iskanten. Foto 10.1.2009: © Viggo Ree.

Figur 6. Begnas stryk ved Lafton i Ringerike representerer en viktig vinterlokalitet for fossekaller. Tidlig på morgenen den 9.1.2009 ble det sett tre fossekaller her, bl.a. et syngende individ på ei øy i elva. Også kvinand ble iaktatt i området denne fredagen. Foto 10.1.2009: © Viggo Ree.

Figur 7. Sangsvaner i Langsua i Begna, Ringerike den 9.1.2009. Foto: © Kjetil Heitmann.

Tabell 2. Resultater fra tellingene i Begna 09.01.2009.

Lok nr	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Kanada- gås	Stokk- and	Kvin- and	Laks- and	Dverg- dykker	Fosse- kall	SUM
1	Høneren-Nes									-
2	Kongsstrømmen					10				10
3	Killingstrømmen					1			1	2
4	Killingstrømmen- Bergsund		14		5	4	8	1		32
5	Bergsund-Eriksplassen		9		12	11	2		6	41
6	Garntangen-Hallingby		13			7	2		6	28
7	Hallingby-Domningen	2	87		1	9	4		1	104
8	Langsua		217	11		3				231
9	Pålerud-Hen		2			2	2		1	7
10	Hen-Follum					1	3		3	7
11	Mollvall	1	2							3
Sum lok 1-11		3	344	11	18	48	21	1	18	464

Randselva

I Randselva var antall registrerte vannfugl litt høyere enn normalt, noe vi ofte ser i en hard vinter. Generelt var det forholdsvis høye tall på knoppsvane, stokkand og laksand, mens antallene av sangsvane, kvinand og fossefall ikke lå spesielt høyt. Som regel oppholder det seg noen få toppender ved Viul, og 8 ind. er noe flere enn i et normalår.

Tabell 3. Resultater fra tellingene langs Randselva 09.01.2009.

Lok nr.	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Stokk- and	Kvin- and	Topp- and	Laks- and	Fosse- kall	SUM
1	Aslakrud-Viul	2			9				11
2	Viul-Hvalsmoen	3	2		15	7	8	6	41
3	Hvalsmoen-Hønefoss	24	13	103	15		3	2	160
Sum lok. 1-3		29	15	103	39	7	11	8	212

Storelva

Når gruntvannsområdene i Nordfjorden fryser til, blir de nedre delene av Storelva viktig for flere arter, og i 2009 ble det registrert forholdsvis høye antall av knoppsvane, sangsvane, stokkand og kvinand her. Utenfor Juveren lå det også ei sothøne og ei toppand. Lenger opp i vassdraget var antall kvinender lavere enn vanlig, mens stokkandflokkene ved Hønefoss var omtrent på samme nivå som den bruker å være.

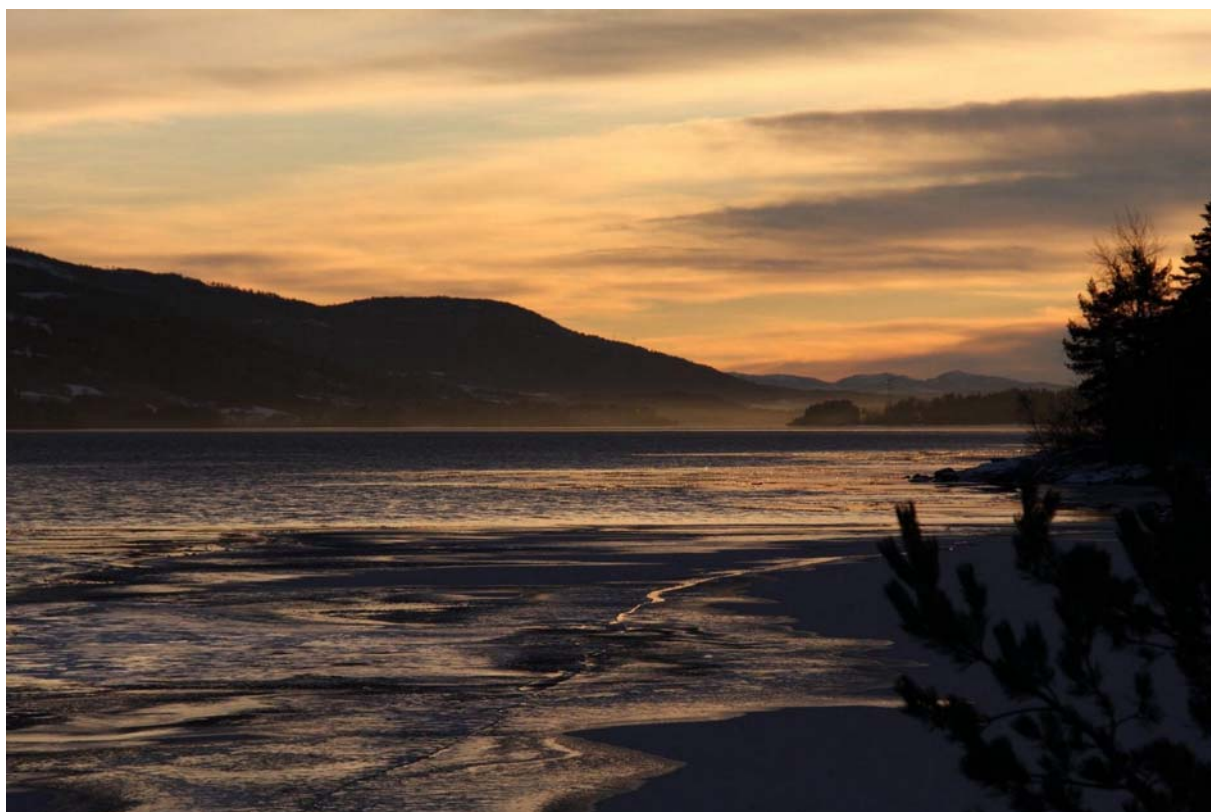
Tabell 4. Resultater av tellingene i Storelva 09.01.2009.

Lok nr.	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Stokk- and	Topp- and	Kvin- and	Laks- and	Sot- høne	SUM
1	Hønefoss-Monsrud	4	6	62		8	3		83
2	Monsrud-Busund bru	15	18	3					36
3	Busund bru-Averøya	4	6	141	1	39	3	1	195
Sum lok. 1-3		23	30	206	1	47	6	1	314

Tyrifjorden

Antall overvintrende vannfugl i Tyrifjorden varierer mye med isforholdene, og når de mest attraktive beiteområdene for svaner og ender fryser tidlig – slik som i 2009 – er det nesten bare nord for Vikersund det ligger fugl av betydning. Her ble det registrert en del knoppsvaner (ved Natveit), sangsvaner (flest i Drolsumvika) og toppand (også de fleste i Drolsumvika). En liten stokkandflokk lå øst for Frognøya, mens kvinanda opptrådte mer spredt – med de fleste nord for Vikersund.

En flokk på 8 sothøner holdt seg sør for Modum rådhus. Storskarv ble registrert med 1-2 ind. på 4 lokaliteter i nord-østre del av innsjøen. Årets eneste fiskemåke ble sett ved Vika nord for Nakkerud. Arten er påfallende sjelden i vassdraget vinterstid i forhold til for eksempel Randsfjorden og Mjøsa. En stor flokk med gråmåke lå utenfor Vikersund sentrum. Fossekall ses sjelden langs innsjøen, og 1 ind. innenfor Storøya var eneste registrering i år.

Figur 8. Ved Nakkerudholmen sør i Ringerike kommune lå det is langs land den 9.1.2009, og kun en laksand ble iaktatt ved iskanten denne telledagen. Også strandsonene nord og sør for denne lokaliteten i den vestre delen av Tyrifjorden var islagt på dette tidspunktet, så relativt få vannfugler ble observert. Foto: © Kjetil Heitmann.

Tabell 5. Resultater fra tellingene i Tyrifjorden 09.01.2009. AV = andre vannfuglarter (se notnote).

Lok- nr	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Stokk- and	Topp- and	Kvin- and	Laks- and	Stor- skarv	Sot- høne	AV	SUM
1	Utøya-Storøya	2				2		1	1	1	7
2	Kroksund			3				1			4
3	Storøysundet						1	2			3
4	Sælabonn										#
5	Bønsnes-Gomnes			18		1		1			20
6	Onsakervika- Averøya	2				2					4
7	Nordfjorden										#
8	Veholt-Tyristrand										0
9	Hagabru- Nakkerudtangen			7			1			1	9
10	Nakkerudtangen- Fjellstangen					1	5				6
11	Fjellstangen- Drolsumtangen										#
12	Drolsumtangen- Natveit	41	23		23	10	3				100
13	Natveit-Vikersund	13		5	3	10	1		8	80	120
Sum lok. 1-13		58	23	33	26	26	11	5	9	82	273

Andre vannfuglarter:

Fiskemåke	1 ind. ved Vika (lok. 9)
Gråmåke	80 ind. ved Vikersund (lok. 13)
Fossefall	1 ind. innenfor Storøya (lok. 1)

Drammenselva

Vanligvis er det gråmåke og stokkand som registreres i størst antall langs Drammenselva, og slik var det også i vinter. Begge artene økte betydelig fra fjorårets telling – og stokkand har ikke blitt registrert i høyere antall i elva siden 1992. De fleste stökkendene lå ved Gulskogen og på Bergsjø, samt på strekningen Steinberg–Mjøndalen. Vanligvis blir godt under 100 stökkender sett på Bergsjø under våre tellinger. Bergsjø var også den klart viktigste lokaliteten for knoppssvane overvåkingsområdet. Her var også flest sangsvaner samlet, selv om antallet ikke var spesielt stort i år.

Også for toppanda sin del var Bergsjø den klart viktigste lokaliteten. Men også nord for Skotselv, ved Hokksundbrua, mellom Steinberg og Mjøndalen, nedenfor Gulskogenbrua og ved Strømsøy var det en del toppender å finne. Kvinand og laksand opptrådte begge i størst flokker nord i vassdraget, og særlig på Bergsjø. Laksanda var også forholdsvis tallrik i nedre del – fra Gulskogen og ned til utløpet i Drammensfjorden. Tellingenes største overraskelse var en stjertandhann ved Steinberg.

Storskarv har etablert en liten vinterbestand i nedre og midtre deler av elva, men antallet gikk i år noe ned i forhold til de to foregående vintrene. Stormåkene har sine viktigste tilholdssteder ved Drammen, nord for Gulskogen, ved Mjøndalen og ved Døvikfoss nedenfor Åmot. Dette har sammenheng med lokalisering av avfallsplasser langs elva. Antallet nær fordoblet seg i forhold til de tre foregående vintrene, og bare i 1993 og 2005 har lignende antall blitt registrert i Drammenselva. Svartbak ble registrert i om lag normalt antall; 10 ind. – de fleste ved Drammen.

Tabell 6. Resultater fra tellingene langs Drammenselva 09.01.2009. AV = andre vannfuglarter (se notnote).

Lok nr	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Stokk- and	Topp- and	Kvin- and	Laks- and	Stor- skarv	Sot- høne	Grå- måke	Fosse- kall	AV	Sum
1	Vikersund- Bergsjø	3				10					9		22
2	Bergsjø	133	24	262	55	52	30	2	8	23			587
3	Katfoss - Sporpind		2			58	9	1			29		99
4	Åmot	7	10	2	5	11	2			95			132
5	Skotselv	18	2	2	22	13					1		58
6	Hellefoss		2			1	3				8		14
7	Hokksund- Horgen	33		46	24	15	7				1		126
8	Steinberg- Mjøndalen	22		109	23	13	4			8		2	181
9	Mjøndalen- Daler	2		64	10	8	7	1	1	128		1	289
10	Daler- Gulskogen	20		55	4	9	2		1	50			141
11	Gulskogen- Strømsøy	9		238	19	13	13	2	4	120		2	420
12	Strømsøy			64	18	9	7			460		6	564
Sum		247	40	842	180	212	84	6	14	894	48	11	2733

Andre vannfuglarter (AV):

Stjertand 1 ad. hann ved Steinberg (lok. 8)

Svartbak 1 ad. ved Steinberg (lok. 8), 1 ad. Mjøndalen (lok. 9), 2 ad. Bragenes (lok. 11), 6 ad. ved Strømsøy (lok. 12)

Vestfosselva/Loselva

Vannfuglene lå godt jevnt fordelt i Vestfosselva i år, med mindre konsentrasjoner ved Hokksund, litt sør for Haug og ved utosen av Fiskumvannet. Det ble registrert bra med knoppsvane langs elva, mens sangsvane var uvanlig fåtallig. Som vanlig lå det mindre stokkandflokker ved Hokksund og sør for Haug, mens kvinanda var mest tallrik sør for Vestfossen. I de midtre delene av Vestfosselva kan enkelte fugler ha blitt oversett, da dette er en vanskelig strekning å få god oversikt over uten å gå langs elva hele veien. Det samme gjelder øvre del av Loselva, som blir dårlig dekt. Den nedre delen var islagt. Sett under ett er 136 fugler i vassdraget godt i underkant av forventet i en forholdsvis hard vinter.

Tabell 7. Resultater av tellingene i Vestfosselva 09.01.2009.

Lok nr.	Lokalitet	Knopp- svane	Sang- svane	Stokk- and	Topp- and	Kvin- and	Laks- and	Fosse- kall	Sum
1	Fiskumvannet-Vestfossen	4	1	4	1	21	2	2	35
2	Vestfossen-Haug	21	3	22	1	6		1	54
3	Haug-Hokksund	8		39					47
4	Loselva								0
Sum lok. 1-4		33	4	65	2	27	2	3	136

Litteratur

- Helberg, M. 2006. Knoppsvane *Cygnus olor*. S. 42 i: Svorkmo-Lundberg, T., Bakken, M., Helberg, M., Mork, K., Røer, J. E. & Sæbø, S. (red.) *Norsk VinterfuglAtlas. Fuglenes utbredelse, bestandsstørrelse og økologi vinterstid*. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
- Larsen, B. H. 1992. Vintertellinger av vannfugl i Buskerud 1992. *Buskskvetten* 8: 6-16.
- Larsen, B. H. 1993. Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud januar 1991. *Fylkesmannen i Buskerud. Rapport nr 7 - 1993*. 16 s.
- Larsen, B. H. 1993. *Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud 1993*. Norsk Ornitologisk Forening, Ringerike lokallag. Rapport, 18 s.
- Larsen, B. H. 1996a. *Vintertellinger av vannfugl i Nedre Buskerud 15.-16. januar 1994 og 14.-15. januar 1995*. Norsk Ornitologisk Forening, avd Buskerud. Rapport, 17 s.
- Larsen, B. H. 1996b. Overvåking av overvintrende vannfugl i nedre/østre deler av Buskerud 1990-94. *Fugler og natur i Buskerud*. Rapport nr 1 - 1996 Årgang 3. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Buskerud. 72 s.
- Larsen, B. H. 1996c. Vintertellinger av vannfugl i nedre/østre Buskerud 13.-14. januar 1996. *Fugler og natur i Buskerud*. Rapport nr 2 - 1996 Årgang 3. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Buskerud. 14 s.
- Larsen, B. H. 1997. Vannfugltellinger i Nedre/Østre Buskerud i januar 1997. *Buskskvetten* 13: 33-43.
- Larsen, B. H. 1998. Vintertellinger av vannfugl i Nedre/Østre Buskerud 11.-14. januar 1998. *Buskskvetten* 14: 45-59.
- Larsen, B. H. 1999. Vintertellinger av vannfugl i nedre/østre Buskerud januar 1999. *Buskskvetten* 15: 27-36.
- Larsen, B. H. 2001. Overvåking av overvintrende vannfugl i Glommavassdraget i Akershus i perioden 1990-1999. *Toppsykker'n* 24: 105-127.
- Larsen, B. H., Hals, J. L. & Myrmo, K. 2000. Vannfugltelling i nedre Buskerud 15.-18. januar 2000. *Buskskvetten* 16: 40-48.
- Larsen, B. H. & Myrmo, K. 2004. Vannfugltelling i Drammensvassdraget 12.-15. januar 2004. *Buskskvetten* 20:
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2006/Vannfugltelling%202004.pdf>.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2003. Vannfugltelling i Drammensvassdraget 8.-9. januar 2003. *Buskskvetten* 19: 36-44.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2006. Vannfugltelling i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud i januar 2005 og 2006. *Buskskvetten* 22:
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2006/Vannfugltelling%202005-2006.pdf>.
19 s.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2007. Vannfugltelling i nedre del av Drammensvassdraget i Buskerud 10.-13. januar 2007. *Buskskvetten* 23:
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2007/Vannfugltelling%202007.pdf>. 10 s.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2008a. Vannfugltelling i nedre del av Drammensvassdraget i Buskerud 11. januar 2008. *Buskskvetten* 24:
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2008/Vannfugltelling%202008.pdf>. 11 s.
- Larsen, B. H., Myrmo, K. & Ree, V. 2008b. Overvåking av overvintrende vannfugl i nedre del av Drammensvassdraget i Buskerud: Oppsummeringer etter overvåkingsperiodene 1990-2000 og 2003-2007. *Buskskvetten* 24:
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2009/Artikkel%20Buskskvetten%201990-2007.pdf>. 20 s.

Referat fra NOF Buskerud årsmøte 2009

Tid: 23-4-2009, kl. 19.00
Sted: Frivillighetssentralen i Lier
Til stede: Egil Mikalsen, Terje Bakken, Anne Sørensen, Hans-Jørgen Nilsen, Jens Erik Nygård og Jan Mjåland

Innkalling og status

Innkalling og dagsorden ble godkjent uten kommentarer, Egil valgt som møteleder, Jan som sekretær og Anne og Hans-Jørgen som tellekorps.

Årberetningen ble gjennomgått av Egil uten kommentarer.

Regnskap.

Regnskapet ble presentert av Anne og vedtatt uten bemerkninger.

Kontigent

Årsmøtet bestemte at kontigenten, kr 5,- pr medlem fortsatt skulle gjelde.

Innkommene forslag/eventuelt

Jan la fram forslag til vedtektsendringer som ble gjennomgått og vedtatt. Største endring i vedtektene er at lokalforeningene skal utpeke medlemmer til fylkeslaget i stedet for at laget skal ha egen valgkomite. Øvrige endringer var stort sett tilpasninger av andre paragrafer pga denne endringen.

Jens Erik kom med forslag om å starte en fotokokuranse på NOF avd. Buskerud sin hjemmeside med en premie. Dette for å skape mer blest om siden. Forslaget ble vedtatt.

Jan Mjåland

- referent -

Sjeldne fugler i Buskerud 2008

Rapport fra den lokale rapport- og sjeldenhetskomiteen (LRSK) i Buskerud

av Steinar Stueflotten

Det ble observert fire nasjonale sjeldenheter (NSKF-arter) i Buskerud i 2008: amerikakrikkand, egretthege, busksanger og rosenstær. Sædgås og storskarv ble påvist hekkende for første gang i fylket, og antall observasjoner økte en del som følge av det nye rapporteringssystemet Artsobservasjoner.

Saksbehandling

Denne rapporten er basert på ca. 500 registrerte funn av 86 arter og en hybrid. Antall registreringer er ca. 15 % høyere enn foregående år, mens antall arter er litt lavere. Hele 45 av funnene er fra perioden før rapporteringsåret. Økningen i antall funn, både nye og eldre, skyldes hovedsaklig at flere funn nå blir fanget opp av det nye rapporteringssystemet Artsobservasjoner på internett.

LRSK/NSKF har i forbindelse med denne rapporten ferdigbehandlet 32 godkjenningssaker, mens to saker (NSKF) er plassert i kategorien avventes. Av de ferdigbehandlede sakene er seks (19 %) ikke godkjent. Det ble oversendt fire nye saker fra 2008 til NSKF for godkjenning: amerikakrikkand, egretthege, busksanger og rosenstær. Alle disse fire funnene er blitt godkjent. Et mulig funn av sibirgransanger (2007) er henlagt (underartsbestemmelse ikke mulig), og et eldre funn av busksanger (1994) ble ikke godkjent. Vi venter fortsatt på NSKFs godkjenning av sædgås underart *rossicus* (2006) og en observasjon av mongolturteldue fra 2008. 50 % av godkjenningssakene var dokumentert med fotobelegg mot 56 % i 2007.

LRSK har ikke avholdt noe møte i 2008. Saksbehandlingen har skjedd via e-post.

LRSKs arbeid avhenger av god tilgang på observasjoner. Derfor er det viktig at flest mulig rapporterer inn sine observasjoner av sjeldne arter, enten ved å gjøre disse tilgjengelige på internett, eller ved å sende dem direkte til LRSKs sekretær. Det nye rapporteringssystemet Artsobservasjoner (AO) har bedret og forenklet tilgangen på observasjoner betraktelig, spesielt gjelder det funn som gjøres av personer som tilfeldig besøker fylket. 70 % av alle funn i denne rapporten er registrert i AO. Det er bra til å være første året med dette nye rapporteringssystemet.

For arter som krever dokumentasjon, er det viktig at observatøren gir en så fylldig beskrivelse av fuglen og dens atferd som mulig, slik at forveksling med andre arter kan utelukkes. En oversikt over hvilke arter som skal rapporteres og hvilke som krever beskrivelse, finner du bakerst i denne rapporten.

Vi takker alle rapportører som nok en gang har bidratt til å holde kunnskapen om sjeldne arters forekomst i fylket oppdatert.

Noen hovedtrekk fra forekomsten i 2008

Fugleåret 2008 i Buskerud må vel karakteriseres som et typisk gjennomsnittså med få høydepunkter. Følgende sjeldenheter ble imidlertid observert dette året: mandarinand (funn nr.10), amerikakrikkand (funn nr.6), islom (funn nr.5), egretthege (funn nr.5), storjo (funn nr.9), turteldue (funn nr.11), svartryggerle (funn nr.9), busksanger (funn nr.5), svartkråke (funn nr.3) og rosenstær (funn nr.4). Verdt å nevne er også vinterfunn av stertand, dvergfalk, vipe, rugde, jordugle, vintererle og munk. Første konstaterte hekking av sædgås! og storskarv i Buskerud ble også gjort dette året.

Tabell 1: Funnstatistikk pr. kommune (inkl. godkjente etter-rapporteringer fra 2006 og 2007).

Kommune	2006	2007	2008
Drammen	14	8	2
Flesberg	1	3	5
Flå	2	5	4
Gol	5	4	12
Hemsedal	2	3	7
Hol	14	30	40
Hole	48	44	38
Hurum	65	58	54
Kongsberg	22	23	20
Krødsherad	0	0	1
Lier	65	48	40
Modum	13	4	5
Nedre Eiker	20	17	16
Nes	1	14	5
Nore og Uvdal	3	2	9
Ringerike	51	35	32
Rollag	0	1	0
Røyken	7	9	3
Sigdal	1	1	6
Øvre Eiker	121	93	114
Ål	19	13	43

Kommuneoversikten viser antall funn per kommune de tre siste årene. Øvre Eiker topper som vanlig lista. Hurum ligger fortsatt på andreplass, men Hol og Ål har kommet sterkt det siste året og er nå på høyde med Lier og Hole i antall rapporter. Hovedårsaken til dette er god rapportering først og fremst fra Per Furuseth og Torgrim Breiehagen, samt at Artsobservasjoner nå fanger opp mange tilfeldige funn av personer på besøk/gjennomreise i disse kommunene.

Endringer i rapporteringslista

Eneste endring fra forrige liste, er at sabinemåke f.o.m. 2009 er tatt ut av rapporteringslista til NSKF og overført som beskrivelsesart til LRSK.

Oppbygging av rapporten

Denne rapporten er bygd opp etter samme mønster som tidligere år. Opplysningene i artsomtalen settes opp på følgende vis: (1) fuglens norske navn, (2) vitenskapelig navn, (3) antall funn/individer i parentes (funn/individer før rapportåret - funn/individer i rapportåret), (4) eventuelt angivelse av hvilken funnkategori som er med i rapporten (f.eks. vinterfunn). R betyr at arten er rapporteringsart og at LRSK ikke krever beskrivelse av funn, mens NSKF betyr at funnet er godkjent av NSKF, (5) år, (6) kommune i alfabetisk rekkefølge, (7) antall individer (normalt ikke angitt hvis 1), (8) kjønn og alder hvis bestemt, (9) lokalitet, (10) dato(er), (11) * bak dato angir positivt belegg, og en parentes med symbol angir beleggstype (F - fotografi, V - video/filmopptak, L - lydopptak og D - drept eller funnet død hvis den er innsamlet og skinnlagt/utstoppet), (12) navn på den som observerte fuglen (ved opptil tre observatører angis samtlige, ved flere enn tre bare rapportør/ hovedobservatør), (13) kommentarer til observasjonen(e).

For noen arter er det innrapportert mange funn. Arter med fem eller flere funn er derfor presentert i tabellform og i kronologisk rekkefølge for å spare plass og gi en bedre oversikt over funnmengden. Disse artene forekommer normalt temmelig regulært i fylket. Hekkefunn er angitt med (H) i tabellene.

Antall oppgitte funn/individer gjelder bare funn som er innrapportert til og godkjent av LRSK.

Rapporterte og godkjente funn

Sangsvane *Cygnus cygnus* sommerfunn/hekking R

2008 HOL: 2 2K Hovsfjorden 18.05. (P.Furuseth).
LIER: 1 ad som så ut til å være skadet i den ene vingen, hadde tilhold på/ved Linnestranda fra 19.04. (R.E.Andersen) til 29.06. (T.Bråthen), 1 ind Linnestranda 19.08. (J.F.Bøhler-Iversen).
NES: 1 ad rugende på skjermet lokalitet 15.05. (T.E.Jelstad), 1 par m/4 unger på skjermet lokalitet 18.06. (P.Furuseth).
RINGERIKE: 3 ind Juveren 06.06. (K.Myrmo).
SIGDAL: 5 ad Haukelitjenn 01.06. (Ø.Engen).
ØVRE EIKER: 1 ad med skadet vinge sett jevnlig på Fiskumvannet hele sommeren (S.Stueflotten, mfl.).

Arten hekker nå fast på noen få lokaliteter i fylket, bl.a. i Nes og Gol kommuner. Bestand trolig økende. 1 ad med skadet vinge har oversomret på/ved Fiskumvannet hvert år siden 2001.

Sædgås *Anser fabalis* (29/159 – 1/7) R

2008 NORE OG UVDAL: 1 par m/5 store unger, skjermet lokalitet 05.08. *(F) (M.J.Steinsvåg, S.Byrkjeland).

I Norge hekker sædgåsa nesten utelukkende i Finnmark (Aarvak & Øien 2006). Et hekkefunn i Buskerud var derfor både overraskende og sensasjonelt! Først oppdaget av M.Elgaen og E.Soglo fra SNO og seinere bekreftet av folk fra Fylkesmannen i Hordaland.

Kortnebbgås *Anser brachyrhynchos* vinterfunn R

Vårtrekket i 2008 startet 01.04. Gjennomsnittlig ankomstdato: 04.04. (12 år). Vårtrekket varte til 06.05. Til sammen ble det registrert ca. 13 500 ind ptN gjennom Buskerud denne våren, de fleste i dagene 13.-20.04. Den 13.04. rastet hele 2 500 ind på Fiskumvannet, noe som ikke er vanlig her. Høsttrekket varte fra 26.09. til 12.10., og det ble til sammen registrert ca. 2 500 ind ptS gjennom Buskerud denne høsten. 3 1K ind oppholdt seg på et salatjorde på Linnestranda i perioden 18.-26.10. Verdt å nevne er også et sommerfunn av 1 ind Øf Frognøya, Tyrifjorden 26.06. (K.Myrmo, V.Ree, M.Brandt). Ingen vinterfunn ble gjort i 2008.

[Stripegås] *Anser indicus* (13/26 – 2/3) R

2008 LIER: 2 ind Linnestranda 09.09. (J.E.Nygård).
ÅL: 1 ind Gravabotn, Reineskarvet, 1100 moh, 17.06. (F) (P.Furuseth).

Arten er sett sporadisk i Buskerud i sommerhalvåret etter år 2000. Funn av stripegjess er plassert i kategori E (arter som regnes som rømlinger).

Stripegås, Gravabotn, Ål, 17.06.08 (Foto: P.Furuseth).

[Snøgås] *Anser caerulescens* (4/4 – 1/2) R

2008 ØVRE EIKER: 2 ind Fiskumvannet 13.04. (E.Kristoffersen, S.Stueflotten).

Arten sees av og til sammen med kortnebbgjess på vårtrekket. Disse to individene rastet sammen med ca. 2 500 kortnebbgjess på isen av Fiskumvannet. De trakk videre nordover kl.16:45. Funn av snøgjess er plassert i kategori D (arter hvor det er vanskelig eller umulig å bedømme om fuglen er en rømling eller har nådd landet ved egen hjelp fra naturlige utbredelsesområder).

Hvitkinngås *Branta leucopsis* (75/233 – 7/28) R

2005 1 ind Fiskumvannet 19.11. (K.A.Dokka).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
09.04.	2	Nordfjorden, Ringerike	K.Myrmo

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
13.04.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten
13.04.	3	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, B.Ellingsen
22.05.	1	Linnesstranda, Lier	T.Andersen
06.06.	2	Linnesstranda, Lier	T.Bråthen, S.Stueflotten
12.07.	8	Killingholmen, Sætrepollen, Hurum	R.E.Andersen
14.09.	10	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, S.Stueflotten

Ringgås *Branta bernicla* (11/951 – 1/1) R

2008 ØVRE EIKER: 2K Fiskumvannet 13.04. (S.Stueflotten).

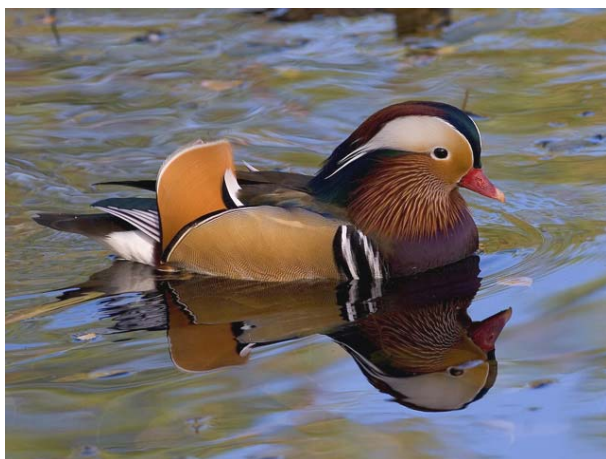
Ringgjess sees normalt bare sjeldent på vårtrekket i Buskerud (ultimo mai – primo juni). Dette tidlige individet tilhørte den mørkbukede, østlige underarten *bernicla*.

Mandarinand *Aix galericulata* (9/9 – 1/1) R

2004 KONGSBERG: 1 hunn Kongsberg sentrum 22.08. (F) (K.A.Dokka).

2008 HURUM: 1 hann Sætrepollen 14. og 20.09. (T.Bøhler) og samme hann i Mellomdammen, Sætre 07.-12.10. (B.Ellingsen, E.Gates, mfl.)

I tillegg til hannen som hadde tilhold i Kongsberg sentrum hele sommeren 2004, fotograferte K.A.Dokka en hunn samme sted 22.08.04. Hannen på Sætre ble sett av mange personer og var til stor stas for nabolaget. Funnene er plassert i kategori C (forvillede arter som reproducerer i vill tilstand).

Mandarinand hann, Sætre, 11.10.08 (Foto: J.E.Nygård)

Brunnakke *Anas penelope* hekking R

2008 RINGERIKE: reir m/8 egg, Lomøya, Væleren 29.05., reir m/7 egg Geitøya, Væleren 13.06. og 26.06. (Larsen mfl. 2009), 1F m/2 pull Solberg-tjern, Tyrstrand 18.07. (V.Ree, K.Myrmo, M.Brandt).

Snadderand *Anas strepera* (31/58 – 3/5) R

2008 HOLE: 1 par Steinsvika 14. og 20.04. (K.Myrmo).
RINGERIKE: 1 hann Juveren 09.05. (K.Myrmo).

ØVRE EIKER: 1 par Fiskumvannet 19.-21.04. (T.Holtskog, J.T.Bollerud, S.Stueflotten, mfl.), 1 hunn 01.-02.05. (J.L.Hals, mfl.), 1 par 07.06. (J.L.Hals).

Arten observeres nesten årlig på vårtrekket (april-mai) og høsttrekket (sept-okt).

Amerikakrikkand *Anas carolinensis* (5/5 – 1/1) NSKF

2008 LIER: 1M Linnesstranda 25.04.-02.05.* (F) (J.Myre, J.E.Nygård, R.E.Andersen, B.Ellingsen, S.Stueflotten, mfl.).

(Nord-Amerika). Dette er det første funnet av denne nordamerikanske arten på Linnesstranda.

Foto: S.Stueflotten

Amerikakrikkand hann, Linnesstranda, 28.04.08.

Stjertand *Anas acuta* (4/4 – 1/1) vinterfunn/hekk. R

2008 NEDRE EIKER: 1 hann Drammenselva ved Buskerud storsenter 08.02. (J.L.Hals) og ved Steinberg 02.03. (T.Engstrøm).

Vinterfunn av stjertand er sjeldne i Buskerud (angitt antall på artslinjen gjelder bare vinterfunn). Fåttallig hekkefugl i nordfylket.

Knekkand *Anas querquedula* (? – 3/6) R

2008 LIER: 1 par Linnesstranda 29.05. (R.E.Andersen, B.Ellingsen, T.E.Hverven, J.E.Nygård, mfl.).
RINGERIKE: 1 par Mælingen 01.06. (K.Myrmo)
ØVRE EIKER: 1 par Fiskumvannet 29.04. (J.T.Bollerud, E.Kristoffersen), 1 hann Fiskumvannet 09.05. (B.Ellingsen).

Arten observeres regelmessig, men fåttallig, spesielt om våren (april-mai). Gjennomsnittlig ankomstdato: 25.04. (28 år).

Skjeand *Anas clypeata* (? – 5/9) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
29.04.	1M	Linnesstranda, Lier	T.E.Hverven, J.E.Nygård, mfl.
01.05.	1 par	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, S.Stueflotten, mfl.

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
01.05.	2M	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals
01.05.+ 05.05.	1M	Karlsruadtangen, Ringerike	J.L.Hals, A.Rolid
02.05.	2M	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, H.Reinertsen
02.05.	3M	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
25.05.	1M	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals
02.09.+ 13.09.	1K	Linnesstranda, Lier	T.E.Hverven, J.E.Nygård, mfl.
04.10.	1 hunnf.	Fiskumvannet, Øvre Eiker	B.T.Bollerud, S.Stueflotten, mfl.

Arten observeres fåtallig, men regelmessig, spesielt i trekketidene vår (medio april – mai) og høst (sept – okt), gjennomsnittlig ankomstdato: 26.04. (25 år).

Taffeland *Aythya ferina* (? – 4/10) R

2008 HOLE: 2M Vik 28.04. (K.Myrmo).
LIER: 3M+2F Linnesstranda 13.04. (J.E.Nygård,
B.Ellingsen).
ØVRE EIKER: 2M Fiskumvannet 23.04.
(E.Gates, T.Bakken, T.Holtskog, mfl.), 1F
Fiskumvannet 31.08. (J.L.Hals).

Arten har vært sett regelmessig i Fiskumvannet og Nordre Tyrifjorden både vår (medio april – medio mai) og høst (medio sept – medio nov). Gjennomsnittlig ankomstdato: 17.04. (22 år).

Bergand *Aythya marila* vinter/hekkefunn R

2008 GOL: 1 hunn m/4 unger Golsfjellet 16.07.
(T.V.Jansson).

Sparsom hekkefugl i øvre deler av fylket. Sees ellers årlig på vår- og høsttrekktet.

Havelle *Clangula hyemalis* (? – 4/7) R

2008 HOL: 1 par Ustedalsfjorden 20.-22. (T.Furuseth,
P.Furuseth), 1 par Holsfjorden 23.-26.05.
(P.Furuseth, M.O.Furuseth).
HURUM: 1 hunn Tofte 19.10. (T.Bøhler).
ÅL: 1 par Tune, Strandafjorden 07.05.
(P.Furuseth).

Havelle hunn, Tofte, 19.10.08. (Foto: T.Bøhler).

Sjelden hekkefugl i indre fjellstrøk, ellers fåtallig og kun sporadisk i lavlandet vår (april-mai) og høst (oktober-november).

Sjøorre *Melanitta fusca* (? – 15/121) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
17.04.+ 20.04.	3	Haraldstangen/ Breiangen, Hurum	T.Bøhler
26.04.	34	Breiangen, Hurum	T.Bøhler
27.04.	26	Ertsvika, Hurum	T.Bøhler
30.04.- 08.05.	1-2M	Strandafjorden, Ål	P.Furuseth, T.Breiehagen
03.05.	4	Haraldstangen, Hurum	T.Bøhler
05.05.	1M	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
10.- 11.05.	7M+3F	Strandafjorden, Ål	T.Breiehagen, P.Furuseth
12.05.- 25.05.	3-6	Holsfjorden, Hol	M.Fredriksen, P.Furuseth, mfl.
14.05.	13M+8F	Strandafjorden, Ål	P.Furuseth
21.05.- 22.05.	1M+1F	Ustedalsfjorden, Hol	P.Furuseth
23.05.- 25.05.	10	Torsetvatnet, Nore og Uvdal	G.B.Gade
24.05.	15	Strandafjorden, Ål	T.Breiehagen
26.05.	22	Strandafjorden, Ål	T.Breiehagen
26.05.	2M	Brautemo, Gol	T.Breiehagen
29.05.	1M+2F	Vassfjorden, Ål	C.Mikalsen
31.05.	1M	Holsfjorden, Hol	M.Fredriksen, mfl.
31.05.	11M+12F	Vassfjorden, Ål	C.&E.Mikalsen
15.06.	3 par	Kråkhamarvatnet, Ål	T.Breiehagen
28.06.	1M+2F	Vassfjorden, Ål	C.Mikalsen, mfl.
18.07.	1M+2F	Strandafjorden, Ål	C.Mikalsen, mfl.
23.07.	1M	Langvatnet, Lauvdalen, Ål	A.W.Clarke
24.07.	7	Strandafjorden, Ål	C&E.Mikalsen
01.09.	2	Mørkvann, Hurum	L.Mathiesen
11.10.	1	Østnestangen, Hurum	J.E.Nygård, R.E.Andersen
24.10.	3	Slottet, Drøbaksundet, Hurum	E.Gates

Sjøorren hekker spredt i indre fjellstrøk, og sees sporadisk i lavlandet utenom hekketida og på kysten høst og vinter. Mange funn de siste par årene pga. økt rapportering fra nordfylket.

Lappfiskand *Mergus albellus* (113 – 6/6) R

2007 RINGERIKE: 1M+1F Henstjern, Begna 14.04.
(N.B.Vistad).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
01.01.	1M	Holsfjorden, Hol	P.Furuseth
13.01.	1M	Hovsfjorden, Hol	P.Furuseth
01.- 17.03.	1M	Nesbyen, Nes	S.Sannes, T.Barlaug, T.Breiehagen, P.Furuseth
29.03.	1F	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård
29.04.- 11.05.	1F	Hovsfjorden, Hol	P.Furuseth
18.05.- 26.05.	1F	Strandafjorden, Ål	P.Furuseth, T.Breiehagen
26.05.	1F	Hovsfjorden, Hol	T.Breiehagen

Arten overvintrer regelmessig, oktober – april.

Lappfiskand hann, Nesbyen, 02.03.08 (T.Breiehagen).

[Rakkelhane] *Tetrao urogallus x tetrix* (7/8 – 0/0)
2007 DRAMMEN: 1M Drammensmarka 27.04.* (F)
(T.Schandy).

Funn av hybride arter skal godkjennes av LRSK. Det kreves fotodokumentasjon. Vi kjenner bare til seks tidligere funn av rakkelhane i Buskerud, men slike hybrider forekommer nok hyppigere enn dette funnmaterialet kan tyde på.

Vaktel *Coturnix coturnix* (? – 13/14) **R**

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
05.06.	1	Kvi, Flå	P.Furuseth
06.06.	1	Vakermoen, Ringerike	K.Myrmo
07.06.	1	Nf Hårum, Hole	K.Myrmo
07.06.	1	Lore, Hole	K.Myrmo
12.06.	1	Domholt, Hole	V.Bunes, O.Heggøy
12.06.	2	Selte, Hole	V.Bunes, O.Heggøy
22.06.	1	Helgelandsmoen, Ringerike	K.Myrmo
22.06.	1	Synneren, Ringerike	K.Myrmo
27.06.- 02.07.	1	Hov, Sandsvær, Kongsberg	B.R.Skullestad, B.Engelstad
28.06.	1	Simostranda, Modum	J.L.Hals
09.07.	1	Hals, Øvre Eiker	A.Hals
25.- 28.07.	1	Øvre Bøen, Modum	J.H.Kaiser
27.07.	1	Hals, Øvre Eiker	A.Hals
31.08.+ 02.09.	1	Flesaker, Fiskumv. Øvre Eiker	J.L.Hals E.Kristoffersen

Arten observeres årlig i nedre deler av fylket fra ultimo mai til primo august. Gjennomsnittlig ankomstdato: 29.05. (16 år). 2. september er seineste registrerte funn i fylket til nå. Mange observasjoner de to siste årene.

Smålom *Gavia stellata* (? – 15/49+) **R**

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
20.+ 25.04.	1	Linnestranda, Lier	J.E.Nygård, mfl.
20.04.	1+ (10 ub. lom)	Breiangen, Hurum	T.Bøhler
20.04.	14+ (31 ub. lom)	Nordfjorden, Hole	K.Myrmo

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
03.05.	2	Haraldstangen, Hurum	T.Bøhler
10.05.	3	Strandafjorden, Ål	T.Breiehagen
10.- 11.05.	1-2 ub. lom	Frognøya, Tyrifjorden, Hole	K.Myrmo
11.- 28.05.	3-6	Holsfjorden, Hol	P.Furuseth
22.05.	9		
16.05.	1	Frognøya, Tyrifjorden, Hole	K.Myrmo
23.05.	1	Torsetvatnet, Nore og Uvdal	G.B.Gade
24.05.	2	Bergsjø, Ål	A.W.Clark
31.05.- 01.06.	2-3	Vassfjorden, Ål	C&E.Mikalsen
28.06.- 24.07.	1-2	Vassfjorden, Ål	C&E.Mikalsen
16.07.	5		
08.07.	1 par m/2 pull	Holsåsen, Hol	M.O.Furuseth
14.07.	1 ad m/1 pull	Twist, Ål	C.Mikalsen, mfl.
17.07.	1	Rødungen, Ål	M.O.Furuseth
06.08.	1	Svartetjørni, Fetjastølsdalen, Ål	T.Breiehagen
23.08.	2	Fetjastølsdalen, Ål	T.Breiehagen

Arten hekker spredt i nordfylket og sees regelmessig på vårtrekket i Tyrifjorden, mer sporadisk ellers i lavlandet i nedre deler av fylket. Gjennomsnittlig ankomstdato: 15.04. (12 år). Normalt sjelden å se på høsttrekket og om vinteren.

Islom *Gavia immer* (4/4 – 1/1)

2008 HURUM: 1 ind Storskjær, Drøbaksundet
26.10.*(F) (S.Stueflotten, E.Gates), 1 ind Nf
Vealøs, Breiangen 26.10. (E.Gates,
S.Stueflotten).

Fuglen(e) var i vinterdrakt. Langt hold gjorde aldersbestemmelse vanskelig. De to observasjonene kan dreie seg om samme individ da lomen i Drøbaksundet sist ble sett da den trakk sørover kl.11:05 og den andre ble oppdaget utenfor Tofte ca. 4 timer seinere. Den siste oppførte seg litt rart da den gjentatte ganger forsøkte å lette, men etter noen vingeslag og løping bortover sjøen, slo den seg ned på sjøen igjen. Det så ut som den ikke klarte å lette. Var den skadet eller hadde den forspist seg?

Islom, Drøbaksundet, 26.10.08 (Foto: S.Stueflotten)

Dvergdykker *Tachybaptus ruficollis* (>100 - 4/8) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
11.01.	1	Steinberg, Nedre Eiker	B.H.Larsen
17.01.	3	Vestfossen, Øvre Eiker	M.Sjøblom
27.01.	1	Drammenselva, Hokksund, Ø.Eiker	S.Stueflotten
21.05.	2	Ustedalfjorden, Hol	B.Sloan
24.08.	1	Svartepytt (890 moh) Åsbøseterdalen, Nore og Uvdal	E.Klunderud
21.+ 23.09.	1 ad + 1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, S.Stueflotten, J.T.Bollerud
04.10.	1 ad	Fiskumvannet, Øvre Eiker	B.T.Bollerud, S.Stueflotten, mfl.
11.10.	1 ad	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals

Regelmessig overvintrende i lite antall i nedre Buskerud, mer sjelden observert i øvre deler av fylket som på Geilo 21.05.08. Observasjonen i Svartepytt, 890 moh, 24.08.08 er spesiell både hva gjelder sted og tidspunkt, trolig et individ på tidlig høsttrekk. Noen av fuglene i Øvre/Nedre Eiker i januar kan ha vært samme individer.

Toppdykker *Podiceps cristatus* hekking/vinterfunn R

2008 HOLE: 2-3 par hekket/gjorde hekkforsøk i Steinsvika, 1 par fikk fram 4 unger i Vikbukta seint i sesongen (Larsen mfl. 2009). ØVRE EIKER: 2 kull med 1+2 unger 09.08.-13.09. Fiskumvannet (S.Stueflotten mfl.), maks 12 ad 19.04. (S.Stueflotten). Første obs.: 07.04., siste: 09.11.

Flere par ruget i Fiskumvannet, men bare to kull ble sett seinere på sommeren. Steinsfjorden og Fiskumvannet er de sikreste hekkeplassene i fylket.

Horndykker *Podiceps auritus* (? – 7/17) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
25.04.	1	Linnestranda, Lier	B.Ellingsen, R.E.Andersen, mfl.
30.04.	3	Fiskumvannet, Øvre Eiker	O.Såtvedt, mfl.
01.05.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, mfl.
03.05.	2	Strandafjorden, Ål	P.Furuseth, T.Furuseth
15.05.	2 parring	Golsfjellet, Gol	T.Breiehagen
17.- 18.05.	2 par parring	Golsfjellet, Gol	P.Furuseth, T.Breiehagen
21.- 22.06.	2	Golsfjellet, Gol	T.V.Jansson
mai-juni	1 par / reir	Golsfjellet, Gol	N.B.Vistad
16.07.	2 ad	Golsfjellet, Gol	T.V.Jansson
24.07.	1 par m/1 unge	Golsfjellet, Gol	N.B.Vistad
24.08.	2	Nordfjorden, Ringerike	K.Myrmo
29.08.	1		
07.09.	1 ad + 2 1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten, J.L.Hals, S.Finnanger
16.- 20.09.	1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen, J.T.Bollerud, mfl.
27.09.	1K	Vik, Hole	K.Myrmo
04.10.	1	Vik, Hole	K.Myrmo

Arten sees regelmessig i sørfylket på vårtrekket (medio april - mai) og høsttrekket (august - november). 2-3 par har hekket på Golsfjellet de siste årene.

Havhest *Fulmarus glacialis* (15/39 – 1/4+) R

2008 HURUM: 2 ind ptS Slottet, Drøbaksundet 24.10. (E.Gates), 1 ind Drøbaksundet 25.10. (S.Stueflotten), 1 ind ptNØ Tofte (S.Stueflotten), 2 ind ptN Ekrebukta, Filtvet (E.Gates), 1 ind Ramsvik, Tofte (E.Gates), alle 25.10.

Årviss gjest i Oslofjorden høst og vinter. Flere havhester oppholdt seg i Oslofjorden ultimo oktober. Noen av de observerte fuglene kan ha vært samme individer.

Storskarv *Phalacrocorax carbo* hekking R

2008 HURUM: 2 reir Saltskjær 30.04. (T.Bøhler), 4 reir med unger Saltskjær 26.06. (M.Halmrast, M.Winness, C.Mikalsen, F.N.Bye).

Dette er første påviste hekking av storskarv (trolig underart *sinensis*) i Buskerud. Reirene lå i trær på toppen av Saltskjær, ca. 11 unger, hvorav 3 ringmerket i ett reir 26.06.08. Kolonien på Øra ved Fredrikstad har økt mye de siste årene. En spredning til andre steder i Oslofjordsområdet har derfor vært ventet.

Hekkende storskarv på Saltskjær, 30.04.08.

Egretthegre *Ardea cinerea* (4/4 – 1/1) NSKF

2008 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 23.05. (T.Holtskog).

(Utbredt på de fleste kontinenter, nominatunderarten *alba* i sørøstlige Europa og temperert sone i Asia). Trakk i retning Kongsberg etter er kort opphold i nordenden av Fiskumvannet. Forrige funn i fylket ble også gjort ved Fiskumvannet 22.05.05.

Havørn *Haliaeetus albicilla* (29/29 – 7/9)

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
13.01.	2	v/Gråøya, Røyken	L.Jetnes
02.02.	1 ad	Strandafjorden, Ål	T.Breiehagen
ca. 10.03.	2	Båstø-Gråøya, Røyken	T.V.Burkey
10.03.	1	Ål stasjon, Ål	M.O.Furuseth G.Asgrimsplass

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
10.03.	1 ad	Storskjær, Hurum	E.Gates
01.04.	1 ad	Hvitvingfoss, Kongsberg	B.R.Skullestad
12.07.	1	Solevatnet, Sigdal	T.H.Hofton
30.11.	1 ad	Holsfjorden, Hol	P.Furuseth

Arten observeres nå årlig i Buskerud. De fleste observasjoner blir gjort i vinterhalvåret (november - mars). Flere observasjoner i Røyken og Hurum i 2008, har trolig sammenheng med at havørna dette året hekket på Håøya i Frogn (Ak), for første gang i Oslofjordsområdet på over 126 år.

Sivhauk *Circus aeruginosus* (? – 6/7) R

2003 HOL: 1M Endrestøltjærni, Budalen 01.09. (P.Furuseth).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
19.04.	1F	Fiskumvannet, Øvre Eiker	T.Holtskog, S.Stueflotten, mfl.
24.04.	1M 3K+	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
26.04.	1 ad M	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals
01.-02.05.	1F 2K+	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, J.T.Bollerud
03.05.	1M (4K)	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, S.Stueflotten, mfl.
05.05.	1 hunnf.	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
18.05.	1F 2K+	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals
15.07.	1 hunnf.	Svendsrud, Hole	V.Ree
01.08.	1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	B.T.Bollerud
18.08.	1 hunnf.	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
21.08.	1 hunnf.	Torespæren, Øvre Eiker	P.Ø.Klunderud
23.-27.08.	1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, S.Stueflotten, mfl.
02.09.	1M 2K + 1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
04.09.	1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen

Årviss på vår- og høsttrekket ved Fiskumvannet, mer sporadisk ellers. Gjennomsnittlig ankomstdato: 26.04. (20 år). Sjelden i nordfylket på høsttrekket. Flere av observasjonene i Øvre Eiker dreier seg trolig om samme individer.

Myrhauk *Circus cyaneus* (? – 21/22) R

2001 ÅL: 1M Helsingset 25.-29.05. (E.Frantzen).
 2002 ÅL: 1F Helsingset 08.-12.05. (E.Frantzen).
 2005 HOLE: 1 ad M Steinsletta 21.04. (V.Bunes).
 RINGERIKE: 1 hunnf. Auretjern, Vikerfjell 03.09. (B.J.Vatland).
 ÅL: 1 ad F Buhovd 12.09. (H.A.Johansen).
 2006 ÅL: 1M Helsingset 24-28.05. (E.Frantzen).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
15.03.	1F	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
10.04.	1M	Kolberghaugen, Øvre Eiker	I.&G.Stensrud, J.T.Bollerud
10.04.	1	Nordfjorden, Ringerike	K.Myrmo
13.04.	1F	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
14.04.	1 ad M	Synneren, Ringerike	K.Myrmo
18.04.	1M + 1F	Synneren, Ringerike	K.Myrmo
30.04.	1F	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, R.E.Andersen, mfl.
01.05.	1F	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals
05.05.	1 ad F	Lunde, Vestfossen, Øvre Eiker	I&G.Stensrud
11.05.	1 hunnf.	Landehegen, Hostvet, Kongsberg	B.R.Skullestad
27.05.	1F	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
31.05.	1M	Strandavatnet, Hol	M.Fredriksen, mfl.
28.06.	1 ad M	Lauvdalen, Ål	A.Clarke
14.07.	1F	Tvist, Ål	C.&E.Mikalsen
28.08.	1 ad M	Røyse, Hole	V.Ree
30.08.	1 hunnf.	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten, J.T.Bollerud, mfl.
09.09.	1 hunnf.	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
10.09.	1F	Glennie, Hvitvingfoss, Kongsberg	J.T.Bollerud, R.Ugland
13.09.	1K	Steinsletta, Hole	K.Myrmo
20.09.	1 hunnf.	Skogshorn, Hemsedal	S.Sannes
21.09.	1F	Ustaoset, Hol	D.H.Gjerde
21.09.	1 hunnf.	Sør-Hydalen, Hemsedal	V.F.Fjeldheim, B.Fjeldheim

Arten hekker fåtallig i fylkets nordlige deler. I nedre deler observeres den fåtallig, men regelmessig på vårtrekket (medio april – mai) og høsttrekket (ultimo august – oktober), gjennomsnittlig ankomstdato: 20.04. (29 år), tidligere i seinere år, og 15. mars er tidligste observasjon til nå. Observasjonen på Linnesstranda var den første på lokaliteten siden 1979. Mange funn i 2008.

Kongeørn *Aquila chrysaetos* (41 - 1) lavlandsfunn R

2008 HURUM: 1 ungfugl Mørkvannet 26.04. (O.M.Bjurstedt).

Arten hekker spredt i høyreliggende deler av fylket og har i seinere år også begynt å etablere seg som hekkfugl enkelte steder i lavlandet (Jelstad mfl. 2008). Spesielt ungfugler blir av og til sett på streif i lavreliggende deler av fylket, særlig i vinterhalvåret. Slike observasjoner i lavlandet er underrapportert til LRSK.

Fiskeørn *Pandion haliaetus* hekkfunn R

2008 var andre året i fiskeørn-prosjektet i Buskerud 2007-2011 (Stueflotten 2008). 29 reir var i bruk i 2008, 4 flere enn i 2007. Det ble påvist vellykket hekking i 20 reir, og det kom trolig minst 34 unger på vingene (1,7 unger per vellykket hekking). Kommuner med påvist hekking i 2008: Flesberg (1), Flå (2), Hole (1), Hurum (3), Kongsberg (2), Krødsherad (1), Modum (1), Nedre Eiker (1), Ringerike (9), Rollag (1), Røyken (1), Sigdal (3) og Øvre Eiker (3).

Dvergfalk *Falco columbiarius* (8 – 1) vinterfunn R
2008 KONGSBERG: 2K+ nedre Li, Lågendalen,
Kongsberg 02.01. (F) (F.T.Brandbu).

Lerkefalk *Falco subbuteo* (129 – 18/31) R
Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
03.05.	2K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	T.Holtskog
09.05.	3	skjermet lokalitet, Øvre Eiker	B.V.Nyhus
12.05.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
25.06.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	N.Saue, mfl.
26.06.	1	Sandtangen, Nordfjorden, Hole	V.Ree, M.Brandt, K.Myrmo
29.07.	2 ad	Darbu, Øvre Eiker	J.T.Bollerud, B.T.Bollerud
03.08.	1	Pamperud, Røyse, Hole	V.Ree
07.08.	1 ad (død)	Østerud, Ø.Eiker	A.Hals
12.08.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
16.08.	3	Klunderud, Øvre Eiker	P.Ø.Klunderud
17.08.	3	Lande, Kongsberg	B.Engelstad
17.08.	1	Varlo, Hokksund, Øvre Eiker	S.Stueflotten
23.08.	2 ad+1 juv	Røssholmstranda, Ringerike	A.Olsen
24.08.- 30.08.	1-2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten, J.T.Bollerud, mfl.
30.08.	2 ad	Skjermet lokalitet, Krødsherad	O.F.Steen, J.Midtgard
31.08.	1	Røyse, Hole	J.T.Fossum
primo sept.	1	Væleren, Ringerike	O.F.Steen
primo sept.	1	Bomenga, Øvre Eiker	M.Sjøblom
06.09.	1	Steinsletta, Hole	K.Myrmo
09.09.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen
13.09.+ 18.09.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten, J.T.Bollerud, mfl.
25.09.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	Ukjent (ref årsrapport Ø.E.)

Arten ble påvist hekkende på en ny lokalitet i Krødsherad i 2008 (O.F.Steen). Dette er den 20. påviste hekkelokaliteten i Buskerud. Fuglen som ble funnet på Østerud 7. aug. hadde krasjet mot en ledning og ble tatt hånd om av Anders Hals. Denne lerkefalken var ringmerket et sted i Kongsberg 19.07.06. Gjennomsnittlig ankomstdato: 05.05. (20 år).

Jaktfalk *Falco rusticolus* (? – 10) R
Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
01.01.	1	Bulidalen, Hemsedal	A.K.Bentsen
14.02.	2K	Flåtasætri, Nore og Uvdal	J.Gylder
16.03.	1	Linnesstranda, Lier	J.E.Nygård, B.Ellingsen
30.05.	1	Tunhovd, Nore og Uvdal	J.T.Bollerud, R.Ugland
03.07.	1	Norefjell, Sigdal	D.A.Skjauuff
12.09.	1K	Linnesstranda, Lier	R.E.Andersen
20.09.	1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud, A.Sørensen
26.09.	1	Havsdalen, Hol	B.&J.Sloan

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
08.10.	1	Gunnulfsbu, Blefjell Flesberg	P.E.Fjeld
14.11.	1K	Finset, Hemsedal	V.F.Fjeldheim, B.Fjeldheim

Jaktfalken hekker spredt i fjellet i øvre deler av fylket, og sees bare sjeldent på streif i lavlandet.

Vannrikse *Rallus aquaticus* (53/62 – 8/10) R
Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
22.- 23.05.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	S.Stueflotten
23.05.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	T.Holtskog
03.06.	1	Linnesstranda, Lier	S.Stueflotten, J.E.Nygård, mfl.
07.06.	1	Lamyra, Ringerike	K.Myrmo
07.06.	1	Stein gård, Hole	K.Myrmo
09.06.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
12.06.	1	Lamyra, Ringerike	V.Bunes, O.Heggøy
16.08.	1	Linnesstranda, Lier	R.E.Andersen
27.- 30.08.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	F.T.Brandbu, S.Stueflotten, mfl.
09.09.- 04.10.	1-2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen, S.Stueflotten, mfl.
16.09.	1	Linnesstranda, Lier	G.Acklam
26.10.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud

Arten er blitt observert årlig, mai – nov., de siste årene, hyppigst ved Fiskumvannet. Gjennomsnittlig ankomstdato: 11.05. (10 år). Mange observasjoner i 2008.

Myrrikse *Porzana porzana* (39/46– 2/2) R

2008 HOLE: Steinsvika 12.06. (V.Bunes, O.Heggøy).
LIER: Linnesstranda 14.09. (F) (S.Stueflotten,
J.E.Nygård).

Arten observeres nesten årlig i nedre deler av fylket i mai-juni. Høstfunn er sjeldne. Dette er trolig første gang at en myrrikse er blitt fotografert i Buskerud!

Myrrikse, Linnesstranda, 14.09.08 (Foto: S.Stueflotten)

Åkerrikse *Crex crex* (56 – 2/2) R

2007 HOLE: 1 sy Selte 07.07. (V.Bunes).
2008 HOLE: 1 sy Steinsletta 22.06. (K.Myrmo).
RINGERIKE: 1 sy Hallingby, 23.-25.05.
(C.Børs Lind).

Arten ankommer normalt Buskerud ultimo mai, gjennomsnittlig ankomstdato: 27.05. (12 år).

Sivhøne *Gallinula chloropus* (? - 5) hekking **R**

2008 DRAMMEN: 1 par, reirbygging Svensedammen, Konnerud 17.05., ruget fram til 07.06, hekkingen ble deretter avbrutt (S.Stueflotten).

HURUM: 2 ad + 2 pull + 2 1K Nedredammen, Sætre 16.07., trolig to kull i år (R.E.Andersen).

LIER: 2 par ruget i Lahelldammen 25.-29.05. (J.Mjåland), avbrutt/omlagt, 3 ad + 3 juv 06.09. (S.Stueflotten), første obs: 08.04., siste 12.10.

NEDRE EIKER: 2 ad + 2 juv + 1 stor pull Miletjern 09.08. (S.Stueflotten), siste 2 ad 04.10. (C.Mikalsen). 2 ad + 3 juv i liten dam på innsida av E134 ved Nedberg 24.08., ny hekkelokalitet (S.Stueflotten).

Arten ankommer i siste halvdel av april og holder seg normalt i vårt område til ut i oktober. Gjennomsnittlig ankomstdato: 17.04. (18 år). Hekket på de tradisjonelle lokalitetene i Nedredammen (Hurum), Lahelldammen (Lier) og Miletjern (Nedre Eiker). En ny hekkelokalitet ble påvist ved Nedberg i Nedre Eiker, og det ble gjort et nytt, mislykket hekkforsøk i Svensedammen på Konnerud. Ingen hekking i aneddammen på Marienlyst (Drammen) i 2008.

Trane *Grus grus* (? - 2) hekking **R**

2008 ØVRE EIKER: 1 par m/2 pull, skjermet lokalitet 27.05. (E.Kristoffersen, D.Kolberg, mfl.).

SIGDAL: 2 ad m/2 store unger på nyslått åker ved Solevatn 04.07. (T.H.Hofton).

Fåtallig hekkfugl i Buskerud. Det er gjort flere observasjoner av traner på passende hekkebiotop i 2008, men bare de to nevnte med bekreftet hekking. Trolig økende bestand som LRSK ønsker mer informasjon om.

Dverglo *Charadrius dubius* (? - 4) hekking **R**

2008 HURUM: 1 par, parring, Verket 19.05. (E.Gates)

MODUM: 1 par, reir m/4 egg, Øyene, Snarumselva 05.07. (G.Ersdal).

NEDRE EIKER: 1 ad, reir m/4 egg ved Miletjern 18.05. (S.Stueflotten).

RINGERIKE: 1 par med avledningsmanøver Årbogen ved Begna 24.-26.06. (J.Rundhaug).

Fåtallig hekkfugl i Buskerud som LRSK ønsker mer informasjon om.

Boltit *Charadrius morinellus* (? - 4/7) **R**

2004 HOL: 1 par m/reir Halnekollen 21.07. (S.Lode).

2006 ØVRE EIKER: 3 Fiskumvannet 17.05. (E.Kristoffersen).

2008 HOL: 1 hunn Havsdalshovda, Geilo 17.06. (T.Breihagen), 1 Flishovd 03.07. (S.Tveiten).

NORE OG UVDAL: 2 ind på et jorde v/Tunhovd 20.05. (J.T.Bollerud, R.Ugland, T.Sønstebø).

ØVRE EIKER: 1M+2F Fiskumvannet 18.05. (J.L.Hals).

Hekker spredt i høyfjellet i øvre deler av Buskerud, men hekkfunn blir sjelden rapportert. Sjelden på vårtrekket i lavlandet.

Vipe *Vanellus vanellus* (4/6 - 1/1) vinterfunn **R**

2008 ØVRE EIKER: 1 ind Bergsvingen 27.02. (E.Kristoffersen).

Meget sjelden vintergjest i Buskerud. Observasjonen i februar 2008 må heller regnes som en tidlig ankomst på vårtrekket. Siste egentlige vinterfunn var etter stormen Inga medio januar 2005.

Dvergsnipe *Calidris minuta* (? - 2/5) **R**

2008 RINGERIKE: 2 juv Karlsrudtangen 13.09. (K.Myrmo).

LIER: 1-3 ind Linnestranda 12.-19.09. (E.Andersen, J.E.Nygård, S.Stueflotten, mfl.), maks. 3 ind 16.09. og 18.09. (T.E.Hverven).

Arten observeres nesten årlig i lite antall på høsttrekket (medio august - september) i nedre deler av fylket, sjelden på vårtrekket (mai).

Temmincksnipe *Calidris temminckii* (? - 3/14) **R**

2004 HOL: 1 ind Halnekollen 21.07. (S.Lode).

2008 LIER: 1-8 ind Linnestranda 14.-30.05. (B.Ellingsen, J.Myre, J.E.Nygård, mfl.), maks 8 ind 27.05. (J.E.Nygård, mfl.).

RINGERIKE: 5 ind Mælingen 25.05. og 1 ind samme sted 30.05. (K.Myrmo).

ØVRE EIKER: 1 ind Fiskumvannet 23.05. (T.Holtskog).

Temmincksniper, Linnestranda, 27.05.08 (J.E.Nygård).

Arten hekker sparsomt i øvre deler av fylket og observeres sporadisk i nedre deler, hyppigst på vårtrekket (mai), mer sporadisk på høsttrekket (medio august - ultimo september).

Fjæreplytt *Calidris maritima* (? – 2/3) R

2008 HOL: 1 ad i mulig hekkeområde Kyrkjedørsvatni (1440 moh) 08.08. (T.Bølstad).
 NORE OG UVDAL: 1 ad m/1 pull Vestre Bakkatjønn (1220 moh) 02.08. (M.J.Steinsvåg).

Arten hekker spredt i indre fjellstrøk, men få hekkefunn blir rapportert. Meget sjelden å se på trekket og om vinteren i nedre deler av fylket.

Kvartbekkasin *Lymnocyptes minimus* (? – 1/1)

2008 LIER: Gilhusodden, Linnestranda NR 27.10. (R.E.Andersen).

Observeres oftest på høsttrekket fra medio september til medio november. Dette individet ble skremt opp fra strandkanten på Gilhusodden.

Dobbeltbekkasin *Gallinago media* (? – 5/5) R

2008 NEDRE EIKER: 1 ind Miletjern 10.10. (C.&E.Mikalsen).
 ØVRE EIKER: 1 ind Fiskumvannet 03.05. (J.L.Hals) og 1 ind 11.10. (J.L.Hals).
 ÅL: 1 ind Rødungen 31.05. (C.&E.Mikalsen),
 1 ind Fjellstølen, Lauvdalen 28.06. (A.Clarke).

Arten hekker spredt i øvre deler av Buskerud, og ses sporadisk på trekket vår og høst i nedre deler av fylket.

Rugde *Scolopax rusticola* (6 - 1) vinterfunn R

2008 ØVRE EIKER: Vestfossen 28.02. (E.Klunderud).

Rugda trekker seinhøstes sørover til vinterområdene på de britiske øyer og i Frankrike. I milde vintrer kan enkeltindivider overvintre langs norskekysten nord til polarsirkelen. Vinterfunn i Buskerud er sjeldne. Funnet 28. februar må vel heller regnes som et tidlig vårtrekk. Rugda ble funnet død utenfor et bolighus i Vestfossen, trolig drept i kollisjon med en vindusrute.

Sotsnipe *Tringa erythropus* (52 – 2/3) R

2006 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 17.05. (E.Kristoffersen).
 2008 LIER: 1K Linnestranda 16.-25.08. (F) (R.E.Andersen, J.E.Nygård, mfl.).
 ØVRE EIKER: 2 ind Fiskumvannet 24.08. (S.Stueflotten).

Sotsniper observeres nesten årlig i Buskerud i lite antall på vårtrekket (mai) og høsttrekket (august-september).

Steinvender *Arenaria interpres* (25 – 2/2) R

2003 HOLE: 1 ind Steinsfjorden 29.04. (V.Bunes).
 2008 LIER: 1 ind Gilhusodden, Linnestranda 12.05. (B.Ellingsen, J.E.Nygård).
 ØVRE EIKER: 1 ind Fiskumvannet 30.08. (B.Ellingsen, T.Andersen, S.Stueflotten, mfl.).

Arten observeres kun sporadisk på trekket, oftest i mai. Dette var første funnet på Linnestranda siden 1972 og det første på Fiskumvannet siden 1999.

Svømmesnipe *Phalaropus lobatus* (? – 6/24) R

1993 ÅL: 4 Rødungstølen 21.07. (A.Hangård).
 2001 NORE OG UVDAL: 1 ind Breidset, Veggli 12.07. (I.Lundstad).
 2005 HOL: 9 Skurdalsfjorden 29.05. (P.Furuseth).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
22.05.	1	Ustedalsfjorden, Hol	P.Furuseth
22.05.	3	Hovsfjorden, Hol	P.Furuseth
24.-25.05.	7-8	Vassfjorden, Ål	A.Clarke
29.05.	3	Pålgårdvatnet, Hol	P.Furuseth
30.05.	3 par + 1F	Vassfjorden, Ål	C.&E.Mikalsen
31.05.-01.06.	2	Vassfjorden, Ål	A.Clarke
15.06.	1 par H	v/Fjellheim, Vassfjorden, Ål	T.Breiehagen
17.06.	8	Budalsvatnet, Hol	T.Breiehagen
12.07.	1	Vassfjorden, Ål	C.&E.Mikalsen
02.-03.09	1	Grønli, Vats, Ål	E.M.Wallumrød

Arten hekker flere steder i øvre deler av Buskerud, sees sjelden på trekket i lavlandet.

Storjo *Stercorarius skua* (7/7 – 1/2)

2008 HURUM: 2 ind Tofte 25.10.*(F) (S.Stueflotten),
 1-2 ind i Breiangen ved Vealøs-Tofteholmen 26.10. (S.Stueflotten, E.Gates).

Det ble observert flere storjoer i Oslofjorden i dagene fra 21.10. til 26.10. Den 26.10. ble det først sett en storjo ptN og et kvarter seinere en ptS utenfor Tofte. Det kan ikke helt utelukkes at det var samme individ som ble sett begge ganger.

Storjo, Tofte, 25.10.08 (Foto: S.Stueflotten).

Dvergmåke *Larus minutus* (24/51 – 2/3)

2008 HURUM: 2 1K ptS Slottet, Drøbaksundet 24.10.*(F) (E.Gates).
 ØVRE EIKER: 1K Fiskumvannet 08.08. (J.T.Bollerud, T.Fjesme).

Arten er observert nesten årlig i Buskerud de siste årene. De fleste funnene blir gjort om høsten (august-oktober).

Krykkje *Rissa tridactyla* (? – 1/20+) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
24.10.	5 1K	Slottet/Drøbaksundet Hurum	E.Gates
25.10.	1 1K	Storsand, Hurum	S.Stueflotten
25.10.	5	Tofte, Hurum	S.Stueflotten
25.10.	13	Ekrebukta, Filtvet, Hurum	E.Gates
25.10.	10	Ramsvik, Tofte, Hurum	E.Gates
26.10.	7	Sagene/Breiangen, Hurum	E.Gates, S.Stueflotten
26.10.	1 1K	Tofte, Hurum	S.Stueflotten
26.10.	3 1K	Ramsvik, Tofte, Hurum	E.Gates

Arten forekommer relativt hyppig langs kysten av Hurumlandet i vinterhalvåret, spesielt i uværperioder. Det er vanskelig å avgjøre hvor mange forskjellige individer som ble sett langs Hurumlandet i dagene 24.-26.10., men trolig var det minst 20 ind til sammen.

Krykkje juv, Ramsvik/Tofte, 25.10.08 (Foto: E.Gates).

Rødnebbterne *Sterna paradisaea* sørfylket/hekking (? – 3/5)

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
21.05.+ 03.06.	3 1 ruger	Svartsteintjørne, Hol	P.Furuseth
12.08.	1 ad* (F)	Linnesstranda, Lier	R.E.Andersen
26.10.	1 ad* (F)	Sagene, Tofte, Hurum	E.Gates, S.Stueflotten

De fleste observasjoner av rødnebbterner i sørfylket blir gjort i trekketidene i mai og august-oktober. Arten hekker fåtallig i fjellet i nordfylket.

Lomvi *Uria aalge* (? – 1/3) innlandsfunn R

2008 HOLE: 3 ind v/Frognøya, Tyrifjorden 29.05. (V.Ree, M.Brandt, B.H.Larsen).

Lomviene som havnet i Tyrifjorden under den store invasjonen høsten 1997, og som fikk litt påfyll under høststormen i september 2005, har hatt tilhold der siden. Antallet har avtatt noe for hvert år, og i de siste par vintrene har det bare blitt observert 1-3 ind.

Alke *Alca torda* (? – 2/5) innlandsfunn R

2008 HOLE: 1 ind Nordfjorden Ø 14.02. (V.Ree), 2 ind Frognøya V 10.05., 1 ind 11.05. og 2 ind 16.05. (K.Myrmo), 4 ind v/Frognøya 29.05. (Larsen mfl. 2009).
ØVRE EIKER: 1 ad Fiskumvannet 21.07. (J.T.Bollerud, E.Kristoffersen), også sett 22.07. (J.F.Bøhler-Iversen), 01.08. (B.T.Bollerud), 12.08. (E.Kristoffersen).

Alka er en utpreget sjøfugl som til forskjell fra lomvi, meget sjeldent blir observert i innlandet. I slutten av september 2007 skjedde det imidlertid noe helt uvanlig da flere tusen alker havnet inne i Oslofjorden i dagene 18.-30.09.07, trolig pga næringssvikt i Nordsjøområdet. Mange trakk også inn over land og havnet i flere innsjøer på Østlandet, bl.a. mange i Tyrifjorden (23.09.07). I Fiskumvannet ble også en alke observert for første gang 25.09.07. De fleste av disse alkene forsvant etter hvert (døde trolig), men noen har tilsynelatende klart seg gjennom vinteren både i Tyrifjorden og Eikeren.

Skogdue *Columba oenas* (? – 1) hekking R

2008 RØYKEN: 1 sy ved reirhull i Bårdsrudmarka 18.05. (K-Å.Bergerud).

Sannsynlig hekking. LRSK ønsker flere opplysninger om hekkende skogduer i Buskerud.

Turteldue *Streptopelia turtur* (10/10 – 1/1)

2008 DRAMMEN: Fagerheim, Skoger 31.10. (S.Stueflotten).

Turtelduer blir kun observert en sjelden gang i trekketidene vår (medio mai – primo juni) og høst (sept – okt). Dette er det første funnet i Drammen kommune. Vanskelige observasjonsforhold gjør at mongolturteldue ikke helt kan utelukkes, men ansees som lite sannsynlig.

Hubro *Bubo bubo* (? – 1/1)

1998 KONGSBERG: Skinn i Naturhistorisk Museum Oslo (N011567) fra februar, ukjent lokalitet.
2008 LIER: 1 ind v/Dynodammen, Linnesstranda 25.10.*(F) (J.E.Nygård, T.E.Hverven, mfl.).

Hubro observeres bare sporadisk i Buskerud, særlig i vinterhalvåret. Det antas at 5-10 par fortsatt kan hekke i fylket.

Hubro, Linnestranda, 25.10.08 (Foto: S.Stueflotten).

Haukugle *Surnia ulula* (? – 10/10) R

- 1976 HOLE: Kroksund, Steinsfjorden 13.02. (B.Johansson).
 1979 HOL: Svartsteintjørne 23.09. (P.Furuset).
 1984 NORE OG UVDAL: 1 par, reir m/unger Bjørnsrudbekken 12.05. (P.Furuset).
 1988 HOL: Ustaoset 01.10. (F.Falkenberg).
 1997 NORE OG UVDAL: Ånevatnet 27.01. (P.Furuset).
 2000 KONGSBERG: Hajern 17.11. (H.Anker Johansen).

Haukugle, Sudndalen, 06.11.08 (Foto: M.O.Furuset).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
14.09.	1	Gudbrandstjern, Finnemarka, Modum	E.Hasli, O.P.&T.Askheim,
26.09.	1	Havsdalen, Hol	B.Sloan, mfl.
30.09.	1	Dokki, Fetjastøsdalen, Ål	J-I.Paulsen
04.10.	1	Vedahovda, Nore & Uvdal	G.B.Gade
05.10.	1	Hølsetra, Fagerfjell Flesberg	B.Kyrkjedelen
05.10.	1	Grøndalen, Hemsedal	S.Snartland, A.K.Bentsen
08.10.	1	Gunnulfsbu, Blefjell Flesberg	P.E.Fjeld
27.10.	1	Dagalitjern S, Flå	P.Furuset
06.11.	1	Minnestølen, Sudndalen, Hol	M.O.Furuset

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
08.11.	1	Grøndalen, Hemsedal	S.Snartland
12.11.	1	Minnestølen, Sudndalen, Hol	T.Furuset
30.12.-03.01.	1	Mørekvamdalen, Hemsedal	S.Snartland

Arten hekker spredt i øvre deler av fylket i gode smågnagerår. Flere eldre funn har dukket opp på Artsobservasjoner. Mange observasjoner i 2008 kan tyde på en mindre invasjon i Sør-Norge høsten 2008.

Hornugle *Asio otus* (? - 2) vinterfunn, hekking R

- 1978 HOL: 1 par m/2+ unger Slåttahølen, Geilo 20.07. (P.Furuset).
 2002 HOLE: 2-3 pull sett/hørt Steinsletta 19.-24.06. (V.Bunes).
 2007 HOL: 1 par m/3 unger Dagali 20.-27.07. (R.Hall).
 2008 RINGERIKE: 1 pull hørt Juveren 12.06. (V.Bunes, O. Heggøy).
 ØVRE EIKER: 1 kull m/2 unger Hals 10.07. (A.Hals).

Jordugle *Asio flammeo* (3 - 1) vinterfunn R

- 2008 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 11.02. (A.Olsen, J.T.Bollerud), også 1 ind 12.03. (JTB).

Arten observeres årlig i fylket og hekker i gode smågnagerår. Vinterfunn er derimot sjeldne.

Nattravn *Caprimulgus europaeus* (? – 9/18) R

- 2007 HURUM: Mørkvannet 09.06. (E.&C.J.Ween).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
21.05.	2	Hvittingfoss, Kongsberg	H.J.Hovestad
22.05.	1	Storekleiv, Eikeren, Ø.Eiker	S.Stueflotten
29.05.	1	Rørvik, Hurum	J.Mjåland
29.05.	1	Hvittingfoss, Kongsberg	H.J.Hovestad
31.05.	2	Tørrbekk, Ø.Eiker	E.Kristoffersen
06.06.	3	Storekleiv, Eikeren, Ø.Eiker	B.Ellingsen, T.Bakken, mfl.
12.06.	3	Knivsfjellet, Hurum	E.Gates
13.-14.06.	3+	Skoklevanna, Hurum	F.N.Bye, E.Gates, mfl.
15.06.	2	Nesveien, Kongsberg	B.R.Skullestad
17.06.	1	v/Gilde Gol, Gol	T.Breiehagen
28.-30.06.	1	Røtter, Klokkarstua, Hurum	E.Gates
30.06.-01.07.	1	Langbråtan, Bjørndalen, Sigdal	K.V.Øvrum, B.B.Jenssen
05.-06.07.	1	Røtter, Klokkarstua, Hurum	E.Gates

De fleste funn er gjort på kjente lokaliteter, men observasjonene på Gol (første kjente funn i nordfylket) og i Sigdal representerer nye lokaliteter for arten. Nattravn ankommer normalt medio mai, gjennomsnittlig ankomstdato: 18.05. (12 år).

Nattravn, Hvittingfoss, 29.05.08 (Foto: H.J.Hovelstad).

Isfugl *Alcedo atthis* (55 – 1/1) R

2008 LIER: 1 ind Linnestranda 13.-29.09.
(J.E.Nygård, J.Myre, R.E.Andersen,
S.Stueflotten).

Arten observeres nå tilnærmet årlig i nedre Buskerud.
De fleste funn blir gjort på Linnestranda (Lier).

Isfugl, Linnestranda, 13.09.08 (Foto: J.E.Nygård).

Hvitryggspett *Dendrocopos leucotos* (? – 1/1)

1995 ØVRE EIKER: 1F Mellomtjern, Junger 15.10.
(P.Ø.Klunderud, K.Bengtsson, R.Olsson).
2008 FLÅ: 1M Dugurdsnatten 09.08. (T.E.Jelstad).

Hvitryggspetten regnes som en direkte truet art i
Buskerud. De fleste observasjoner i seinere år er gjort i
midtfylket.

Fjellerke *Eremophila alpestris* (? – 1/2) R

1981 HOL: 1 par, reir m/egg Krækkjanuten (1270
moh) 21.06. (P.Furuseth).
2004 HOL: 1 par v/reir med 4 unger Halnekollen
(1350 moh) 21.07. (S.Lode).
2008 ØVRE EIKER: 2+ ind Hals 19.04. (C.Mikalsen,
mfl.).

Arten hekker spredt i høyfjellet i nordfylket. Sees
sjelden på trekket i lavlandet.

Skjærpiplerke *Anthus petrosus* (? – 7/10) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
23.02.	1	Haraldstangen, Hurum	T.Bøhler
17.04.	1	Haraldstangen, Hurum	T.Bøhler
27.07.	1-2	Ramvikholmen, Hurum	M.Bergan
19.10.	2	Haraldstangen, Hurum	T.Bøhler
26.10.	1	Tofte, Hurum	E.Gates
31.10.- 01.11.	2	Tofte, Hurum	T.Bøhler
09.11.	1	Skjøttelvik, Hurum	T.Bøhler
20.12.	1	Tofte, Hurum	T.Bøhler

Arten hekker sporadisk langs kysten av Hurumlandet,
og sees heller sjeldent på trekket, spesielt i september-
oktober, kan også overvintre enkelte år på kysten av
Hurum.

Vintererle *Motacilla cinerea* (2/2-1/1) vinter R

2006 DRAMMEN: Elveparken, Åssiden 31.01.
(J.Gylder).
KONGSBERG: Saggrenda 08.12.
(J.T.Bollerud).
2008 HOLE: Tyrifjordveien, Røyse 23.-24.01.
(J.T.Fossum).

Vintererla ankommer ofte tidlig (ultimo mars) og drar
igjen seint (oktober), men er sjelden å se om vinteren.

Svartryggerle *Motacilla alba yarrellii* (8 – 1/1)

2008 RINGERIKE: 1 ind Hønefoss sentrum 29.03.
(K. Ruden Østlund).

Denne underarten av vår egen linerle sees av og til på
vårtrekket i Buskerud, en sjelden gang også om
vinteren.

Nattergal *Luscinia luscinia* hekking R

2008 LIER: 1 par, reir m/egg og seinere unger som ble
matet, Linnestranda juni (V) (U.Myrvold).

Arten hekker sikkert årlig i nedre deler av Buskerud,
men blir sjelden konstatert hekkende. Denne hekkingen
ble bekreftet i video-opptak vist på NRK1.

Gresshoppesanger *Locustella naevia* (25 – 2/2)

2005 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 30.07. (F)
(K.A.Dokka).
2008 ØVRE EIKER: Hegstadmyra, Fiskumvannet
12.05.-02.07. (R.Birkelund, J.T.Bollerud,
S.Stueflotten, mfl.).
NEDRE EIKER: Miletjern 03.-05.07.
(C.Mikalsen, S.Stueflotten).

Fiskumvannet er sikreste lokalitet for arten i Buskerud.
Fuglen ved Fiskumvannet sang jevnlig på samme
lokalitet sju uker i strekk. Hekking derfor mulig. Funnet
på Miletjern er førsteobservasjon for denne lokaliteten.

Gjennomsnittlig ankomstdato er: 30.05. (14 år). 12.05. er tidligste funn i Buskerud til nå.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus* (? – 4/6) R

2008 NEDRE EIKER: 1 sy Miletjern 31.07.
(C.&E.Mikalsen), 1 ind 10.08. (M.Halmrast, M.Winness), 1K ringmerket 23.08.
(C.&E.Mikalsen), 1K 17.09. (E.Mikalsen) og 1K ringmerket 27.09. (E.Mikalsen).
ØVRE EIKER: 1 sy Måsnesmyra, Fiskumvannet 24.05. (J.L.Hals), 1 ind 23.-24.08. (J.L.Hals, S.Stueflotten).

Arten er relativt sjelden, men observeres nesten årlig i lite antall i Buskerud. De fleste observasjonene blir gjort i trekketidene vår og høst. Gjennomsnittlig ankomstdato: 17.05. (18 år). De siste par årene er det blitt fanget flere sivsangere (flest 1K) ifm. ringmerking.

Sivsanger, Miletjern, 23.08.08 (Foto: C.Mikalsen).

Myrsanger *Acrocephalus palustris* (126 – 18/30) R

2007 NEDRE EIKER: 1 ind ringmerket Miletjern 28.07. (C.&E.Mikalsen).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
23.05.-05.07.	1-5 sy (5 sy 11/6 JEN)	Linnesstranda, Lier	T.E.Hverven, R.E.Andersen, J.E.Nygård, mfl.
24.05.-02.07.	1-3 sy	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals, E.Kristoffersen S.Stueflotten, mfl.

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
26.05.+02.06.	1 sy	Nordre Østern, Klokkarstua, Hurum	E.Gates
29.05.	1 sy	Jerdal, Røyken	J.Mjåland
06.06.	1 sy	Vakermoen, Ringerike	K.Myrmo
07.06.	1	Fegata, Steinsletta, Hole	K.Myrmo
07.06.	1 sy	Lore, Hole	K.Myrmo
12.06.	1 sy	Vaker, Ringerike	V.Bunes, O.Heggøy
12.06.	3 sy	Hårum, Hole	V.Bunes, O.Heggøy
12.06.	1 sy	Steinsvika, Hole	V.Bunes, O.Heggøy
12.06.	1 sy	Fetjar, Hole	V.Bunes, O.Heggøy
12.06.	1 ad ringm.	Hals, Øvre Eiker	A.Hals
15.06.	1	Øyen-Lågen, Kongsberg	B.R.Skullestad
22.06.	1	Vollgata, Steinsletta, Hole	K.Myrmo
22.06.	1	Lore, Hole	K.Myrmo
22.06.	1	Domholt, Hole	K.Myrmo
03.07.	2 sy	Vestfosselva, Øvre Eiker	S.Stueflotten
08.+18.+25.07.	3 1K ringmerket	Hals, Øvre Eiker	A.Hals
01.08.	1 ringm.	Miletjern, N.Eiker	C.&E.Mikalsen
23.08.	2 1K	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.L.Hals

Arten ankommer Buskerud i månedsskiftet mai/juni, gjennomsnittlig ankomstdato: 28.05. (21 år).

Busksanger *Acrocephalus dumetorum* (4/4-1/1) NSKF

2008 LIER: 1 sy v/Gilhus, Linnesstranda 11.-16.06.*
(L) (J.E.Nygård, S.Stueflotten, R.E.Andersen, B.Ellingsen, mfl.).

(Eurasia vestover til Sør-Finland og Baltikum). Buskeruds 5. busksanger ble oppdaget av J.E.Nygård ved jordhaugene på Gilhus 11. juni kl.23:15. Det ble gjort flere lydopptak av sangen. Sist hørt av J.E.Nygård 16. juni kl.00:14. Forrige funn av busksanger i Buskerud ble gjort ved Lahellholmen i Røyken i juni 2007.

Munk *Sylvia atricapilla* (15 – 2/2) vinterfunn R

2008 LIER: 1M Lahelldammen 01.01.-02.04.
(J.Mjåland), 1M Linneslia 25.12. (J.E.Nygård).

Enkelte individer kan overvintre i milde vintre, og arten opptrer da ofte på foringsplasser. Flere vinterfunn enn normalt de siste vintrene.

Tornskate *Lanius collurio* hekking R

2003 HURUM: 1K tiggende Avgrunnsdalen 12.08.
(R.Solvang).
2008 HURUM: 1 kull/3 juv ble matet ved Mørkvannet 23.07. (L.Mathiesen), 1 par varslet engstelig Holtebrekk 30.07. (L.Mathiesen), de samme?
KONGSBERG: 1 par varslet engstelig Nf store Lauer vann, Skrim 04.08. (B.Engelstad).

Vanlig, men heller fåtallig hekkefugl i Buskerud. LRSK ønsker flere opplysninger om hekkefunn.

Varsler *Lanius excubitor* (? – 26/28) R

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
04.01.	1	Passebekk, Kongsberg	B.R.Skullestad, O.F.Steen
21.01.+ 04.02.	1	Hostvet, Kongsberg	B.Skullestad
04.02.	1	Gol, Gol	S.Sannes
11.02.- 24.04.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud, E.Kristoffersen, mfl.
12.02.	1	Horgen, Øvre Eiker	J.L.Hals
10.03.	1	Åsa, Ringerike	B.Kyrkjedelen
15.03.	1	Træløpp, Flå	P.Furuseth
25.03.	1	Horgen, Øvre Eiker	J.L.Hals
11.04.	1	Tyrlifjorden vgs, Hole	J.T.Fossum
01.05.	1	Husemoen, Nesbyen, Nes	P.Furuseth
25.05.	1	Årsetstølen, Raudløkaldalen, Hol	T.Furuseth, L.Furuseth
10.06.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
15.07.	1	Trillemarka, Sigdal	F.M.Svendsen
18.07.	1	Efteløt, Kongsberg	F.T.Brandbu
09.09.- 13.10.	1-2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	E.Kristoffersen, S.Stueflotten, mfl.
14.09.	1	Åmot, Modum	F.W.Christoffersen
14.+ 20.09.	1	Gullaug, Lier	J.E.Nygård, S.Stueflotten, mfl.
23.09.	1	Linnestranda, Lier	R.E.Andersen
24.09.	1	Efteløtmoen, Kongsberg	F.T.Brandbu
08.10.	1	Sæteråsen, Blefjell, Flesberg	P.E.Fjeld
09.10.	1	Hvam, Kongsberg	F.T.Brandbu
16.10.	1	Klokkarstua, Hurum	E.Gates
25.10.	1	Lurdalen, Øvre Eiker	H.Midtgard
27.10.	1	Lille Stikkvannet, Hurum	L.Mathiesen
02.11.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud, A.Nævra
09.11.	1	Teigen, Flesberg	M.Eken
19.11.- 01.12.	1	Rokkestad, Klokkarstua, Hurum	L.Mathiesen
23.11.	2	Fiskumvannet, Øvre Eiker	J.T.Bollerud
Des.	1	Ormåsen, Øvre Eiker	T.Schandy
19.12.	1	Hostvet, Kongsberg	B.R.Skullestad
30.12.	1	Ristvet, Kongsberg	D.Skjauff

Fåtallig og spredt gjest i nedre deler av Buskerud i vinterhalvåret. Et sjeldent vinterfunn på Gol 04.02. bør nevnes spesielt. Fåtallig hekkefugl spesielt i midtre og øvre deler av fylket. Rekordmange funn i 2008.

Varsler, Flesaker Øvre Eiker, 13.09.08 (S.Stueflotten).

Kornkråke *Corvus frugilegus* (? – 7/8) R

1999 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 16.05. (T.Vang).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
18.02.	2K	Gol sentrum, Gol	T.Breichagen
28.03.- 19.04.	1	Bergsvingen, Øvre Eiker	C.Mikalsen, M.Sjøblom, S.Stueflotten
06.04.	2K	Ask, Ringerike	J.L.Hals, K.Myrmo
06.04.	2K	Steinsletta, Hole	J.L.Hals, K.Myrmo
20.04.	1	Gomnes, Hole	J.T.Fossum, M.J.Lundström
20.04.	2	Bergsvingen, Øvre Eiker	H.J.Nilsen
02.05.	1	Langebru, Øvre Eiker	H.J.Nilsen
05.05.	2K	Geilo, Hol	P.Furuseth
10.10.+ 21.10.	1	Fiskumvannet, Øvre Eiker	M.Sjøblom

Arten observeres årlig i Buskerud - de fleste i vinterhalvåret fra oktober til april. Normalt sees bare enkelt-individer eller noen få individer sammen.

Svartkråke *Corvus corone* (2/2 – 1/1)

2008 HOL: 1 ind Sudndalen 12.05. (M.Fredriksen, I.Fredriksen, T.Hansen).

Det forelå tidligere bare to godkjente funn av svartkråke i Buskerud, ett fra Fiskumvannet i 1974 og ett fra Milefjern i 1994. Det er imidlertid innrapportert flere observasjoner av mulige svartkråker, men ingen av disse er blitt godkjent pga. mangelfulle beskrivelser, der forveksling med ung kornkråke ikke helt kan utelukkes. Alle godkjente og mulige funn av svartkråker i Buskerud er gjort om våren (medio mars – medio mai). Funnet i 2008 er det første kjente fra nordfylket.

Rosenstær *Sturnus roseus* (3/3 – 1/1) NSKF

2008 HOL: 1K Ustaoset (1100 moh) 21.09.* (F) (D.H.Gjerde, mfl.).

(Sentralasia vestover til Balkan). Meget sjelden art i Buskerud. Dette er fjerde funnet i fylket og det første i nordfylket.

Rosenstær juv, Ustaoset, 21.09.08 (Foto: D.H.Gjerde).

Brunsisik *Carduelis cabaret* (? – 12/100+) **R**
2001 ØVRE EIKER: 1 ind Fiskumvannet 16.05.
(P.J.Hagevik).

Observasjoner 2008:

Dato	Antall	Lokalitet	Observatør
13.01.	4+	Hovet, Hol	P.Furuseth
27.01.	1	Gol, Gol	T.Breiehagen
10.02.	3	Hovet, Hol	P.Furuseth
03.04.	1	Klokkarstua, Hurum	E.Gates
15.04.	1	Hovet, Hol	P.Furuseth
22.07.	5 ringm.	Vassfjorden, Ål	C.&E.Mikalsen
27.07.- 08.08.	5 ringm.	Dokki, Fetjastølsdalen, Ål	T.Breiehagen
30.08.	2	Miletjern, Nedre Eiker	C.&E.Mikalsen
07.09.	2	Linnestranda, Lier	J.E.Nygård
07.10.	6	Miletjern, Nedre Eiker	C.&E.Mikalsen
2008	totalt ringm. 56 ind	Nedre Eiker	Drammen RG
11.10.	3	Fiskumvannet	J.L.Hals
19.10.	2	Øvre Eiker	S.Stueflotten
26.10.	1	Linnestranda, Lier	J.E.Nygård, T.E.Hverven
19.12	15	Linnestranda, Lier	T.E.Hverven

Arten blir stort sett bare observert i vinterhalvåret i Buskerud, ofte sammen med gråsisik. Drammen Ringmerkinggruppe merket totalt 56 ind i 2008.

Konglebit *Pinicola enucleator* (? – 1/1) **R**
1971 LIER: 2M+2F ad Stuvstjern 20.05. (J.E.Nygård).
1976 NES: 1F Stryktjernet 18.02. (B.Johansson).
1985 HOL: 1M Vesle Ustevatnet 26.01. (P.Furuseth).
1988 ØVRE EIKER: 2 ind Kolbergåsen 11.12.
(A.Hals).
1992 NORE OG UVDAL: 1 ind Breidset, Veggli
03.10. (I.Lundstad).
2008 KONGSBERG: 1 ind Efteløtmoen 11.11.
(F.T.Brandbu).

Konglebiten opptrer tidvis invasionsartet i Sør-Norge, siste gang høsten 2006. Flere ikke registrerte eldre funn har dukket opp på Artsobservasjoner.

Kjernebiter *Coccothraustes coccothraustes* hekk. **R**
2008 KONGSBERG: 2 unger ble matet av foreldre-
fuglene Gran/Komnes 07.08. (B.R.Skullestad).
ØVRE EIKER: 1 juv ringmerket Hals 08.07.
(A.Hals).

Arten er meget vanskelig å påvise hekkende, og bare et fåtall hekkefunn er kjent fra Buskerud.

**Funn som inntil videre er plassert i kategorien
"avventes"**

Tundrasædgås *Anser fabalis rossicus* **NSKF**
2006 DRAMMEN: Drammenselva 27.-28.01.

Mongolturteldue *Streptopelia orientalis* **NSKF**
2008 ÅL: Turhaug 19.09.

Ikke godkjente funn

Hubro *Bubo bubo*
2007 ØVRE EIKER: Nesfjell oktober.

Busksanger *Acrocephalus dumetorum* **NSKF**
1994 ØVRE EIKER: Fiskumvannet 11.06.

Sibirgransanger *Ph.coll tristis* **NSKF**
2007 LIER: Linnestranda 13.10. (henlagt).

Båndkorsnebb *Loxia leucoptera*
2008 GOL: 01.09.
2008 ÅL: 22. og 24.08.

Rettelser til LRSK-rapport 2007

Etter endringer i rapporteringslista til LRSK, skulle følgende arter ha vært angitt som rapportarter (R): tundra-gås, sædgås, ringgås og snadderand.

Munk: vinterfunn på Hals er publisert med feil dato. Korrekt dato skal være 09.12.07.

LRSKs sammensetning

Steinar Stueflotten (sekretær), Frode Nordang Bye, Jon Ludvig Hals og Kendt Myrmo.

Litteratur

Gjershaug, J.O., mfl. (red) 1994. Norsk Fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Jelstad, T.E., Furuseth, L.E., Furuseth, P. og Lindal, M. 2008. Kongeørn i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeidet i 2008. Buskskvetten 24 (<http://nofbuskerud.net/buskskvetten.htm>)

Stueflotten, S. 2007. Sjeldne fugler i Buskerud 2006. Buskskvetten 23 (<http://nofbuskerud.net/buskskvetten.htm>).

Stueflotten, S. 2008. Sjeldne fugler i Buskerud 2007. Buskskvetten 24 (<http://nofbuskerud.net/buskskvetten.htm>).

Stueflotten, S. 2008. Årsrapport 2008. Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011. Buskskvetten 24 (<http://nofbuskerud.net/buskskvetten.htm>).

Aarvak, T. & Øien, I.J. 2006. Overvåking av sædgås i Norge i 2006. NOF rapport 5-2006. 13s.

LRSKs innrapporteringsliste

Koder:

Alltid med beskrivelse:

X	Observasjoner skal innrapporteres LRSK med utførlig beskrivelse. "NSKF" indikerer at LRSK videresender rapporten til behandling i NSKF, eller NSKF behandler saken direkte.
---	---

I tillegg kommer alle arter som ikke tidligere er registrert i Buskerud og/eller Norge, og fotodokumenterte hybrider.

Versjon 2009, gyldig fra 01.01.2009

X	Dvergsvane	X NSKF	Glente	V	Sildemåke	x	Sivsanger
SH	Sangsvane	X NSKF	Båndhavørn	X	Grønlandsmåke	z	Myrsanger
x	Sædgås	x	Havørn	X	Polarmåke	X NSKF	Busksanger
V	Kortnebbgås	x	Sivhauk	x	Krykkje	X NSKF	Trostesanger
x	Tundragås	x	Myrhauk	X NSKF	Rovterne	V	Munk
x	Stripegås	X NSKF	Steppehauk	X	Splitterne	X	Hauksanger
x	Snøgås	V	Musvåk	XN/H	Rødnebbterne	X NSKF	Østsanger
x	Hvitkinggås	V	Fjellvåk	X NSKF	Dvergterne	X NSKF	Fuglekongesanger
x	Ringgås	X NSKF	Steppeørn	X	Svartterne	X	Gulbrynsanger
X NSKF	Niland	N	Kongeørn	I	Lomvi	V	Gransanger
X NSKF	Rustand	H	Fiskeørn	X	Polarlomvi	X NSKF	<i>Sibirgransanger</i>
V	Gravand	V	Tårnfalk	I	Alke	X NSKF	Rødtoppfuglekonge
x	Mandarinand	X NSKF	Aftenfalk	x	Teist	X	Dvergfluesnapper
H	Brunnake	V	Dvergfalk	I	Alkekonge	X NSKF	Halsbåndfluesnapper
x	Snadderand	x	Lerkefalk	x	Lunde	X	Skjeggmeis
X NSKF	Amerikakrikkand	x	Jaktfalk	X NSKF	Steppehøne	X	Lappmeis
VH	Stjertand	V	Vandrefalk	H	Skogdue	X	Pirol
x	Knekkand	z	Vannrikse	X	Turteldue	X NSKF	Rødhalevarsler
x	Skjeand	z	Myrrikse	X	Hubro	H	Tornskate
X NSKF	Rødhodeand	z	Åkerrikse	X	Snøugle	x	Varsler
x	Taffeland	H	Sivhøne	x	Haukugle	N	Lavskrike
VH	Bergand	VH	Trane	X	Slagugle	H	Nøttekråke
I	Ærfugl	V	Tjeld	X	Lappugle	X	<i>Sibirnøttekråke</i>
x	Havelle	H	Dverglo	VH	Hornugle	x	Kornkråke
VH	Svartand	V	Sandlo	VH	Jordugle	X	Svartkråke
x	Sjørre	x	Boltit	x	Nattravn	X NSKF	Rosenstær
x	Lappfiskand	V	Heilo	x	Isfugl	X NSKF	Gulirisk
X NSKF	Stivhaleand	x	Tundralo	X NSKF	Bieter	H	Stillits
X	Rapphøne	V	Vipe	X NSKF	Blåråke	V	Tornirisk
z	Vaktel	x	Polarsnipe	x	Hærfugl	V	Bergirisk
x	Smålom	x	Sandløper	H	Gråspett	x	Brunsisik
V	Storlom	x	Dvergsnipe	X	Hvitryggspett	X	Polarsisik
X	Islom	x	Temmincksnipe	H	Dvergspett	X	Båndkorsnebb
X	Gulnebbblom	X	Tundrasnipe	X NSKF	Dverglerke	H	Grankorsnebb
x	Dvergdykker	x	Fjæreplytt	X NSKF	Topplerke	H	Furukorsnebb
H	Toppsykker	V	Myrsnipe	X	Trelerke	H	Rosenfink
X	Gråstrupedykker	X	Fjellmyrløper	V	Sanglerke	x	Konglebit
x	Horndykker	V	Brushane	x	Fjellerke	H	Kjernebiter
X NSKF	Svarthalsdykker	X	Kvartbekkasin	V	Heipiplerke	X	Hortulan
X NSKF	Svartbrynalbatross	x	Dobbeltbekkasin	X	Lappiplerke	X	Vierspurv
X NSKF	Gråhodealbatross	V	Rugde	x	Skjærpiplerke	X	Dvergspurv
x	Havhest	X	Svarthalespove	X	<i>Sørlig gulerle</i>	V	Sivspurv
X NSKF	Storlire	X	Lappspove	X	<i>Engelsk gulerle</i>	X NSKF	Svarthodespurv
X	Grålire	H	Småspove	V	Vintererle	X	Hybrider (foto)
X	Havlire	H	Storspove	X	<i>Svartryggerle</i>		
x	Havsule	x	Sotsnipe	V	Jernspurv		
H	Storskarv	x	Steinvender	H	Nattergal		
X	Toppskarv	x	Svømmesnipe	X NSKF	Sørmattergal		
X NSKF	Rørdrum	X	Polarsvømmesnipe	X NSKF	Blåstrupe <i>cyaneola</i>		
X NSKF	Egretthege	X	Polarjo	X	Svartrodstjert		
H	Gråhege	X	Tyvjo	X	Svartstrupe		
X NSKF	Stork	X	Fjelljo	V	Ringtrost		
X NSKF	Bronseibis	X	Storjo	V	Måltrost		
X NSKF	Skjestork	XNSKF	Svartehavsmåke	V	Duetrost		
H	Vepsevåk	X	Dvergmåke	x	Gresshoppesanger		
X NSKF	Svartglente	X	Sabinemåke	X NSKF	Elvesanger		

Beskrivelse ikke nødvendig:

x	Observasjoner skal innrapporteres LRSK.
z	Observasjoner skal innrapporteres LRSK. Funn basert på lyd/sang trenger ikke beskrives, ellers som X.
H	Hekkefunn skal innrapporteres LRSK. Beskrivelse av hekkeomstendighetene ønskes.
S	Sommerfunn skal innrapporteres LRSK.
V	Vinterfunn skal innrapporteres LRSK.
I	Innlandsfunn skal innrapporteres LRSK.
N	Bare funn fra nedre deler av Buskerud skal innrapporteres LRSK.

ÅRSRAPPORT 2009

Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011

Steinar Stueflotten og Kjell A.Dokka

Foto: Kjell A. Dokka

ÅRSRAPPORT 2009

Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011

Prosjektet drives av Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Buskerud i samarbeid med Naturvernforbundet i Buskerud. Prosjektets virksomhetsområde dekker hele Buskerud fylke, samt Sande og Svelvik kommuner i Vestfold.

Norsk Ornitologisk Forening avd. Buskerud
Leder Egil Mikalsen
Nedre Torggate 18, 3050 Mjøndalen
Tlf. 924 38 955, e-post: emikals@online.no

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)
Åssideveien, 3322 Darbu
Fylkessekretær Per Ø. Klunderud
Tlf. 32 75 05 04, e-post: pedroklu@online.no

Prosjektet har følgende styringsgruppe:

Per Øystein Klunderud (prosjektleder)
Åssideveien, 3322 Darbu
pedroklu@online.no
32 75 05 04

Frode Nordang Bye
Nesveien, 3060 Svelvik
f-bye@online.no
911 41 776

Steinar Stueflotten (registrator)
Damenga 19, 3032 Drammen
steinarstue@c2i.net
913 34 123

Tonny Andersen
Gamle Kongsbergv. 190, 3322 Darbu
tonny.andersen@c2i.net
419 23 843

Koordinatorer:

Frode N. Bye	Sande og Svelvik
Torger Ugstad	Røyken og Hurum
Steinar Stueflotten	Lier, Drammen, Nedre Eiker, Finnemarka, Krokskogen-Ringkollen
Tonny Andersen	Øvre Eiker, Kongsberg, Holtefjell
Thor Erik Jelstad	Flesberg, Rollag, Sigdal, Krødsherad, Modum, Ringerike og Flå
Per Furuset	Nes, Gol, Hemsedal, Hol, Ål og Nore og Uvdal

Per oktober 2009 var det registrert 31 deltagere i prosjektet, ca. 70 % av disse har deltatt aktivt i feltarbeidet i 2009. Alle disse takkes herved for innsatsen. Jan Gylder, som var uheldig og brakk foten under feltarbeidet og som tross dette uhellet stiller opp igjen neste år, takkes spesielt. To nye personer har i 2009 meldt sin interesse for å delta i feltarbeidet. Flere personer utenfor prosjektgruppa har i tillegg bidratt med tips og opplysninger.

Prosjektet har i 2009 gjennomført en samling - årsmøtet på Tyrifjord Hotell, Vikersund lørdag 31. oktober. Dette årsmøtet ble som i fjor, gjennomført i samarbeid med rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud. Det var 28 deltagere til stede på møtet.

Takksigelser

Fylkesmannen i Buskerud takkes for økonomisk støtte til prosjektet i 2009.
Thor Erik Jelstad og styringsgruppa takkes for nyttige kommentarer og innspill til årsrapporten.

Innhold

Sammendrag	1
Mål og hensikt	2
Bakgrunn	2
Økonomi	2
Definisjoner	2
Oppdaterte lokalitetsdata - endringer	3
Gjennomførte kontroller i 2009	4
Hekkeresultat i 2009	5
Leting etter nye lokaliteter	6
Bestandsanslag	7
Utbredelse	7
Vernetiltak	7
Utfordringer i 2010	8
Litteratur	8
VEDLEGG 1: Detaljert lokalitetsstatus	9
VEDLEGG 2: Rapport fra et fiskeørnreir i Kongsberg kommune for sesongen 2009	11

Sammendrag

2009 var det tredje året i fiskeørnprosjektet i Buskerud og Sande & Svelvik kommuner i Vestfold. Bakgrunn for prosjektet, metodikk og kunnskapsstatus er nærmere beskrevet i årsrapporten for 2007.

Det ble utført 154 kontroller av i alt 59 reir/lokaliteter. Av disse var 35 lokaliteter i bruk i 2009, derav 30 i Buskerud, 3 i Sande og 2 i Svelvik. Dette er totalt sett to reir mer i bruk enn i 2008. Bare 26 av de 35 reirene (74 %) var i bruk begge år. Sju reir gikk ut av bruk, derav ett reir som falt ned pga snølast sist vinter. Det ble funnet fem nye reir og konstatert hekking på fire gamle lokaliteter som ikke var i bruk i 2008. Et av de nye reirene lå i en mobiltelefonmast. Det andre med slik plassering i Buskerud.

Det ble påvist vellykket hekking i 25 reir i Buskerud. I Sande & Svelvik ble ikke hekkeresultater kontrollert i alle reir dette året. Minst 42 unger vokste opp eller antas å ha vokst opp til flygedyktig alder i Buskerud. Dette er ca. 30 % flere enn i fjor, men antall flygedyktige unger per vellykket hekking var omtrent det samme som i de to foregående årene. Andelen avbrutte/mislykkede hekkinger var derimot lavere – bare 17 % mot ca. 30 % de to foregående årene.

Ni reir ble i løpet av sesongen sjekket ut av prosjektet som utgåtte, to av disse var nye for prosjektet (gamle, utgåtte, alternative reir på tidligere kjente lokaliteter).

Etter årets sesong er bestandsanslaget for Buskerud oppgradert til 45 par og for Sande & Svelvik til 6 par. Prosjektet har også i 2009 gitt innspill til beskyttelse av arten i noen forvaltningssaker.

Mål og hensikt

Prosjekt Fiskeørn 2007-2011 er et kartleggings- og overvåkingsprosjektet med formål å framskaffe oppdatert status om fiskeørnas forekomst og utbredelse i Buskerud, samt Sande og Svelvik kommuner i Vestfold. Prosjektet vil søke å samle inn detaljerte opplysninger om flest mulig hekkelokaliteter, overvåke bestandsutviklingen i prosjektperioden og studere endringer i levevilkår og mulige trusler mot arten. Reproduksjonsdata vil bare bli samlet inn i den grad dette kan gjøres uten unødig forstyrrelse på reirplassene. Ringmerking og bygging av kunstige reir er ikke prioriterte aktiviteter i dette prosjektet.

Prioriterte oppgaver for prosjektet i 2009 har vært:

1. Oppfølging og kontroll av alle lokaliteter som har vært i bruk de siste to årene.
2. Lokalisering av nye reir på sannsynlige/mulige lokaliteter.
3. Kontroll av tidligere kjente lokaliteter som ikke er besøkt de i to foregående årene (sjekke ut lokaliteter med usikker status).

Den kunnskapsbasen som prosjektet bygger opp, skal bl.a. brukes til tiltak som beskytter artens hekkeområder og til å utvikle gode forvaltnings-tiltak. Prosjektet vil derfor etterstrebe et godt samarbeid både med fylke, kommuner, skogeierforeninger og grunneiere.

Bakgrunn

For en nærmere omtale av bakgrunnen for prosjektet, dets organisering og metodikk, henvises det til årsrapporten for 2007 (Stueflotten mfl. 2007). Det samme gjelder også generell kunnskapsstatus om fiskeørnas forekomst i prosjektområdet.

Økonomi

Prosjektet har en inntektsside på kr 35 000 i 2009. Disse kommer fra Fylkesmannen i Buskerud med "Tilskudd til viltformål" – kr 35 000 (vi søkte om samme beløp). I tillegg er prosjektoverskuddet fra 2008, kr 2.576, overført til årets drift. Det er utbetalt kjøregodtgjørelse for totalt 72 turer på til sammen 5 116 km. I tillegg er det dekket utlegg for bompenger med kr 1 530.

Prosjektet søkte også Ringerike og Kongsberg kommuner om støtte for 2009, men fikk ikke svar på søknadene.

Endelig årsregnskap vedlegges årsrapporten når det er ferdig. Naturvernforbundet i Buskerud har ansvaret for regnskapsføringen.

Definisjoner

Følgende fem kategorier er brukt for reirstatus:

Statuskategori	Forklaring
I bruk	Reiret er påvist i bruk det siste rapporteringsåret.
Brukt siste 5 år	Reiret er påvist i bruk en eller flere ganger i løpet av de siste 5 årene. Reiret er intakt.
Ikke i bruk	Reiret er intakt, men har ikke vært i bruk de siste 5 årene.
Utgått	Reiret er borte fordi reiret er falt ned eller reirtreet er knekt, blåst ned eller hogd.
Usikker, må sjekkes	Mangelfulle opplysninger, lokaliteten er ikke kontrollert.

"I bruk" omfatter lokaliteter der det enten er gjort et mulig hekkforsøk, der igangsatt hekking er påvist ved observasjon av rugende fugl eller små unger i reiret, eller vellykket hekking er påvist ved observasjon av flygedyktige/store unger i/ved reiret. En nærmere forklaring på hva vi mener med ulike begreper brukt om lokaliteter "I bruk", er gitt nedenfor.

Hekke-kategori	Forklaring til begreper brukt om lokaliteter "I bruk"
Mulig hekkforsøk	Det er observert aktivitet på lokaliteten med minst 1 ind på/like ved reiret tidlig i sesongen. Dette kan omfatte kurtise og reirbygging, men ikke egglegging og ruging.
Konstatert hekking	Det er observert ruging og/eller mating/små unger i reiret en eller flere ganger.
Vellykket hekking	Minst en flygedyktig unge vokser opp, eller minst en stor reirunge er observert som kan antas å nå flygedyktig alder.
Avbrutt/mislykket hekking	Hekkeforsøk eller konstatert hekking er avbrutt i hekkeperioden. Ingen flygedyktige unger vokser opp. Aktivitet kan noen ganger observeres seinere i sesongen.

Fig. 1: Overraskende mange reir, som dette ny-oppdagete i Krødsherad, ligger ute på hogstflater. Foto: T.E.Jelstad

Oppdaterte lokalitetsdata - endringer

Tabell 1 viser oppdaterte data for alle kjente lokaliteter i kommunene. Nærmere detaljer er gitt i Vedlegg 1.

Tabell 1: Oppdatert lokalitetsoversikt 2009.

Kommune	Utgått	Usikker status	Ikke i bruk	Brukt siste 5 år	I bruk 2009
Drammen	1				0
Flesberg	1			1	0
Flå	2		2		2
Hole	1			1	0
Hurum	2		1	1	1
Kongsberg	4		1	1	4
Krødsherad	1			2	2
Lier	3				0
Modum	12	4		2	2
Nedre Eiker	2				1
Nes	1		1		1
Ringerike	7	7			10
Rollag					1
Røyken	1				1
Sigdal	4	2	1	1	2
Øvre Eiker	11				3
Ål	1		1		0
Buskerud	54	13	7	9	30
Sande	3		4	1	3
Svelvik	4	2	2		2
Vestfold NØ	7	2	6	1	5

Det var 30 reir i bruk i Buskerud, tre i Sande og to i Svelvik (to reir i bruk på lokalitet SV04 med et mislykket hekkeforsøk og bygging av frustrasjonsreir, teller her som en hekking). Dette er totalt sett to reir mer i bruk enn i 2008. Bare 26 av de 35 reirene (74 %) var i bruk begge år.

Hvert år skjer det endringer på flere lokaliteter. Noen reir går ut av bruk fordi hekkingen opphører eller reiret faller ned om vinteren. Noen gamle lokaliteter tas i bruk på nytt og nye reir bygges. Tidligere har vi påvist at ca. hvert femte reir endrer status fra ett år til det neste (Stueflotten 2008).

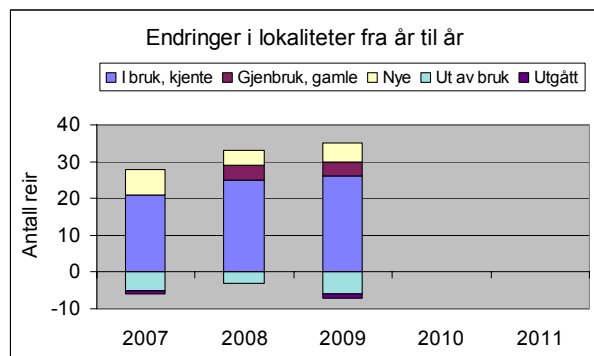

Fig.2: Endringer i brukte lokaliteter fra år til år.

Denne dynamikken er forsøkt illustrert i Fig.2. Her er totalt antall reir i bruk angitt over null-streken. Dette består av reir som er brukt både siste sesong og foregående år (i bruk, kjente), nyetableringer i gamle reir (gjenbruk, gamle) og nyoppdagete reir (nye). Antall reir under null-streken viser: intakte reir som er gått ut av bruk siden fjoråret og reir som har falt ned eller forsvunnet av andre årsaker siden fjoråret (utgått).

I 2009 ble det funnet fire nye reir/lokaliteter i Buskerud: Kongsberg(2), Krødsherad(1), Nes(1), og ett nytt i Sande. Ett av disse var et alternativt reir (KR03b) på en tidligere kjent lokalitet. Et annet lå i en mobiltelefonmast - det andre med slik plassering i Buskerud. På en lokalitet i Svelvik ble det først gjort et mislykket hekkeforsøk i det gamle reiret (SV04a). Deretter bygde parene et nytt alternativt "frustrasjonsreir" (SV04b) i nærheten, men hekket ikke (følges opp i 2010). Når det gjelder gjenbruk av gamle reir som ikke var i bruk i 2008, ble det konstatert hekking på to lokaliteter i Modum, en i Ringerike og en i Svelvik. Reiret i Svelvik (SV03a) har trolig ikke vært i bruk på over ti år. På fem lokaliteter i Buskerud og en i Sande, som var i bruk i fjor, var det ingen hekking i år (jf. "Ut av bruk" i Fig.2). I tillegg gikk ett reir i Hurum (HU03a) ut av bruk etter at det falt ned pga snølast sist vinter. Ett reir til (FÅ05a) falt delvis ned sist vinter, men ble bygd opp igjen og brukt i 2009. Med tanke på de store snømengdene som var sist vinter, hadde vi fryktet at flere reir ville rase ned.

Fig.3: Reiret som falt ned på HU03a sist vinter.

Foto: Tore Østern

Det ble registrert to gamle, nå utgåtte, alternative reir på to kjente lokaliteter i Modum. Sju reir med kjente lokaliteter i fjor er i løpet av 2009 sjekket ut av prosjektet som utgåtte lokaliteter (reiret er konstatert falt ned eller ikke gjenfunnet tross grundig leting). Hvis en sammenligner med fjorårets rapport, er tre reir (HU01a, SV08a, SV09a) gitt endret status i 2008 fra "Ikke i bruk" til "Usikker, må sjekkes", og et reir (NS01b) fra "Ikke i bruk" til "Brukt siste 5 år". Det ble ikke funnet noen intakte reir på tidligere usikre lokaliteter. Antall lokaliteter med status "Usikker, må sjekkes" er nå redusert til 13 i Buskerud. Målet har vært å komme ned under 10.

Som det framgår av Fig.2, har 4 reir blitt tatt i bruk på nytt både i 2008 og 2009 etter å ha vært ute av bruk i minst ett år. Dette viser at det er viktig å kontrollere alle lokaliteter med intakte reir da slike lokaliteter har et potensial for reetablering. Per 2009 kjenner vi til 10 intakte reir som har vært i bruk de siste fem årene, og 13 eldre reir som fortsatt er intakte. Fem av disse er for øvrig kunstig bygde reir i Sande & Svelvik.

Av 57 kontrollerte og intakte reir i fjor, endret 15 reir status i 2009, dvs. at hvert fjerde reir endret status på ett år! Jamført hvert femte reir fra 2007 til 2008. Når prosjektperioden er over, skal vi se litt mer på stabiliteten i bruk av lokaliteter i hele femårsperioden. Dette kan f.eks. vises som fordelingen av antall år som reirene har vært i bruk i perioden. En annen indikasjon på stabilitet i bruk av lokaliteter kan være forholdet mellom antall reir som er i bruk i en kommune og totalt antall kjente lokaliteter i kommunen. Tabell 1 viser at det er store variasjoner i dette forholdet fra kommune til kommune. Ser vi bort fra kommuner med bare en til tre lokaliteter, er det først og fremst Modum som oppviser liten stabilitet (bare 10 % av totalt antall kjente lokaliteter var i bruk i 2009). Men også Hurum, Sigdal og Øvre Eiker viser stabilitet under gjennomsnittet. Ringerike og Kongsberg derimot har god stabilitet med ca. 40 % av kjente lokaliteter i bruk i 2009. Hvorvidt disse forskjellene har noe med skogsdrift, hyttebygging eller andre forstyrrelser å gjøre, er for tidlig å si. (Faktoren påvirkes dessuten av hvor grundig kommunene er undersøkt historisk sett).

Kunnskap om denne dynamikken i hvordan lokaliteter brukes, er et viktig kartleggingsmål for prosjektet. Som for andre rovfuglarter, vil også reir hos fiskeørn relativt hyppig gå ut av bruk og nye komme til. Årsakene kan være både naturlige og menneskeskapte. Disse endringene har betydning for forvaltningen av arten (se diskusjon under avsnitt om Vernetiltak).

Første observasjon av fiskeørn dette året ble for øvrig gjort i Bergsvingen ved Vestfossen i Øvre Eiker 09.04.09 (J.T.Bollerud, B.Ellingsen, mfl.).

Gjennomførte kontroller i 2009

Tabell 2 viser antall registrerte kontroller av kjente reir/lokaliteter i Buskerud og Sande & Svelvik i 2009. Dette inkluderer også kontroller av usikre lokaliteter som viste seg å være utgått. Totalt ble det utført 154 kontroller mot 172 i 2008. Kontroller av alternative reir på en tur teller her som separate kontroller.

Tabell 2: Oversikt over utførte kontroller i 2009.

Kommune	Antall kontroller	Ant. kontroller per (reir/lok.)
Drammen	1	1,0 (1)
Flesberg	4	2,0 (2)
Flå	12	3,0 (4)
Hole	2	2,0 (1)
Hurum	8	2,0 (4)
Kongsberg	22	4,4 (5)
Krødsherad	6	2,0 (3)
Modum	17	2,8 (6)
Nedre Eiker	6	3,0 (2)
Nes	3	1,5 (2)
Ringerike	32	3,2 (10)
Rollag	2	2,0 (1)
Røyken	5	5,0 (1)
Sigdal	7	1,4 (5)
Øvre Eiker	10	3,3 (3)
Buskerud	137	2,7 (50)
Sande	11	1,8 (6)
Svelvik	6	2,0 (3)
Sande & Svelvik	17	1,9 (9)

Det ble utført typisk 2-3 kontroller per reir. I Buskerud var kontrollomfanget omtrent det samme som i 2008 (2,7 kontroller per reir mot 2,8 i fjor). I Sande og Svelvik ble kontrollomfanget dessverre noe redusert på slutten av sesongen pga. et par uheldige omstendigheter (en prosjektdeltager brakk beinet under feltarbeidet, og en annen ble forhindret pga. andre oppdrag). Også i Buskerud var et par deltagere forhindret fra aktivt feltarbeid i 2009. Flest kontroller som i fjor, hadde reir KO05a med 11 besøk, de fleste med overnatting. Kjell A. Dokka fulgte opp dette reiret med jevnlig besøk også i 2009. Se egen rapport i Vedlegg 2.

Figur 4 viser antall kontrollerte reir de siste tre årene. Antallet har avtatt noe etter hvert som stadig flere usikre lokaliteter sjekkes ut av prosjektet, og feltarbeidet blir mer og mer konsentrert om å følge opp kjente lokaliteter med intakte reir.

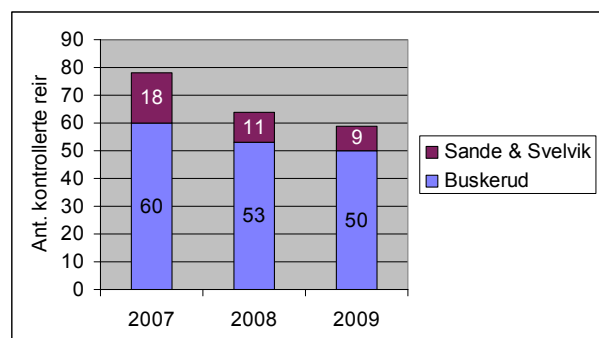

Fig.4: Antall kontrollerte reir per år.

Det ble også gjennomført kontroll av et par gamle lokaliteter i Hof kommune på grensa mot Sande. Det ble ikke funnet noen reir i bruk der i år.

Det kan nevnes at det i forbindelse med en kontroll av et reir i Kongsberg 04.07.09, ble observert fem personer som rigget seg til for å ringmerke de to ungene i reiret, som på dette tidspunktet var relativt små. Det viste seg i etterkant at dette var folk fra Skien som driver et fiskeørnprosjekt med bl.a. ringmerking og bygging av kunstige reir i Løvenskjolds skoger (Hylland 2009). Kontakt er etablert med lederen av dette prosjektet Ragnar Hylland.

Totalt 154 gjennomførte kontroller innebærer at deltagerne har brukt ca.700 timer i felt. I tillegg har registrator brukt ca. 60 timer til dataregistrering og rapportering i prosjektet. Det er utbetalt kjøregodtgjørelse for 72 turer på til sammen 5 116 km.

Hekkeresultat i 2009

Fig.5: Fiskeørnpar på reir i Kongsberg 30.05.09.
Foto: Kjell A. Dokka

Tabell 3 viser hekkeresultat i de 38 reirene i Buskerud og de 7 reirene i Sande og Svelvik som har vært i bruk de tre siste årene. Av disse har minst 20 reir i Buskerud og 2 reir i Sande vært i bruk i alle tre årene. Følgende koder er benyttet:

- n antall flygedyktige/antatt flygedyktige unger
- (n) antall klekte unger i reir med tap av unger
- 0 avbrutt hekking = ingen flygedyktige unger
- a aktivitet observert, men ikke hekking
- ? ukjent hekkeresultat / ikke kontrollert
- ingen aktivitet ved kontroll i hekkesesongen
- u reir utgått (falt ned / borte)
- (blankt) reir ukjent/ikke kontrollert dette året

Tabell 3: Ungeproduksjon per lokalitet 2007-2009.

Lok.nr.	Kommune	Ant. unger 2007	Ant. unger 2008	Ant. unger 2009
FL01a	Flesberg	2	0	a
FÅ02a	Flå			a
FÅ03a	Flå	2	2	3
FÅ04a	Flå	0	-	u
FÅ05a	Flå	2	1	2
HO01b	Hole		0	-
HU01b	Hurum	-	0	-
HU02a	Hurum	3	(4)3	(2)1
HU03a	Hurum	2	0	u
KO05a	Kongsberg	0	(3)2	(2)1
KO07a	Kongsberg	0	0	0
KO09a	Kongsberg			1
KO10a	Kongsberg			1+
KR02b	Krødsherad	0	1+	2
KR03b	Krødsherad			(1+)?
MO14a	Modum	-	-	0
MO16a	Modum	-	1+	-
MO17a	Modum	1-2	-	3
NE02a	Nedre Eiker	1-2	2	2+
NS02a	Nes			?
RI01b	Ringerike		?	2+
RI06a	Ringerike	0	-	1
RI07a	Ringerike		1+	2
RI12a	Ringerike	1	2	1
RI13a	Ringerike	2	1	2
RI14a	Ringerike	1	1	1
RI15a	Ringerike	0	2	(1)0
RI16a	Ringerike	0	0	1
RI17a	Ringerike	1	3	2
RI21a	Ringerike	2	0	2+
RO01a	Rollag	2	1	2
RØ02a	Røyken		1	(2)1
MO14d	Sigdal		0	-
SI04a	Sigdal	2	2	2
SI005a	Sigdal	1	2	2
ØE02a	Øvre Eiker	1-2	2	2
ØE06a	Øvre Eiker	0	2	2
ØE13a	Øvre Eiker	1-2	0	1
38 reir	Buskerud	27-31	32-36	42-48
SA04a	Sande	1-2	0	-
SA05a	Sande	1-2	2	?
SA08a	Sande	1-2	3	2
SA11a	Sande			?
SV03a	Svelvik	-	-	?
SV04a	Svelvik	-	0	0
SV04b	Svelvik			a
7 reir	Vestfold NØ	3-6	5	2+

Det ble observert aktivitet i nærheten av FL01a (mai) og FÅ02a (juni), men uten indikasjon på hekking i år. På SV04 ble det bygd et frustrasjonsreir SV04b etter mislykket hekking i SV04a.

Tabell 4: Hekkesuksess 2007-2009.

Buskerud	2007	2008	2009
Reir i bruk	25	29	30
Avbrutt hekking	8	9	5
Vellykket hekking	17	20	25
Andel vellykket hekking	68 %	69 %	83 %
Flygedyktige unger	27-31	32-36	42-48
Unger per reir i bruk	1,1-1,3	1,1-1,2	1,4-1,6
Unger per vellykket hekking	1,6-1,8	1,6-1,8	1,7-1,9

Sande & Svelvik	2007	2008	2009
Reir i bruk	3	4	5
Avbrutt hekking	0	2	1+
Vellykket hekking	3	2	1+
Andel vellykket hekking	100 %	50 %	?
Flygedyktige unger	3-6	5	2+
Unger per reir i bruk	1,0-2,0	1,3	?
Unger per vellykket hekking	1,0-2,0	2,5	?

Totalt	2007	2008	2009
Reir i bruk	28	33	35
Avbrutt hekking	8	11	?
Vellykket hekking	20	22	?
Andel vellykket hekking	71 %	67 %	?
Flygedyktige unger	30-37	37-41	?
Unger per reir i bruk	1,1-1,4	1,1-1,2	?
Unger per vellykket hekking	1,5-1,9	1,7-1,9	?

Fig.6: Nytt reir i mobiltelfonmast i Nes 2009. Foto: Thor E. Jelstad

Antall reir i bruk i fjor (2008) har økt med ett jamført forrige årsrapport. Dette skyldes at vi etter at forrige årsrapport var publisert, ble kjent med ett nytt reir (RI01b) som var i bruk dette året.

Andelen vellykkede hekkinger økte klart i 2009, noe som resulterte i at det kom flere unger på vingene enn i de to foregående årene. Ungeproduksjonen per vellykket hekking lå derimot på tilnærmet samme nivå til svakt bedre enn tidligere år. I to reir ble det produsert 3 flygedyktige unger. I fem reir ble det registrert tap av minst en unge etter klekking. Det kan nevnes at det på Falsterbo i Skåne ble talt nesten 50 % flere fiskeørner på høsttrekket i år jamført 2008. Dette tyder på et meget godt hekkeresultat i hele Norden i 2009.

I reir med dårlig innsyn, som bare kontrolleres med korte besøk en eller to ganger, vil antall observerte unger alltid være å anse som et minimumsantall. Selv store unger kan trykke lenge og være vanskelige å oppdage. Det kan ofte gå flere timer før alle ungene viser seg i reiret.

Leting etter nye lokaliteter

Å lete opp nye reir har vært en prioritert aktivitet også i 2009. Det så lenge ut til å bli et magert utbytte på dette området i år. Først helt på tampen av sesongen ble det funnet nye reir. Det første nye reiret som ble funnet, har en litt morsom historie.

04.07.09 fikk vi tips om et nytt reir i Kongsberg (KO09a), men før informasjonen om dette ble videreformidlet, fant Kjell A. Dokka det samme reiret bare noen få dager etterpå (08.07.09). Vi fikk også tips om et par "fiskeørnreir" til denne sommeren, men begge viste seg å være andre rovfuglreir (hønsehauk/musvåk?). Av ni nye reir som er funnet de to siste årene, er fire funnet etter tips fra personer utenfor prosjektet, og fem som følge av prosjektdeltagernes egen leting (pluss KO09a som ble funnet uavhengig av tipset fire dager tidligere).

Det er i 2009 lett etter nye reir i følgende områder:

- Grenseområdet Hof/Sande
- Bufjellsområdet (Sande)
- Kjekstadmarka (Røyken)
- Drammensmarka Sør (Drammen)
- Nesfjell-Hajern-området (Øvre Eiker/Kongsberg)
- Skrimfjella (Kongsberg)
- Finnemarka Nord (Modum)
- Ørgenvika ved Krøderen (Krødsherad)
- Nordre del av Holleia (Ringerike/Krødsherad)
- Bergsjø-området (Krødsherad/Ringerike)
- Storflåtan-området (Ringerike)
- Spålen-området (Ringerike)
- Strømsodbygd mot Vikerfjell (Ringerike)
- Lauvnesvannet-Grågaltan (Sigdal)
- Solevannet sørover mot Bjøreskogen (Sigdal)
- Nesbyen-området (Nes)

Som i de to foregående årene, har det dessverre blitt mange bomturer og lite utbytte av disse letingene. Best utbytte ser det ut til at vi får seint i sesongen når ungene er flygedyktige / nær flygedyktige. På dette tidspunktet er det mest aktivitet i og rundt reiret, ofte med høylytte tiggerop, som gjør det lettere å oppdage reir enn tidligere i sesongen. Se for øvrig forrige årsrapport for diskusjon om hvordan leting etter nye reir kan effektiviseres (Stueflotten 2008).

Siden tips kan føre til at nye reir blir funnet, bør det stimuleres mer til dette. Styringsgruppa i prosjektet bør derfor vurdere å gå mer aktivt ut i lokalpressa for å stimulere til slik tipsing – f.eks. to ganger i sesongen: i forkant av feltsesongen (april) og i månedsskiftet juli/august.

Bestandsanslag

Oppdatert bestandsanslag for 2009 er vist i Tabell 5 nedenfor.

Tabell 5: Oppdatert bestandsanslag for 2009.

Kommune	Areal [km ²]	Reir i bruk 2009	Sannsynlige lok.	Min ant par 2009
Drammen	138	0		0
Flesberg	562	0	2	2
Flå	705	2	1	3
Hole	198	0		0
Hurum	163	1	1	2
Kongsberg	792	4	1	5
Krødsherad	375	2	2	4
Lier	301	0		0
Modum	515	2	1	3
Nedre Eiker	122	1		1
Nes	810	1	1	2
Nore & Uvdal	2502	0	1	1
Ringerike	1552	10	2	12
Rollag	449	1		1
Røyken	113	1		1
Sigdal	842	2	2	4
Øvre Eiker	457	3	1	4
Ål	1171	0		0
Buskerud	14910	30	15	45
Sande	178	3	1	4
Svelvik	58	2		2

I sum antyder dette en hekkebestand på minimum 45 par i Buskerud, 4 par i Sande og 2 i Svelvik i 2009. Dette er tre flere par enn i revidert anslag for 2008. Antagelsen om at det hekker minst 40-50 par i Buskerud, kan derfor opprettholdes.

Utbredelse

Kartet nedenfor viser oppdatert utbredelse for fiskeørn i Buskerud, Svelvik & Sande per 2009. Forekomsten er angitt i form av 10x10 km atlasruter. 26 slike 10x10 km ruter hadde lokaliteter som var i bruk i 2009. I seks av disse var det to reir i bruk og i en (NM70) tre reir i bruk.

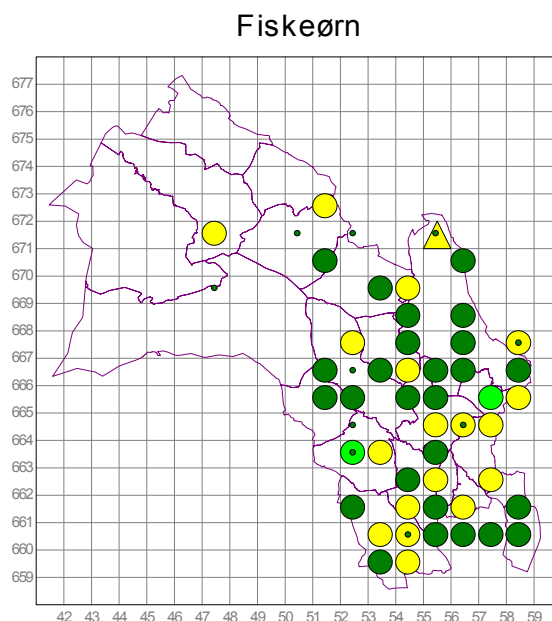

Fig.3: Oppdatert utbredelseskart per 2009.

Følgende symboler er brukt i kartet ovenfor: mørkegrønne prikker = ruter med lokaliteter i bruk, lysegrønne prikker = ruter med intakte reir som har vært brukt siste 5 år, gule prikker = ruter med kun utgåtte lokaliteter eller med intakte reir som ikke har vært i bruk siste 5 år (dvs. gule prikker angir tidligere hekkeområder), og gul trekant = rute med usikker lokalitetsstatus. Små mørkegrønne prikker viser ruter med sannsynlig hekking.

Vernetiltak

Nedenfor nevnes innspill og tiltak som prosjektgruppa har bidratt til i 2009:

Vern av en hekkeplass i Trillemarka

I fjorårets rapport omtalte vi økende forstyrrelser fra båt- og kanotrafikk på et vann innenfor Trillemarka naturreservat. I den forbindelse satte Statens Naturoppsyn (SNO) opp en midlertidig plakat med informasjon og henstilling om å ta hensyn. Før årets sesong satte SNO opp en permanent informasjonsplakat ved den mest benyttede innfallsporten til vannet. Erfaringen så langt er imidlertid delte. Det observeres fortsatt kanopadlere for nær reiret, og telt har vært satt opp nær reirholmen.

Med økende trafikk i reservatet, er det grunn til å frykte at forstyrrelsene vil øke, både ved denne og en annen lokalitet i reservatet. Vi har tatt opp vår bekymring med SNO. Reservatet har nå fått fast tilsatt oppsyn, noe vi håper kan bidra til å bedre situasjonen.

Prosjektet var invitert til å delta på den offisielle åpninga av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat 12.08.09, men hadde ikke anledning til å møte.

Nytt reir i mobiltelefonmast

I begynnelsen av august 2009 ble det funnet et nytt reir i en mobiltelefonmast. Denne gangen i Nes kommune. Masta eies av Telenor. Det er tatt en foreløpig kontakt med Telenor i denne forbindelse. Det første reiret med slik plassering ligger i en av Netcoms master i nabokommunen Flå. Det nye reiret i Nes skal visstnok ikke ha vært der tidlig på våren, så det må følgelig ha blitt bygd i år. Dette viser at det kan være verdt å sjekke flere slike master.

Utfordringer knyttet til forvaltning av fiskeørn

Vi har tidligere i rapporten påpekt at reir går ut og nye kommer til både av naturlige og menneskeskapte årsaker. Denne dynamikken har konsekvenser for forvaltningen av arten. Dersom registrering av reirlokalteter på viltkart og i viltregistre skal bidra til effektiv beskyttelse av arten, må disse opplysningene ajourføres fortløpende. Så langt har dette i liten grad skjedd. Erfaring fra arbeidet med bl.a. hønsehauk, viser at det tar uforholdsmessig lang tid fra opplysningene blir gitt til offentlige myndigheter til de er tilgjengelig for bl.a. skogbruket. Det kan derfor være hensiktsmessig å etablere en dialog direkte med skogbruket i tillegg til Fylkesmannen og kommuner. Oppdatert informasjon bør gjøres fortløpende tilgjengelig for skogbruket via DNS Naturbase og/eller Artsdatabankens Artskart. Vi kan ikke se at dette blir gjort i dag.

Ideelt sett må det være riktig at det er kommunene og Fylkesmannen som har ansvaret for å gi skogbruket oppdatert informasjon om fiskeørn- og andre rovfuglreir. Et midlertidig prosjekt som vårt, kan ikke påta seg dette ansvaret.

Det er også et problem at kommuner og Fylkesmannen ikke har samkjørt sine registre. Vi har bl.a. erfart at enkelte kommuner har registrert reirlokalteter som ikke har vært kjent hos Fylkesmannen. Det er m.a.o. ikke grunn til å ha overdreven tro på at det å gi reiropplysninger til offentlige myndigheter fører til effektivt vern av lokalitetene mot hogst og annen skogbruksvirksomhet. På kort sikt er det derfor viktig at det ornitologiske miljøet selv følger med og aksjonerer

når det registreres virksomhet som kan være til skade for fiskeørna.

Vi er blitt invitert til et møte hos Fylkesmannen 30.11.09, der disse problemstillingene vil bli tatt opp.

Utfordringer i 2010

Prosjektet har følgende utfordringer i kommende sesong:

- Kontrollere alle reir som var i bruk i 2009, minst to ganger i sesongen, siste gang når ungene er flygedyktige/nær flygedyktige.
- Effektivisere letingen etter nye reir.
- Lete opp og kontrollere flest mulig av gjenværende usikre lokaliteter.
- Samle mest mulig informasjon om hvorfor hekkforsøk/hekninger mislykkes.

Det har de to siste årene vært et problem å skaffe nok ressurser til kontroll og leting etter fiskeørnreir i midtfylket. Området er stort og det er få prosjektdeltagere som hører hjemme i dette området. Prosjektledelsen vil derfor oppfordre de som kunne tenke seg å bidra til feltarbeidet i denne delen av fylket i 2010, om å melde sin interesse til prosjektleder Per Øystein Klunderud eller koordinator for midtfylket Thor Erik Jelstad.

Det har blitt foreslått å bygge kunstige reir på noen utvalgte lokaliteter. Dette har ikke vært en prioritert oppgave i prosjektet, men hvis noen har lyst til å prøve seg, så vil styringsgruppa se positivt på det.

Vi hadde ikke kapasitet til å følge opp et forslag om å videoovervåke et fiskeørnreir i 2009, men vil se på om det er mulig å få til dette i 2010.

Litteratur

- Stueflotten, S. m.fl. 2007. Årsrapport 2007 – Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011, 14s. <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2007/Aarsrapport%20fiskeorn%202007.pdf>
- Stueflotten, S. 2008. Årsrapport 2008 – Fiskeørnprosjektet i Buskerud 2007-2011, 12s. http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2008/Aarsrapport_fiskeorn_2008.pdf
- Hylland, R. 2009. Fiskeørnhekkinger nær Skien 1960-2008. Fugler i Telemark 38(1), s.16-19.

VEDLEGG 1: Detaljert lokalitetsstatus

Lokalitetsnavn og UTM posisjon er utelatt i denne åpne rapporten av vernehensyn. Lokaliteter som hadde status utgått i 2007 og 2008, er ikke med i denne oversikten. Usikker = Usikker, må sjekkes

Loknr	Reir	Kommune	Status 2007	Status 2008	Status 2009	Info status
DR01	a	Drammen	Usikker	Usikker	Utgått	Gammel reirplass ikke kjent, sjekket ut 2009.
FL01	a	Flesberg	I bruk	I bruk	Brukt siste 5 år	Hekkeplass siden 1990-tallet. Avbrutt hekking 2008. Aktivitet observert i mai 2009, men ikke hekking.
FL02	a	Flesberg	Usikker	Usikker	Utgått	Hekking omkring 1990. Sjekket ut 2009.
FÅ01	b	Flå	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Siste rapporterte hekking i 1998. Reiret fortsatt intakt.
FÅ02	a	Flå	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Gammelt reir, har neppe vært i bruk på mange år. Aktivitet observert i juni 2009, men ikke hekking.
FÅ03	a	Flå	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2005. Reiret revet av Netcom vinteren 2008, gjenoppbygget.
FÅ04	a	Flå	I bruk	Brukt siste 5 år	Utgått	Nyoppdaget reir i 2007, gammel kilde (FM). Avbrutt hekking 2007. Reiret falt ned 2009.
FÅ05	a	Flå	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2007.
HO01	b	Hole		I bruk	Brukt siste 5 år	Gammelt reir, nyoppdaget i 2008, avbrutt hekking. Ikke hekking i 2009.
HU01	a	Hurum	Usikker	Usikker	Utgått	Aktivitet observert ved reiret i 1995-1997, ikke i 1999 (reir delvis nedrast). Reiret borte i 2009.
HU01	b	Hurum	Ikke i bruk	I bruk	Brukt siste 5 år	Nyoppdaget reir i 2007 (ikke i bruk). Mislykket hekking 2008. Ikke hekking 2009.
HU02	a	Hurum	I bruk	I bruk	I bruk	Reirplass i bruk siden 1990-tallet, reiret falt ned vinteren 1995/96, men ble bygd opp igjen.
HU03	a	Hurum	I bruk	I bruk	Utgått	Første rapporterte hekking i 1991. Mislykket hekking 2008. Reiret falt ned vinteren 2008/2009.
HU04	a	Hurum	Usikker	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Det er bygget et reir på lokaliteten, men ikke tatt i bruk (2007). Alternativt reir til HU03a?
KO02	b	Kongsberg	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Alt. reir bygd i seinere år etter at KO02a falt ned. Trolig sist brukt i 2006.
KO05	a	Kongsberg	I bruk	I bruk	I bruk	Mangeårig hekkeplass siden 1980-tallet. Avbrutt hekking 2007.
KO06	a	Kongsberg	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Ikke i bruk	Fleire hekkinger etter 2000. Ingen aktivitet i 2007-2009. Reiret nå i dårlig forfatning.
KO07	a	Kongsberg	I bruk	I bruk	I bruk	Nyregistrert reir i 2007, men har vært i bruk noen år. Mislykket hekking alle år 2007-2009.
KO09	a	Kongsberg			I bruk	Nyoppdaget reir 2009.
KO10	a	Kongsberg			I bruk	Nyoppdaget reir 2009.
KR01	a	Krødsherad	Usikker	Usikker	Utgått	Aktivitet sist rapportert i 1988. Reir ikke gjenfunnet i 1995. Sjekket ut 2009.
KR02	a	Krødsherad	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Nyoppdaget reir i 2002, siste hekking 2006. Nytt alternativt reir KR02b bygd i 2007.
KR02	b	Krødsherad	I bruk	I bruk	I bruk	Nytt alternativt reir til KR02a bygd i 2007.
KR03	a	Krødsherad	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Nyoppdaget reir i 2006. Ingen hekking i 2007-2009.
KR03	b	Krødsherad			I bruk	Nyoppdaget reir 2009. Trolig mislykket hekking.
MO02	a	Modum	Usikker	Usikker	Usikker	Reiret funnet i 1994, siste rapporterte hekking i 1995. Posisjon ukjent.
MO03	a	Modum	Usikker	Usikker	Usikker	Gammel opplysning. Reiret ikke gjenfunnet i 1993.
MO04	a	Modum	Usikker	Usikker	Usikker	Aktivitet rapportert i 1993, men reiret ikke funnet. Søkt forjeves etter reiret i 2008.
MO08	a	Modum	Usikker	Usikker	Utgått	Siste rapporterte hekking i 1996. Reir ikke gjenfunnet i 2006. Sjekket ut 2009.
MO09	a	Modum	Usikker	Usikker	Usikker	Siste rapporterte hekking i 1986. Reir ikke gjenfunnet i 1995.
MO12	b	Modum			Utgått	Ny opplysning i 2009 om utgått alternativt reir. Siste hekking ca.2004.
MO14	a	Modum	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	I bruk	Nyoppdaget reir i 2005, hekking i 2006, alternativt reir brukt i 2007-2008. Tatt i bruk igjen i 2009.
MO14	b	Sigdal	Usikker	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Alternativt reir, trolig påbygd i 2004, men ikke brukt i seinere år.
MO14	d	Sigdal		I bruk	Brukt siste 5 år	Nyoppdaget alternativt reir til MO14a i 2008, trolig brukt et par år. Mislykket hekking i 2008.
MO15	a	Modum	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Reir/hekking påvist i 1998. Hekking i 2004-2006, aktivitet 2007, men ikke i påfølgende år.
MO16	a	Modum	Ikke i bruk	I bruk	Brukt siste 5 år	Hekking fra 1970-tallet, sist rapportert i 1998. Tatt i bruk igjen i 2008, men ikke i 2009.
MO17	a	Modum	I bruk	Brukt siste 5 år	I bruk	Oppdaget i 1998. Hekking i 2007 og 2009, men ingen aktivitet i 2008.
MO17	b	Modum			Utgått	Ny opplysning i 2009 om utgått alternativt reir, falt ned ca. 2005/2006.

Loknr	Reir	Kommune	Status 2007	Status 2008	Status 2009	Info status
NE01	a	Nedre Eiker	Usikker	Usikker	Utgått	Gammel reirplass, ikke hekking i 1994, ikke gjenfunnet i 1995 eller 1996. Sjekket ut 2009.
NE02	a	Nedre Eiker	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2007, hekking hvert år.
NS01	b	Nes	Usikker	Brukt siste 5 år	Ikke i bruk	Gammelt alternativt reir til NS01a. Hekket i 2004.
NS02	a	Nes			I bruk	Nyoppdaget reir 2009, sannsynligvis nybygd dette året.
RI01	b	Ringerike		I bruk	I bruk	Nyoppdaget alternativt reir på gammel lokalitet i 2008.
RI02	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Reir ikke gjenfunnet i 1996.
RI03	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Kun basert på observasjon av fiskeørn i området i 1987, jf. nærliggende FÅ04.
RI06	a	Ringerike	I bruk	Brukt siste 5 år	I bruk	Gammel lokalitet. Avbrutt hekking i 2007. Ingen hekking i 2008. I bruk på nytt i 2009.
RI07	a	Ringerike	Usikker	I bruk	I bruk	Hekket i 1993-1995, men ikke i 1996-1997. Hekking i 2008-2009.
RI09	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Aktivitet sist rapportert i 1983. Reir ikke gjenfunnet i 1996. Muligens fortsatt intakt?
RI11	a	Ringerike	Ikke i bruk	Usikker	Usikker	Reir delvis falt ned i 1997, oppgitt flere år tidligere
RI12	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2004.
RI13	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2004.
RI14	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2004.
RI15	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2006. Avbrutt hekking i 2007, vellykket 2008, mislykket 2009.
RI16	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Reir trolig etablert på begynnelsen av 1990-tallet. Mislykket hekking 2007 og 2008, vellykket 2009.
RI17	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2006.
RI19	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Ny lokalitet funnet i 1996. Ikke fulgt opp. Ikke gjenfunnet i 2007.
RI20	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Oppdaget i 1996, hekking i følge grunneier. Ikke gjenfunnet i 2007.
RI21	a	Ringerike	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget lokalitet i 2007. Mislykket hekking 2008.
RI22	a	Ringerike	Usikker	Usikker	Usikker	Ny opplysning 2007. Tidligere hekkeplass i mange år.
RO01	a	Rollag	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget reir i 2001. Trolig hekket årlig siden.
RØ02	a	Røyken		I bruk	I bruk	Nyoppdaget reir i 2008, har trolig vært brukt et par år før dette.
SI01	a	Sigdal	Usikker	Usikker	Utgått	Hekking sist rapportert 1986. Sjekket ut 2009.
SI03	b	Sigdal	Usikker	Usikker	Usikker	Gammelt reir var borte i 1996. Nytt reir lenger sør, siste rapporterte hekking i 1998.
SI04	a	Sigdal	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget reir i 2004. Har hekket hvert år siden tross mye forstyrrelser.
SI05	a	Sigdal	I bruk	I bruk	I bruk	Nyoppdaget reir i 2005.
SI07	a	Sigdal	Usikker	Usikker	Usikker	Usikker kildeopplysning (FM), reir ikke påvist i 2007.
ØE02	a	Øvre Eiker	I bruk	I bruk	I bruk	Gammel hekkeplass siden 1950-tallet. Reiret falt ned/bygd opp/flyttet litt noen ganger.
ØE06	a	Øvre Eiker	I bruk	I bruk	I bruk	Gammel mangeårig hekkeplass siden 1980-tallet. Mislykket hekking i 2007, vellykket siden.
ØE13	a	Øvre Eiker	I bruk	I bruk	I bruk	Trolig nyetablert på slutten av 1990-tallet. Avbrutt hekking 2008, vellykket 2007 og 2009.
ÅL01	b	Ål	Usikker	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir bygd i 1993, delvis rast ut i 1995. Reiret fortsatt intakt, men i dårlig forfatning.
SA01	a	Sande	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir bygd på 1990-tallet? Hekking på 1990-tallet.
SA02	a	Sande	Brukt siste 5 år	Brukt siste 5 år	Ikke i bruk	Siste kjente hekking i 2003. Aktivitet ved reiret i 2005 og 2007. Reir delvis skidd ut 2007.
SA04	a	Sande	I bruk	I bruk	Brukt siste 5 år	Kunstig reir bygd i 1992, vellykkede hekking i 2002 og 2007, mislykket i 2008. Ikke i bruk i 2009.
SA05	a	Sande	I bruk	I bruk	I bruk	Kunstig reir, 1. hekking i 1997, mislykket i 2003, i bruk 2007-2009.
SA06	a	Sande	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir bygd i 1991, hekking i 1993 og hekkeforsøk på slutten av 1990-tallet.
SA08	a	Sande	I bruk	I bruk	I bruk	Fast hekkeplass i flere år.
SA09	a	Sande	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir bygd i 1992, har ikke vært i bruk på 2000-tallet.
SA11	a	Sande			I bruk	Nyoppdaget reir i 2009.
SV01	a	Svelvik	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir bygd i 1992, ble trolig brukt på 1990-tallet, men ikke på 2000-tallet.
SV03	a	Svelvik	Ikke i bruk	Ikke i bruk	I bruk	Kunstig reir, hekking påvist i 1996 og 1997, men ikke i påfølgende år, før i 2009.
SV04	a	Svelvik	Ikke i bruk	I bruk	I bruk	Skal ha hekket her tidligere, men ikke på 2000-tallet før mislykket hekkeforsøk 2008 og 2009.
SV04	b	Svelvik			(I bruk)	Nybygd frustrasjonsreir i 2009, ikke hekking.
SV04	c	Svelvik	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Ikke i bruk	Kunstig reir, har hekket her tidligere, men ikke på 2000-tallet. Tidligere SV07a.
SV08	a	Svelvik	Usikker	Usikker	Usikker	Hekking påvist i 1997, ikke benyttet seinere.
SV09	a	Svelvik	Usikker	Usikker	Usikker	Hekking påvist i 1996, ikke benyttet seinere.

Observasjoner av fiskeørn

Rapport fra et fiskeørnreir i Kongsberg kommune
for sesongen 2009

Rapporten er en del av Fiskeørnprosjekt Buskerud 2007-2011

Kjell A. Dokka 3/10-09

Introduksjon

Jeg er med i et prosjekt i regi av NOF-Buskerud hvor målet er å kartlegge bestanden av fiskeørn i fylket. I den sammenheng følger jeg opp noen reirplasser i Kongsberg kommune.

Jeg har nå fulgt hekkingen i to år (08 og 09). I år satte jeg opp kamuflasjeteltet i god tid før hekkingen startet. Jeg fulgte hekkingen fra midt i April til midten av August. Observasjonene ble fortløpende lagt ut på:

www.nerdly.info/kjell/fugledagbok/fiskeorn

Reiret ligger på en liten øy (ca. 50 x 20 meter) i en innsjø ca. 500 moh. Innsjøen ligger i et område med barskog med en del store hogstflater. Det er noen få (gamle) hytter i området som ikke brukes mye. Det er noe båttrafikk (fiskere) på innsjøen.

Reiret er gammelt og stort (hekking ble rapportert allerede i 1984) . Det er plassert i toppen av en kraftig furu. Det er mange fiskerike vann i nærheten. Etter det jeg kjenner til er det bare abbor og ørret i disse vannene.

Sammendrag observasjoner

Eablering

Hannen ankommer reirlokalteten mellom 12. og 18. April. Det ser ut til å være den samme hannen som i fjor. Han oppholder seg mye ved reiret og henter kvister, mose og lav. Den 24. April er også hunnen kommet til reiret. Nå er det hun som har tatt over hovedansvaret for reirbyggingen. Hannen er borte i lange perioder (antar at han er ute å fisker).

På formiddagen den 25. April kommer hannen inn med en halvspist gjedde som hunnen tar over. Hun flyr bort fra reiret for å spise. Det er mer enn 10 km til nærmeste vassdrag med gjedde så hannen har tydeligvis vært på langtur (det ligger fortsatt is på alle vann i nærheten av reiret). Etter at hunnen har spist opp resten av gjedda kommer hun tilbake til reiret, like etter parrer de seg.

På neste besøk i månedsskifte April - Mai er det hyppige parringer (ca. 1 gang i timen). Været har vært mildt og isen begynner å gå opp. Hannen kommer til reiret med ørret (antar at disse fanges i nærheten av reiret siden han ikke er borte fra reiret i lange perioder nå).

I fjor var det stadige konflikter med et tårnfalkpar som hekket i de nedre delene av reiret. I år er det kun litt krangling med et kråkepar som hekker et par hundre meter unna. Noen ganger er en av kråkene innom reiret (antagelig for å stjele fiskerester), den blir imidlertid resolutt jaget bort.

Ruging

Den 10. Mai er rugingen i gang. Det er stort sett hunnen som ruger. Når hannen kommer inn med fisk tar han over rugingen mens hunnen spiser (hun flyr bort fra reiret for å spise). Noen ganger kommer hannen også inn på reiret uten fisk og tar over rugingen 1-2 timer. Hunnen benytter da ofte anledningen til å hente reirmateriale og jobbe med reiret.

Ut på dagen den 10. Mai ser jeg at hannen blir urolig. Det viser seg å være en annen hunn som kretser over reiret. Etter en stund forsøker hunnen å lande på reiret. Hannen er tydelig stressa og kaster seg på vingene for å jage bort inntrengereren. Den besøkende hunnen virket ikke aggressiv (hun forsøkte ikke å jage bort hannen fra reiret). En tolkning kan være at det var en fugl som har vokst opp i dette reiret.

Klekking og oppfostring

Klekkingen skjer mellom 6. og 12. Juni. I forhold til i fjor er klekkingen ca. 1 uke senere. Det er to relativt jevnstore unger. I begynnelsen av Juli ser det ut til at begge har en god sjanse til å vokse opp.

I midten av Juli blir hannen borte og hunnen må ta over ansvaret for å skaffe mat til ungene. Hunnen klarer ikke å levere samme mengde med fisk som hannen. Hun kommer stort sett bare med små abbor til ungene. I slutten av Juli er det bare en unge igjen i reiret.

På mitt siste besøk midt i August er ungen flygedyktig men i løpet av de 18 timene jeg oppholder meg ved reiret ser jeg ikke tegn hunnen. Ungen virker også litt slapp (den sitter mye på reiret og halvsover).

Generelt sammenfaller årets observasjoner med fjorårets, hovedforskjellen var at hannen forsvant midt i Juli. Hunnen klarte ikke å fore opp mer enn en unge. Det virker også som valg av byttedyrart varierer på individnivå, hannen tar nesten utelukkende ørret mens hunnen stort sett fanger abbor.

Statistikk

Totaloversikt byttedyr

Dato	Tidspunkt	Art	Størrelse
25/4	13:15	Gjedde	Stor
1/5	6:45	Ørret	Ukjent
1/5	9:00	Ubestemt	Ukjent
15/5	22:30	Ubestemt	Ukjent
30/5	9:50	Ørret	Middels
3/7	22:00	Ørret	Middels
4/7	5:00	Ubestemt	Ukjent
4/7	8:30	Ørret	Stor
4/7	11:00	Ørret	Middels
11/7	17:50	Ørret	Middels
12/7	11:50	Ørret	Stor
1/8	5:30	Ubestemt	Ukjent
1/8	12:50	Abbor	Middels

Oversikt observasjonstid

Dato	Fra	Til	Antall timer
18/4	14	21	7
19/4	6	11	5
24/4	21	22	1
25/4	6	14	8
30/4	19	22	3
1/5	5	14	9
10/5	8	14	6
15/5	19	23	4
16/5	5	12	7
29/5	18	22	4
30/5	6	13	7
5/6	19	23	4
6/6	6	13	7
3/7	21	23	2
4/7	5	13	8
11/7	17	22	5
12/7	7	13	6
1/8	6	14	8
14/8	20	22	2
15/8	6	12	11
Totalt			114

BOKOMTALE:

FUGLELIVET I ØVRE EIKER

Steinar Stueflotten (red.)

Så er den kommet - boka som vi har ventet på. Boka som oppsummerer mer enn 40 års aktivitet på fuglefronten i Øvre Eiker kommune. Bak boka står et meget aktivt lokallag av Norsk Ornitologisk Forening og Naturvernforbundet i Buskerud.

Boka er en godbit for alle fugleelskere, med eller uten tilknytning til Øvre Eiker. Redaktør Steinar Stueflotten og forlaget Tom & Tom har greid å gi den en utforming som gjør den allmenn interessant og sikkert til misunnelse for mange andre og større ornitologiske miljøer i Norge. Boka framstår som en praktbok, der særlig de mange fremragende fuglebildene legges merke til. Så har da også fuglemiljøet i Øvre Eiker fostret usedvanlig mange dyktige naturfotografer.

Øvre Eiker spenner over en stor bredde i naturtyper, fra lavlandets kulturlandskap til høyereliggende skogsområder og det gjen-speiler seg i et stort mangfold av fuglearter. Tyngdepunktet i dette mangfoldet og i boka ligger i den fuglerike innsjøen Fiskumvannet, som nok har mesteparten av æren for den store ornitologiske aktiviteten i kommunen.

Fiskumvannet er kjent hos og blir besøkt av mange fugleinteresserte fra hele landet. Lokallaget i Øvre Eiker har ikke ligget lengst framme når det gjelder å utnytte elektroniske medier til å formidle observasjoner fra og informasjon om Fiskumvannet, derfor må boka sees på som en kjærkommen oppsummering. Fuglelivet i Øvre Eiker vil kunne brukes til forberedelse før fugleturen. Alle de 258 artene (derav hele 242 på Fiskumvannet) er presentert på en standard måte, der vi får opplysninger om generell forekomst i Buskerud og forekomst i Øvre Eiker til alle årstider, med vurdering av bestand og hekking for lokale arter. Arter med færre observasjoner er presentert med konkrete funndatoer og observatører. Det

har nok vært lurt å få krumtappen i LRSK til å være redaktør og ikke minst siden han er en svært så profesjonell kvalitetssikrer!

Bildene er nevnt, det er bilder på de fleste av bokas 232 sider, en del av dem fyller siden, noen til og med på dobbelttoppslag. Det har ikke vært plass til bilder av alle arter, men så er dette heller ikke ment

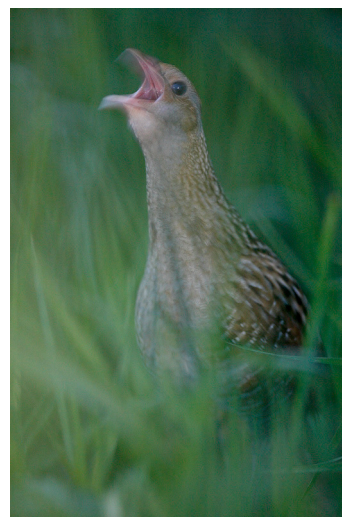

Foto: Tom Schandy

å være en bok for artsbestemmelse. Jeg synes at en del bilder av fugler på hånd kunne vært fjernet eller tonet ned til fordel for bilder av fugler i naturen. Det har vært mange å ta av. Spesielt godt liker jeg bildene av åkerrikse fra Krekling på s. 124

tatt av Tom Schandy, nøttekråka s. 82 - 83 tatt av Tommy Solberg og hønsehauk ved Dørja s. 115 tatt av Jon Trygve Johnsen. Foruten fuglebildene er det en rekke historiske bilder og flotte landskapsbilder i boka.

Framveksten av fuglemiljøet på Øvre Eiker er grundig dokumentert og kommentert av de som var med på det på 60- og 70 - tallet. Jeg tror at mange i den rette alderen vil kjenne seg igjen i den historien, det gjorde i allfall jeg! Går vi enda lenger tilbake, så finnes det omtaler av fuglelivet i Øvre Eiker som er artige å lese. I boka er gjengitt utdrag fra boka “Physisk-Oeconomisk Beskrivelse over Eger Præstegield” som ble skrevet av presten Hans Strøm i 1784. Det er morsomt å se hvordan kunnskapen om fuglene og deres liv har endret seg på 300 år og at det også har skjedd noen endringer i artenes forekomst. Litt nyere, men

dog interessant er utdraget fra boka “Eker - Træk av en storbygds saga” skrevet av Nils Johnsen i 1914. En omtale av fugle- og dyreliv hørte hjemme i datidens bygdebøker.

Forøvrig finner vi en omtale av naturtypene som finnes i kommunen, en oversikt over endringer som har skjedd i fuglefaunaen, en tabell over rødlistearter observert og en omtale av ringmerkingsvirksomheten som har vært drevet i kommunen. På innsiden av permene finnes karter over Fiskumvannet og over hele kommunen.

Det er bare å gratulere prosjektleder Per Øistein Klunderud, redaktør Steinar Stueflotten og forlaget med en vellykket bok og håpe på at den blir fulgt opp med mer og bedre informasjon fra det fugle-rike Øvre Eiker også i de nye medier!

Jens Erik Nygård

Fra boka:
Nattravn fotografert av
Hans Jørgen Hovelstad

Fiskender i Buskerud

Steinar Stueflotten, Damenga 19, 3032 Drammen, e-post: steinarstue@c2i.net

Fiskendene er en liten slekt ender med kun tre norske arter som alle forekommer i Buskerud. Siland og laksand er begge hekkefugler, mens lappfiskanda kun opptrer fåtallig på trekket og om vinteren. Denne beskrivelsen er basert på kunnskapen som LRSK for tiden har om disse artenes forekomst i Buskerud.

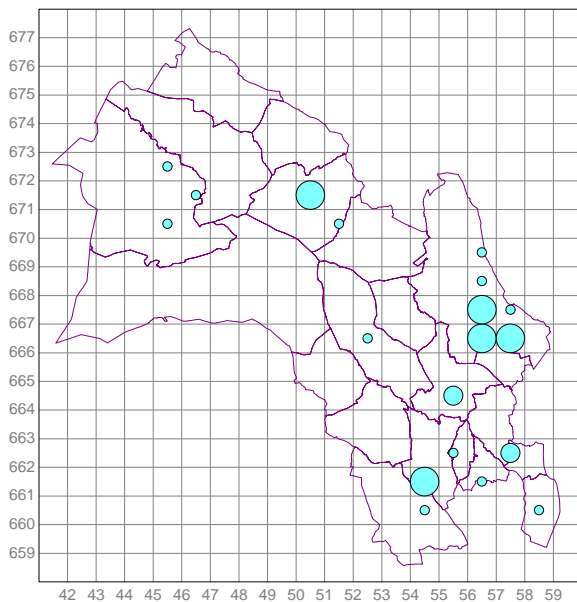
Lappfiskand *Mergellus albellus*

Arten hekker i nordlige Fennoskandia og videre østover gjennom nordlige Russland til Kamtsjatka. Den norske hekkebestanden er konsentrert til Sør-Varanger og teller bare 10-20 par. Arten overvintrer regelmessig langs kysten av Sør-Norge og i enkelte større vassdrag på Østlandet.

Forekomst i Buskerud

Status: Fåtallig, men regelmessig overvintrende i enkelte større vassdrag med åpent vann vinterstid. Hyppigst observert på vårtrekket i april og høsttrekket i oktober. Første kjente funn i Buskerud var et par som ble skutt ved Krøderen vinteren 1830 (Schaanning 1916).

Lappfiskand

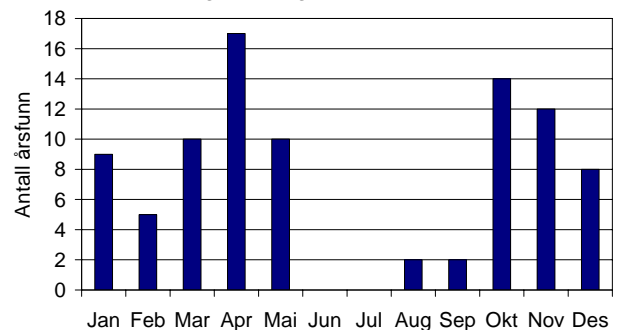

Store prikker ≥ 10 observasjoner, middels store prikker 5-9 observasjoner og små prikker < 5 observasjoner i en 10x10 km kartrute.

Trekk/overvintring: Lappfiskanda er en trekkfugl som forlater hekkeplassene i Finmark i september-oktober. De første individene dukker normalt opp i Buskerud medio oktober, gjennomsnittlig ankomst: 16.10. (20 år). Det er gjort et par observasjoner så

tidlig som ultimo august og primo september. Dette antas å være fugler som har avbrutt hekkingen, og som derfor har startet høsttrekket tidligere enn normalt. Tidligst 1 hunnfarget ind Svendsrudvika (Hole) 21.08.03 og Karlsrudtangen (Ringerike) 31.08.03 (K.Myrmo) og 1 hunn Steinsvika (Hole) 30.08.95 (B.H.Larsen). Normalt sees bare enkeltindivider, sjelden mer enn 2 ind sammen, maks. 6 ind (3 par) Nordfjorden (Ringerike) 13.04.03 (K.Myrmo). Av 187 registrerte individer var 36 % hanner og 64 % hunner/ungfugler.

Sesongfordeling LAPPFISKAND

De beste lokalitetene for lappfiskand finner vi i Nordfjorden, Steinsvika (Hole), i deler av Begna (Ringerike), Hallingdalselva ved Nesbyen (Nes) og Fiskumvannet (Øvre Eiker). I vann som fryser til om vinteren, slik som Steinsvika og Fiskumvannet, blir arten normalt bare sett i trekketidene vår (april-mai) og høst (oktober-november). Gode overvintringsår hadde vi i 1997/1998, 2001/2002 og 2002/2003.

Lappfiskand hann Nesbyen 02.03.08 (T.Breiehagen)

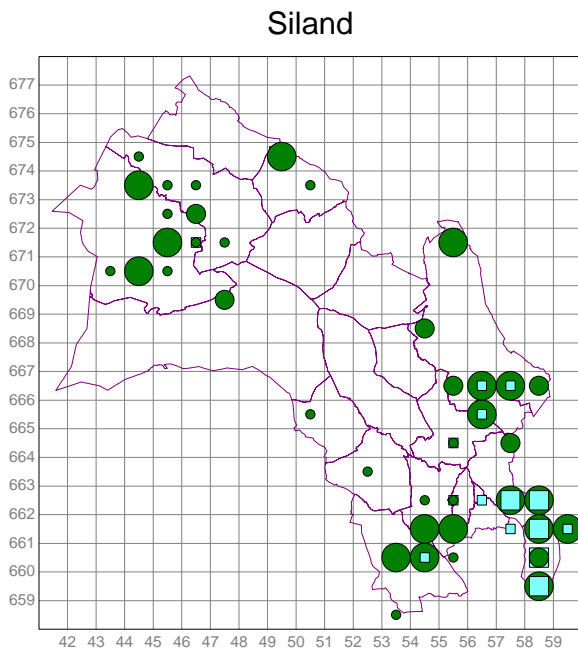
Lappfiskand ♀ Linnestranda 17.03.07 (J.E.Nygård)

Siland *Mergus serrator*

Silanda har en nordlig cirkumpolar utbredelse. Vanlig hekkefugl langs kysten av Norge, mer spredt i innlandet. Det hekker anslagsvis 10 000-30 000 par i Norge. Vanlig overvintrende art langs kysten.

Forekomst i Buskerud

Status: Fåtallig hekkefugl i nedre deler av Buskerud, mer spredt og sjelden i midtre og øvre deler av fylket. Fåtallig overvintrende langs kysten, mer sporadisk i ferskvann i nedre deler av fylket.

Oppdatert utbredelseskart for siland. Prikkstørrelse iht. hekkekoder i Atlas-prosjektet. Blå prikker viser ruter med vinterfunn.

Bestand: Silanda hekker fåtallig og spredt i lavlandet, trolig vanligst langs kysten (Oslofjorden og Drammensfjorden) og i Nordre Tyrifjorden, mer sjeldent i øvre deler av fylket. Her er imidlertid arten

observert i hekketida i noen større fjellvatn helt opp til 1000-1100 moh, høyest 1M i Lægreidvatnet (Hol) 1150 moh 16.05.09 (M.Fredriksen, T.Hansen) og 19.06.09 (J.Langbråten, J.Lurås) og 3 ind ved Fagerheim fjellstove i det samme området 19.06.09 (J.Langbråten, J.Lurås). Hekking er dessuten påvist i Stolsvatnet (Hol) 1090 moh (P.Furuseth). Det hekker neppe mer enn 50-100 par i fylket, derav typisk 10 par (maks. 21 par) i Nordre Tyrifjorden (Larsen mfl. 2006). Sjøfugltellinger som utføres i Buskerudskjærgården annethvert år, viser at antall silender øker for hvert år, maks. 47 ind 21.05.09 (Bergan & Andersen 2009). Det er flere tegn som tyder på at silanda generelt er blitt vanligere i fylket de siste 10-15 åra. Silanda klekker normalt seint, og det er vanlig å se hunner med små dununger så seint som i månedsskiftet juli-august. Kull så tidlig som i juni er sjeldent (f.eks. ett kull Sætrepollen (Hurum) 28.06.08 (R.E.Andersen)). Utover seinsommeren kan flere kull samle seg i større flokker som noen ganger kan telle opptil 40-50 ind. Dette er bl.a. observert på Fiskumvannet (Øvre Eiker) flere ganger (Stueflotten 2009).

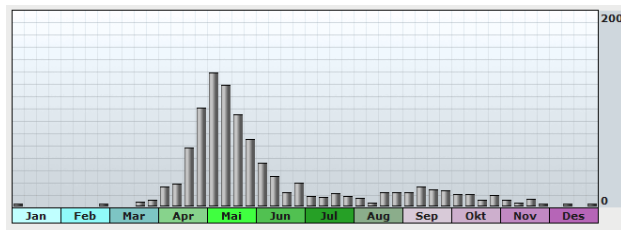
Siland hann Fiskumvannet 30.04.06 (K.A.Dokka).

Siland hunn Linnestranda 10.06.06 (J.E.Nygård).

Vårtrekk: Som grafen på neste side viser, så observeres silender oftest på vårtrekket fra medio april til ultimo mai. På Linnestranda (Lier) dukker de første silendene som regel opp i begynnelsen av

april, gjennomsnittlig ankomstdato: 09.04. (15 år), tidligst 2 ind 21.03.04 (R.E.Andersen). I Øvre Eiker dukker de første silendene opp i slutten av april når isen har gått på Fiskumvannet, gjennomsnittlig ankomstdato: 02.05. (22 år), tidligst 16.04.97 (J.T.Bollerud mfl.). Også i øvre deler av fylket, i Ål og Hol, blir arten hyppigst sett på vårtrekket i april-mai, gjennomsnittlig ankomstdato: 01.05. (9 år), tidligst 1F Strandafjorden (Ål) 04.04.87 (P.Furuseth). Normalt fåtallig på vårtrekket, sjelden mer enn 10-15 ind sammen, maks. 40-50 ind Nordfjorden (Ringrike) 08.05.03 (V.Ree, mfl.) og 30 ind Linnestranda 26.04.07 (R.E.Andersen). Til sammen ca. 40 ind Hurumlandet 10.05.04 (R.E.Andersen, J.E.Nygård).

Histogram fra Artsobservasjoner som viser sesongfordelingen av antall registrerte funn av siland i Buskerud per november 2009.

Høsttrekk: Som det framgår av grafen ovenfor, er ikke høsttrekket like markert som vårtrekket. Men arten sees jevnlig utover i september og oktober. Siste observasjon i gjennomsnitt på Linnestranda: 11.10. (15 år), Fiskumvannet: 15.10. (11 år). Sjelden på disse to lokalitetene og i Tyrifjorden i november. En sein observasjon i Hallingdal: 1 par Strandafjorden 15.11.87 (B.Sloan). Langs kysten av Hurumlandet sees arten regelmessig utover i november, men sjelden mer enn 10 ind sammen om høsten, maks. 30 ind Verket (Hurum) 08.11.09 (E.Gates) og 21 ind i Sætrepollen 21.09.08 (T.Bøhler).

Overvintring: Forekommer fåtallig langs kysten av Hurumlandet om vinteren, mer sporadisk til sjeldent i nedre deler av Drammenselva, Lågen og Tyrifjorden. Også 1 ind i Strandafjorden 13.01.02 (B.Sloan). Normalt bare 1-3 ind om vinteren.

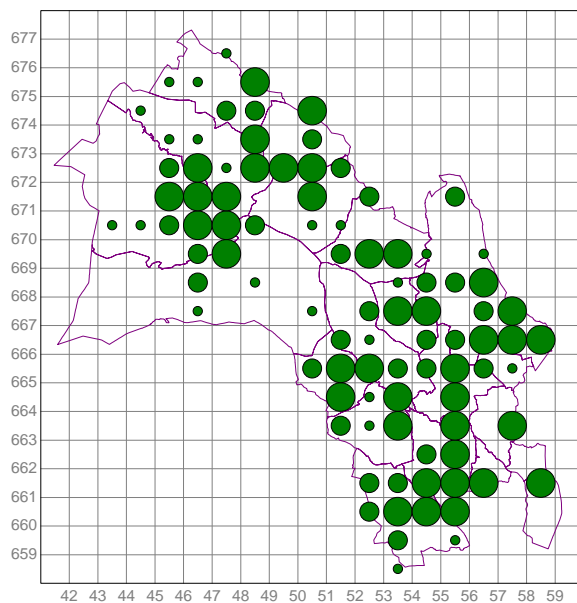
Laksand *Mergus merganser*

Laksanda har en vid holarktisk utbredelse i den nordlige barskogsregionen. Nominatunderarten hekker fra Island og Skottland i vest gjennom Fennoskandia, Russland og de sørlige delene av Sibir østover til Stillehavet. Vanlig hekkefugl i store deler av innlands-Norge, mer fåtallig på Vestlandet. Den norske bestanden ligger trolig på ca. 2000 par. Vanlig overvintrende langs kysten og i åpne vassdrag i innlandet. Mange trekker ut av landet til overvintringsområder rundt Nordsjøen.

Forekomst i Buskerud

Status: Vanlig hekkefugl over store deler av fylket fra lavlandet og opp i høyere liggende skogtrakter, sjelden i vierregionen. Tallrik enkelte år på trekket, spesielt om høsten. Vanlig overvintrende i åpne vassdrag særlig i nedre deler av fylket.

Laksand

Oppdatert utbredelseskart for laksand. Prikkestørrelse iht. hekkekoder i Atlas-prosjektet.

Bestand: Laksanda hekker ved fiskerike vassdrag fra lavlandet opp til vierregionen, men sjelden høyere enn 950 moh (P.Furuseth). Anslått bestand er 200-300 par. Laksanda var sammen med silanda tidligere sterkt etterstrebet som skadegjører på matnyttig fisk. I de siste 20-30 årene har etterstrebelen avtatt. Dette har hatt en positiv effekt på bestanden. Laksanda er en huleruger som plasserer reiret sitt i hulrom i trær, andeholker, bergsprekker, under steiner i ur og i andre hulrom under bygninger og lignende.

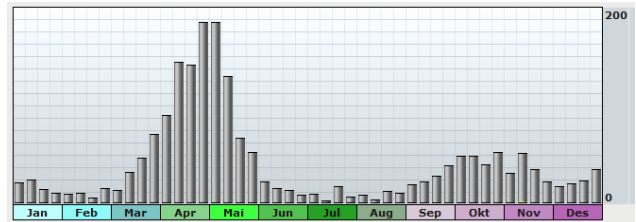

Laksand hunn Bjorvann (Hurum) 26.06.07.

Laksender i råk på Linnestranda 22.03.09 (J.E.Nygård).

Vårtrekk: Som histogrammet til høyre viser, observeres laksanda oftest om våren fra medio mars til ultimo mai. På Linnestranda (Lier) dukker de første laksendene som regel opp i siste halvdel av mars så snart de første råkene åpner seg i Lierelvas utløp, gjennomsnittlig ankomstdato: 23.03. (13 år) og på Fiskumvannet (Øvre Eiker): 29.03. (18 år). Lokalt kan det være vanskelig å avgjøre om dette er nyankomne fugler på trekk eller fugler som har overvintret i den nærliggende Drammenselva, som er isfri de fleste vintre. Det faktum at observasjonsfrekvens og antall laksender øker markert om våren, viser nok at det er et regulært vårtrekk som pågår. Det er sjelden å se mer enn 20-30 ind sammen om våren, maks. 100 ind Linnestranda 30.03.74 (J.E. Nygård), 81 ind 13.04.77 (J.E.Nygård) og 70 ind 23.04.95 (S.Stueflotten). I øvre deler av fylket er det i Hol notert ankomsttider fra 20.04. til 14.05 i årene 1974-1987 (B.Sloan). Opptil 20-30 ind i Strandafjorden (Ål) om våren (T.Breiehagen mfl.), maks. 39 ind 09.05.03 (E.Chapman).

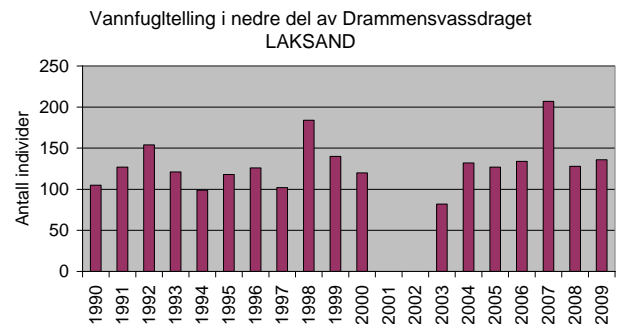

Histogram fra Artsobservasjoner som viser sesongfordelingen av antall registrerte funn av laksand i Buskerud per november 2009.

Høsttrekk: Arten blir heller sjelden sett i myteperioden på seinsommeren, men er deretter vanlig å se igjen på høsttrekket fra medio september og ut november. Kan da opptre i store flokker enkelte år i oktober-november, maks. 600 ind i Nordfjorden (Ringerike) (Ree 1995), 310 ind i utløpet av Storelva (Ringerike) 17.11.85 (K.Myrmo) og ca. 200 ind Nordfjorden 10.11.91 (K.Myrmo). Maks 90+ ind på Linnestranda 11.11.06 (S.Stueflotten), men sjelden mer enn 20 ind her om høsten. Også i Strandafjorden er det sjelden å se mer enn 25 ind om høsten (T.Breiehagen).

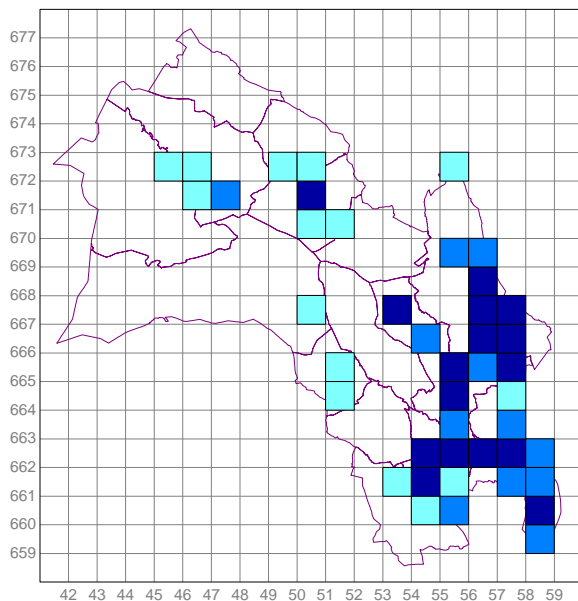
Laksender Linnestranda april 2005 (J.E.Nygård).

Overvintring: Regelmessig i åpne vassdrag mange steder i fylket gjennom hele vinteren. Grafen ovenfor viser resultater fra de årlige vannfugtellingene i

nedre deler av Drammensvassdraget medio januar (ingen tellinger i 2001 og 2002) (Larsen mfl. 2006-2009). Vinterbestanden har vært nokså stabil med 130 ind i gjennomsnitt og maks. 207 ind i januar 2007. Store antall ellers: ca. 160 ind Nordfjorden 05.12.92 (K.Myrmo) og 130 ind Steinsfjorden (Hole) 27.12.06 (B.O.Tveit). Sjelden mer enn 10-15 ind i Strandafjorden om vinteren (T.Breiehagen).

Laksand (vinter)

Mørkeblå ruter ≥ 12 ind, mellomblå ruter 4-11 ind, lyseblå ruter 1-3 ind som i VinterAtlas.

Laksender Linnestranda 03.04.05 (S.Stueflotten)

Referanser

- Bergan, M. og Andersen, G.S. 2009. Hekkende sjøfugl i indre Oslofjord, Buskerud 2009. Rapport NOF avd. Oslo og Akershus 2009, 16s.
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552s.
- Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2006. Vannfugltellinger i Drammensvassdraget i nedre/østre Buskerud i januar 2005 og 2006. Buskskvetten 22, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm
- Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2007. Vannfugltelling i nedre deler av Drammensvassdraget i Buskerud 10.-13. januar 2007. Buskskvetten 23, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm
- Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2008. Vannfugltelling i nedre deler av Drammensvassdraget i Buskerud 11. januar 2008. Buskskvetten 24, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm
- Larsen, B.H., Myrmo, K. og Ree, V. 2009. Vannfugltelling i nedre deler av Drammensvassdraget i Buskerud 9. januar 2009. Buskskvetten 25, www.nofbuskerud.net/buskskvetten.htm
- Ree, V. 1995. Fuglelivet i og ved Nordre Tyrifjorden. Ringerike Viltneimnd, Hønefoss, 32s.
- Schaanning, H.Tho.L. 1916. Norges Fuglefauna. J.W.Cappelens Forlag, Kristiania. 312s.
- Stueflotten, S. (red.) 2009. Fuglelivet i Øvre Eiker. NOF Øvre Eiker lokallag, Vestfossen, 232s.
- Svorkmo-Lundberg, T., Bakken, V., Helberg, M., Mork, K., Røer, J.E. & Sæbø, S. (red.) 2006. Norsk VinterfuglAtlas. NOF, Trondheim, 496s.
- Sätvedt, O. 2009. Fugler i Kongsberg. Langs Lågen, Kongsberg. 190s.

Månedsvinner i januar - Gråspett, Hol. Foto: Per Furueth